

HERODOT'S
PERSERKRIEGE.

GRIECHISCHER TEXT MIT ERKLÄRENDE ANMERKUNGEN.

FÜR DEN SCHULGEBRAUCH

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. VAL. HINTNER,

K. K. PROFESSOR AM AKADEMISCHEN GYMNASIUM IN WIEN.

I. THEIL: TEXT.

WIEN, 1884.

ALFRED HÖLDER,

K. K. HOF- UND UNIVERSITÄTS-BUCHHÄNDLER,

ROTHENTHURMSTRASSE 15.

Alle Rechte vorbehalten.

V A 237

HERODOT'S
PERSERKRIEGE.

GRIECHISCHER TEXT MIT ERKLÄRENDEN ANMERKUNGEN.

FÜR DEN SCHULGEBRAUCH

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. VAL. HINTNER,

K. K. PROFESSOR AM AKADEMISCHEN GYMNASIUM IN WIEN.

I. THEIL: TEXT.

DEDICATIONS-EXEMPLAR

WIEN, 1884.

ALFRED HÖLDER,

K. K. HOF- UND UNIVERSITÄTS-BUCHHÄNDLER,

ROTHENTHURMSTRASSE 15.

Verlag von **Alfred Hölder**, k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler in Wien,
Rothenthurmstrasse 15.

GRIECHISCHE SCHULGRAMMATIK

Zweite verbesserte Auflage.

== Preis: 1 fl. 10 kr. = 2 M. 20 Pf. ==

von

Dr. VAL. HINTNER.

Von demselben Verfasser sind erschienen:

GRIECHISCHES ÜBUNGSBUCH

nach den Grammatiken von **Hintner** und **Curtius** bearbeitet.

Preis: 1 fl. = 2 M.

GRIECHISCHES ELEMENTARBUCH

zunächst für die dritte und vierte Classe der Gymnasien
nach der Grammatik von **Curtius**.

Dritte verbesserte Auflage. — Preis: 1 fl. 10 kr. = 2 M. 20 Pf.

Q. HORATHI FLACCI

CARMINA SELECTA.

Für den Schulgebrauch

herausgegeben von **Dr. Joh. Huemer**,

k. k. Gymnasial-Professor in Wien.

Preis 70 kr. = 1 M. 40 Pf.

Die Historien des Tacitus.

Erstes und zweites Buch. Für den Schulgebrauch erklärt von

IGNAZ PRAMMER.

Preis 72 kr. = 1 M. 44 Pf.

CORNELII TACITI GERMANIA.

Für den Schulgebrauch erklärt von demselben.

Preis 60 kr. = 1 M. 20 Pf.

Conjugations-Tabellen
der

griechischen regelmässigen Verba des attischen Dialectes

nach den Grundsätzen der Grammatik von **Dr. G. Curtius**

zum Schulgebrauche herausgegeben von

Josef Steiner,

Professor am städt. Real- und Obergymnasium zu Mariahilf in Wien.

Preis 30 kr. = 60 Pf.

Verlag von **Alfred Hölder**, k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler in Wien,
Rothenthurmstrasse 15.

Vorrede.

Unser Organisationsentwurf §. 30 verlangt, dass aus *Herodot* gelesen werde: „Hauptpunkte aus der Geschichte der Perserkriege.“ In der Praxis wird dieser Forderung wohl nicht häufig entsprochen. Gewöhnlich beginnt man beim fünften, sechsten, siebenten oder auch achten Buche und liest fort, soweit man kommt. Es ist aber auch für den Lehrer nicht so leicht, aus einer vollständigen Ausgabe während der Lectüre das auszuscheiden, was für den Gang und Zusammenhang der Erzählung von den Perserkriegen entbehrlich ist.

Im vorliegenden Hefte habe ich versucht, diese vom Organisationsentwurfe verlangten Hauptpunkte aus der Geschichte der Perserkriege zusammenzustellen. Ich hoffe, hiemit manchem Lehrer einen Gefallen erwiesen zu haben.

Bei der Feststellung des Textes habe ich mich zunächst von der Rücksicht leiten lassen, was in einem Semester gelesen werden kann. Das von mir Gebotene dürfte für die meisten Fälle ausreichend sein, aber auch absolviert werden können. Sollte ein Lehrer, etwa mit einer besseren Classe, den gebotenen Stoff vor Ablauf des zweiten Semesters der VI. beenden, ist dies auch kein Unglück; wenigstens hat er den Forderungen des Organisationsentwurfes entsprochen. Bleibt ihm noch Zeit, so kann er ja einen Gesang *Homer* lesen, und die Zeit ist auch nicht verloren. Wie gesagt, ich glaube nicht, dass dieser Fall häufig eintreten wird.

Der Anhang kann der Privatlectüre überlassen werden. Es wird gewiss alle Schüler interessiren, ihnen schon bekannte Erzählungen im Originaltexte kennen zu lernen.

Zugrunde gelegt ist im allgemeinen der Text von *Stein* in dessen krit. Ausgabe, Berl. Weidm. 1869/71 und in den neuesten Aufl. der commentierten Ausg. Berl. Weidm. — Zurathe gezogen wurden ferner: Die noch immer unentbehrliche Ausg. von *Gaisford*, Leipz. 1824—1826; von *W. Dindorf*, Paris 1844; *Imm. Bekker*, Berl. 1845; *Baehr*, ed. II., 4 voll., Leipzig 1855—1861; die krit. Ausg. von *Abicht*, Leipz. 1869 und dessen neueste Aufl. der commentierten Teubnerausgabe; von *Dietsch*, Leipz. 1882; *Krüger*, 1855—1857; 75. Natürlich wurde auch alles benützt, was in der neueren und neuesten Zeit sonst in Bezug auf die Texteskritik geleistet wurde. Namentlich führe ich auf: *Merzdorf*, De dialecto herodotea in Curt. Studien, VIII (1875), S. 125—222; *Cobet*, in einer Serie von Artikeln in der Mnemosyne; *Wehrmann*, De Herodoti codicis Romani auctoritate, Doctordissert., Halis Saxon. Waisenb. 1882; besonders aber *Gomperz*, Herodoteische Studien, 2 Hefte, Wien 1883 (I = Sitzungsab. d. phil.-hist. Classe d. k. Akad. d. W., CIII., Hft. 1, S. 141—178. II = CIII., 2. Hft., S. 521—606).

Infolgedessen weicht der nachstehende Text vielfach von *Stein* ab, namentlich was den Dialect betrifft. Mir kam es zunächst darauf an, den Schülern einen lesbaren Text zu liefern, und zwar wo ich keinen besonderen Grund sah, mit Vermeidung gewisser Inconsequenzen, wie sie sich in vielen Ausgaben finden. Mir schien dies in einer Schulausgabe geboten.

Dem Texte soll, falls dieser die Zustimmung der Fachgenossen findet, ein für unsere Verhältnisse berechneter Commentar folgen.

Für eine zweckmässige Ausstattung ist alle Sorge getragen worden. Eine grössere Garmondschrift, als die hier verwendete, wird sich kaum auftreiben lassen.

Ich empfehle das Büchlein der Beachtung der Herren Collegen.

Wien, Februar 1884.

Hintner.

Herodot's Leben.

Von den Lebensverhältnissen Herodot's wissen wir wenig Zuverlässiges. Geboren wurde er ungefähr 484 v. Chr. in Halkarnassos, einer von dorischen Griechen an der südwestlichen Spitze Kleinasiens gegründeten Stadt. Herodot stammte offenbar aus einer vornehmen und vermöglichen Familie. Als sein Oheim wird der gefeierte epische Dichter Panyasis genannt, der keinen geringen Einfluss auf den jungen Herodot ausgeübt haben mag. Auch ist aus vielen Gründen wahrscheinlich, dass er sich schon früh mit dem Studium der älteren Dichter, namentlich Homer's, eifrig befasst habe. In einem Alter von ungefähr 16 Jahren verliess er seine Heimat und wanderte nach der damals blühenden Insel Samos aus. Ob ihn eine Reiselust, die bei der Lage seiner Vaterstadt wohl erklärlich wäre, dazu veranlasste, oder ob er, wie auch erzählt wird, von seiner Heimat fliehen musste, können wir nicht mit Bestimmtheit ermitteln. In Samos blieb er mehrere Jahre. Dasselbst scheint in ihm der Entschluss gereift zu sein, sein Leben der Geschichtschreibung zu widmen. Um aber den Hellenen eine möglichst sichere Kunde von allen damals bekannten Ländern und Völkern geben zu können, entschloss er sich, ausgedehnte Reisen zu machen. Dass er vor allen Ländern Griechenland, Thrake, Makedonien und Kleinasien bereiste, ist natürlich. Aber auch in das Innere von Asien, nach Susa, Ecbatana, Babylon u. a. scheint er vorgedrungen zu sein. Dass er auch im südlichen Italien und Sicilien war, lässt sich ebenfalls aus mehreren Stellen seines Geschichtswerkes schliessen.

Einen Hauptpunkt in seinen Reisen bildet die Nordküste von Afrika, besonders aber das Wunderland Aegypten, das er vielleicht mehr als einmal besuchte. Wenn er dieses Land auch nicht, wie man gewöhnlich annimmt, von seinem nördlichsten Punkte aus bis zu den südlichsten Grenzen bei Syene durchwanderte, so steht doch so viel fest, dass er einen grossen Theil dieses Landes bereiste.

Ungefähr im Jahre 455 kehrte Herodot nach Samos oder Athen zurück und arbeitete in dieser Zeit wohl einen Theil seines Werkes aus.

Eine gut beglaubigte Sage meldet, Herodot habe den zeitweiligen Aufenthalt an den bedeutendsten Orten seines Mutterlandes dazu benutzt, einzelne Abschnitte seines Geschichtswerkes öffentlich vorzulesen. Solche Vorlesungen sollen stattgefunden haben bei den olympischen Festspielen, zu Athen, Korinth, Theben.

Im Jahre 444 wanderte Herodot nach Thurii in Unteritalien aus, indem er sich an die von Athen aus dorthin abgehende Colonie anschloss. In Thurii nahm er seinen bleibenden Wohnsitz, weshalb er auch im Alterthum oft der Thurier genannt wird. Dabei bleibt nicht ausgeschlossen, dass er von Thurii aus noch einmal Athen besucht habe, worauf man aus einigen Stellen seines Werkes schliessen kann. Er starb ungefähr 424 in Thurii und wurde, wie berichtet wird, daselbst auf dem Markte begraben.

Das Geschichtswerk des Herodot wurde von alexandrinischen Gelehrten in 9 Bücher eingetheilt und jedes mit dem Namen einer Muse bezeichnet. Die Titel *ἱστορίαι* oder *Μουσῶν* stammen aus noch späterer Zeit.

Es ist ein wahrhaft nationales Werk. Grundgedanke des Ganzen ist darzustellen, die im Kampfe mit persischer Uebermacht siegreich hervorgehende und durch der Götter Beistand gerettete griechische Freiheit. Um diesen Kern sammelte Herodot alles, was er auf seinen weiten Reisen Merkwürdiges gesehen und erzählen gehört hatte. Dieser Grundgedanke entspringt der religiösen Anschauung Herodot's, der wir in seinem Werke überall begegnen. Hierin unterscheidet er sich von den übrigen hellenischen Geschicht-

schreibern, trifft aber mit den Tragödiendichtern Aischylos und Sophokles zusammen. Nach dieser Vorstellung Herodot's steht im Hintergrunde aller sinnlichen Dinge eine übersinnliche ewige Ordnung, eine die ganze Natur und Menschenwelt beherrschende göttliche Macht, die alles in einem gewissen Gleichgewichte erhält und jede Ueberschreitung dieser Schranken auf verschiedene Weise strafft. Dieser festgesetzten Weltordnung muss sich alles fügen, selbst die Götter. Von diesem Gesichtspunkte aus wird der Angriff der Perser auf Griechenland als eine Ueberhebung, als eine Verachtung der göttlichen Weltordnung dargestellt. Der Kampf war kein gleicher; daher durften die Hellenen sicher hoffen, die Gottheit werde sich auf ihre Seite stellen und das einmal festgesetzte Gleichgewicht nicht stören lassen. Es erscheint daher der Freiheitskampf der Hellenen wider den übermüthigen Perser zugleich als ein Gottesgericht.

Im ganzen Werke Herodot's lassen sich, wenn man von Einleitungsworten, Abschweifungen und Anhängen absieht, neun *Λόγοι* scharfer absondern: α' Einleitung, Kroisos, Lydiaka (I, 1—94); β' Kyros, Persika (I, 95—200); γ' Kambyses, Aigyptiaka (II, 2 bis III, 16); δ' Kambyses, Pseudo-Smerdis (III, 17—89); ε' Dareios, Asiatika (III, 89—IV, 1); ε' Dareios, Skythika (IV, 1—V, 21); ζ' ionischer Aufstand (V, 21—VI, 41); η' erster Perserzug (VI, 42—VII, 1); θ' Xerxes, zweiter Perserkampf (VII, 1 bis Ende).

Der herodoteische Dialect.

Der herodoteische (neuionische) Dialect stimmt in vielen Punkten mit dem homerischen (altionischen oder epischen) Dialecte überein. Indem die Kenntnis des homerischen Dialectes vorausgesetzt wird, geben wir im Folgenden nur die wichtigsten Erscheinungen des herod. Dialectes, insoweit die Kenntnis desselben für die Lectüre des nachstehenden Textes nothwendig ist. Einzelheiten müssen bei der Lectüre selbst ergänzt werden.

I. Vocale.

A. Vocalwechsel.

- § 1 1) η steht für α und ᾱ und umgekehrt: σοφία, θεήσομαι, ἡήρ, πρήσσω, Θρηΐξ, τρηγόσιοι, πέρην, νηΐς, νησί. — πρόρη, ἀληθείη. — λάξομαι (λαγγίνω), γράσθαι.
- § 2 2) ε für α und ει und umgekehrt: τέσσαρες. — κρέσσων, μᾶλλον, ἔργω, ἐδέχθην δεδέχθαι (v. δείκνυμι), ἔωθα, (bei dem fem. der adi. auf -υς) θήλεα ταχέα (= θηλεῖα ταχέα). — τράπω, τάμνω. — κεινός, ξεινός, στεινός, εἰρωτάω, εἰνεκεν.
- § 3 3) ω für αυ, ου, ευ, οη: τρωμα. — ὦν γῶν (= οῦν γοῦν). — πλώσομαι, πλώσας. — ὀγδώκοντα. Besonders zu bemerken ist der uneigentliche Diphthong
ου (ausgesprochen οῦ, also ein Diphthong wie φ η φ, nur dass υ nicht subscribiert wird) für αυ: θῶυμα, θουμάζω, ἐμεωτοῦ, σεωτοῦ, ἐωτοῦ, ὠυτός, τῶυτό.
- § 4 4) ου für ο: μουνος, μουνώ, οὔρος (= ὄρος), οὔνομα, οὔνομάζω.

B. Contraction.

Die Contraction unterbleibt bei Herodot wie bei Homer § 5 häufig sowohl in der Flexion als in der Wortbildung, z. B.: πλόος, χρύσοος, βασιλεί, βασιλέες, βίγει, γένεος, ἀληθέα, Θεμιστοκλέης. μενέομεν, ἀποβαλέεις, φαίνεαι, πείθεο, φανέωσι, ποιέω, ποιέεις, ποίεις. ἔαρ, ὀυστός, δηρίω, Προναή, ἐηίδιος, βασιλήτη, ἀνθρωπήιος, οἰκήτη, ἀνδρήιος, ἄεθλος κ. τ. λ.

C. Hiatus, Elision, Krasis.

Der Hiatus wird weder durch die Wortstellung, noch § 6 durch die sonstigen Hilfsmittel (z. B. ν ἐρελκυστικόν) vermieden. Elision findet sich am häufigsten beim Zusammentreffen zweier gleicher Vocale, z. B. τ' ἐ-, δ' ἐ-, ἀπ' ὀ-, παρ' ᾱ-, κατ' ᾱ-, ἀλλ' ᾱ-. Krasis ist überhaupt selten, z. B. τᾶλλα, ὄλλοι, ὠνήρ, ὠυτός, τῶρχαῖον.

Anm. Die Negation οὐ lautet vor Vocalen οὐκ.

II. Consonantenvertauschung.

- 1) Für π steht κ in allen aus dem Stamme πο- (urspr. κφο- § 7 = lat. quo-) gebildeten Adjectiven und Adverbien: κοῖος, ὀκοῖος, κόσος, κότερος, κῆ, κότα, κοῦ, κῶς, ὀκως κ. τ. λ.
- 2) Für χ steht κ: δέκομαι, οὐκί. § 8
- 3) Für σσ steht ξ in διζός, τριζός. § 9
- 4) Für θ steht τ in αὔτις. § 10
- 5) Verschiebung der Aspiration findet statt in ἐνθαῦτα, ἐν- § 11
θεῦτεν, κιδών.
- 6) Die Aspiration der Tenuis vor aspirierten Vocalen unter- § 12
bleibt durchwegs: ἀπ' οῦ, οὐκ ἔτερος, ἐπεξῆς, ἀπῆκε, μετήρημι,
ἀπόδος, ἀπικνέομαι.

III. Declination.

1. A-Declination.

a) Die Wörter auf -ης bilden den gen. sing. auf -εω, die § 13 auf -έης auf -έω: Πέρσης, g. Πέρσεω. βορέης, g. βορέω.

b) Viele nomina propria auf -ης schwanken im acc. sing. § 14 zwischen -ην und -εα: Ξέρξην und Ξέρξεα.

Ἡροδότου Μηδικά, ed. Hintner.

§ 15 c) Die *gen. plur.* aller Substantiva der A-Decl., ferner aller Feminina der *adject.*, *numeralia*, *pronomina* und *participia*, mögen sie mit dem *masculinum* gleiche oder verschiedene Formen haben, lauten auf -έων aus: τιμέων, πολιτητέων, ὑψηλέων, διηκοσιέων, πολλέων, κλύτέων, τουτέων, εουσέων, προκειμενέων.

Anm. 1. Ausgenommen sind die *adi. communia* auf -ος, -ον.

Anm. 2. Die *adi. barytona* verkürzen -εέων in -έων: θηλέων, χρυσέων.

2. O-Declination.

§ 16 Nach der attischen Declination geht ausser einigen Eigennamen nur λεώς.

3. Consonantische Declination.

§ 17 a) Asigmatische Nominativbildung hat z. B. ὀδών = att. ὀδοῦς, umgekehrt μείς = att. μῆν.

§ 18 b) Die *nomina propria* auf -κλέης declinieren: -κλέης, -κλέος, -κλεί, -κλέα, -κλεες.

§ 19 c) Von den *neutris* auf -ας ist zu bemerken: κέρας, -κέρεος, κέρει, κέρεα, κερέων.

§ 20 d) Die Subst. auf -εύς declinieren wie: βασιλεύς, -έος, -εί, -έα, -εῦ, -έες, -έων, -εῦσι, -έας.

4. Anomala.

§ 21 a) Heteroklisie und Metaplasmus ist auch bei Herod. nicht selten, z. B.: ἦρωας, *acc. sing.* ἦρων und ἦρωα, πάτρωας, *acc. πάτρων.*

Neben δένδρον, δένδρου erscheinen die Formen δένδροις, δένδρεος und δένδρεον, δενδρέου. Neben φύλαξ, φύλακος wird φύλακος, φυλάκου gebraucht.

§ 22 b) Von νηῦς (= att. ναῦς) finden sich folgende Formen: νεός, νηί, νέξ, νέες, νεῶν, νηυσί, νέξας.

5. Pronomina.

§ 23 a) Abweichend von Homer gebraucht Herod. das enkl. μιν sowohl für αὐτόν als auch ἐαυτόν. Dagegen ist σφίσι = ἐαυτοῖς, während das enkl. σφί = ist αὐτοῖς.

b) Vom *pron. relat.* werden ausser ὅς, ἧ, οἷ, αἷ die übrigen § 24 Casus gewöhnlich mit anlautendem τ gebildet: τοῦ, τῆς, τὰ κ. τ. λ.

IV. Conjugation.

1. Augment und Reduplication.

a) Während das syllabische Augment, ausser bei den itera-§ 25 tiven Imperfecten und Aoristen auf -σκον, -σκόμην, selten fehlt, herrscht umso grössere Ungleichheit im Gebrauche des temporalen Augmentes. Manche Verba erscheinen stets mit dem temporalen Augm. z. B. ἀγγέλλω, ἀλλίξω, ἀλίσκομαι, ἀλλάσσω, ἀναγκάζω, ἀνδραποδίζω, ἀριθμέω, ὀρμάω, ὀρμέω, ὀρμίζω. Andere dagegen nehmen das tempor. Augm. nicht an, z. B. αἰτέω, ἀμείβομαι, ἀρρωδέω, ἔω, ἐτοιμάζω, εἰκάζω, und die mit εῷ und οἰ anlautenden z. B. εὐρίσκω, οἴχομαι, οἰκέω, οἰκίζω. Manche schwanken z. B. ἀρτέομαι.

b) αἰρέω hat bei Herod. attische Reduplication: ἀρτίρηκα, § 26 ἀρτίρημαι.

c) Sonstige Unregelmässigkeiten in Bezug auf das Augm.: § 27 ὀρέω (= att. ὀράω), *imperf.* ὄρων. ἔωθα (= att. εἴωθα), ἔοργα (*praes.* ἔρδω), οἶκα (= att. εἰοικα).

2. Personalendungen und Flexion.

a) Die Verba auf -μι gehen häufig in die O-Conjugation über § 28 z. B. τιθεῖ, διδοῖς, διδοῖ, διδοῦσι, δεικνύει.

Von ἔημι erscheinen Formen wie von einem *praes.* ἔω z. B. ἔει, *conj.* ἀπίη, ἀπιέοσι, μεμεπιμένος (*part. perf.* wie von μετίω).

b) Statt -νται, -ντο erscheint wie bei Hom., so auch bei § 29 Herod. häufig -αται, -ατο, in der 3. pers. plur. perf. und plusqupf. pass. gewöhnlich mit Aspiration der P- und K-Laute, z. B. ἐτεπτάχατο, ἀγοίατο, δυνάιατο, ἐκάατο (= ἔκειατο aus ἐκέατο), ἐσκαυάδατο. Kommt vor -αται, -ατο ein Vocal zu stehen, wird er verkürzt, α oft in ε geschwächt, z. B. ἀρτέαται, ἡγέαται, ἐτεπιμέατο, κατέατο (= κάθηγατο), τιθέαται, ἰστέατο, ἡπιστέατο, ἐδυνέατο.

c) Das *plusqupf. act.* hat die Ausgänge im *sing. 1.* -εα, § 30 3. -εε, *plur. 2.* -έατε, z. B. ἐώθηα, ἐόργεε, συνηδέατε.

3. verba contracta.

- § 31 a) Die *verba* auf -ζω gehen manchmal in die Flexion der *verba* auf -έω über z. B. ἐφοίτηον, ὄρέων.
Das *verbum* χρᾶσθαι hat dann statt εω überall εω: χρᾶσμι, ἐχρέωντο, χρεώμενος, doch *part.* χρεόν.
- § 32 b) Der Contractionsvocal der *verba* auf -ζω ist wie im Attischen α: ἐφοίτηα, auch bei χρᾶν und χρᾶσθαι.
- § 33 c) Die *verba* auf -έω bleiben gewöhnlich uncontractiert: ποιέω, ποιέεις. Für εω tritt häufig εω ein: ποιούμενος, ἐποιεῖντο. Die Imperativendung -έεω wird in -έω verkürzt: ἤγεω, ἴπεω, ποίεω.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ περὶ τῶν Μηδικῶν ἀπόδεξις.

I. Zug der verbündeten Ionier und Athener gegen Sardes. Einnahme und Einäscherung der Stadt, 499 v. Chr. (V, 100—102).

Ἀπικόμενοι τῷ στόλῳ Ἴωνες εἰς Ἐφεσον πλοῖα μὲν κατέ- 100
λιπον ἐν Κορησῶ τῆς Ἐφεσίης, αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ,
ποιεῦμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ. πορευόμενοι δὲ παρὰ
ποιαμὸν Καῖστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεῖτε ὑπερβάντες τὸν Τιῶλον
ἀπίκοντο εἰς Σάρδις, αἰρέουσι, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος, αἰρέουσι 5
δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν
ἐξῆβετε αὐτὸς Ἀρταφρένης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην.
τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόνας σφέας τὴν πόλιν ἔσχε τόδε. ἦσαν 101
ἐν τῆσι Σάρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλεῖνες καλάμιναι, ὅσαι δὲ
αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἦσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων 10
δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐπέρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης
εἰς οἰκίην ἰὸν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ ἅστυ πᾶν. καὶ Σάρδιες μὲν 102
ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῆσι καὶ ἰὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης·
τὸ σκηρτιόμενοι οἱ Πέρσαι ὕστερον ἀντενεπίμψασαν τὰ ἐν
Ἑλλήσι ἰρά.

15

II. Dareios schwört den Athenern Rache. (V, 105).

Βασιλεὶ Δαρείῳ ὡς ἐξηγγέλθη Σάρδις ἀλούσας ἐμπροθί- 105
σθῆραι ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἴωνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι
τῆς συλλογῆς ὥστε ταῦτα συνφανθῆραι τὸν Μιλήσιον Ἀρι-
σταγόρη, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτόν, ὡς ἐπέθετο ταῦτα,
Ἴωνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα, ὡς οὗτοί γε οὐ 5
καταπροΐξονται ἀποσιάντες, εἶρεσθαι, οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι,
μετὰ δὲ πυνθόμενον αἰτήσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθένα
ἰσὶν ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι, καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα
βάλλοντα εἰπεῖν· „ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι“.

Ἡροδότου Μηδικά, ed. Hintner.

1

10 εἴπαντα δὲ ταῦτα προστάξαι ἐν τῶν θεραπεπόντων δείπνου προκει-
μένου αὐτῷ ἐς τρεῖς ἐκάστοτε εἰπεῖν· „Δέσποτα, μύνησο τῶν
Ἀθηναίων“.

III. Zug des Mardonios gegen Hellas. Schiffbruch bei dem Berge Athos.
Niederlage des Landheeres und Rückkehr nach Asien, 492 v. Chr.
(VI, 43—45).

43 Ἐμα τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ
βασιλέως, Μαρδόσιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ Θάλασσαν,
στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζῶν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ
ναυτικόν, ἠλικίην τε νέων καὶ νεωστὶ γεγαμηκῶς βασιλέως
5 Δαρείου θυγατέρα Ἀρτοζώστην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν ὁ Μαρ-
δόσιος ἐπεῖτε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ
νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῆσι νησί, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι
ἠγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέον τὴν
Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόσιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα τοὺς
10 τυράννους τῶν Ἰωνῶν καταπαύσας πάντας δημοκρατίας κα-
ίσιαι ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας ἠπειγέτο ἐς τὸν Ἑλλή-
σποντον. ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρήματα πολλὰ νεῶν, συνελέχθη
δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλός, διαβάντες τῆσι νησί τὸν Ἑλλή-
σποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης, ἐπορεύοντο δ' ἐπὶ τῇ
44 Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. αὐταὶ μὲν ὧν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ
16 στόλου· ἀτὰρ ἐν νόφ' ἔχοντες, ὅσας ἂν πλείστας δύνωνται, κατα-
στρέφουσαι τῶν Ἑλληνίδων πόλιν, τοῦτο μὲν δὴ τῆσι νησί
Θασίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους κατεστρέψαντο, τοῦτο δὲ
τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκήσαν-
20 το· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἤδη ἦν ὑποχείρια
γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ἠπειρον
ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου, ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὀρμώμενοι τὸν Ἄθων
περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δὲ σφι περιπλέονσι βορέης ἄνεμος μέγας
τε καὶ ἄπορος κάρτα τρηκῶς περιέσπε, πλήθει πολλὰς τῶν
25 νεῶν ἐκβάλλον πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ τριηκοσίας μὲν
τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀν-
θρώπων. ὥστε γὰρ θηρωδεστάτης εὐσεύης τῆς θαλάσσης ταύτης
τῆς περὶ τὸν Ἄθων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο
ἀρπαζόμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι οἱ δὲ αὐτῶν

νέειν οὐκ ἠπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἱ δὲ ὄγει. 30
ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπρησε, Μαρδόνιῳ δὲ καὶ τῷ 45
πεζῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακεδονίῃ νυκτὸς Βρύγοι Θρήικες
ἐπεχείρησαν. καὶ σφῶν πολλοὺς φρονέουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον
δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μὲνοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέ-
φρυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανεστή ἐκ τῶν 35
χωρέων τουτέων Μαρδόσιος, πρὶν ἢ σφῶν ὑποχειρίους ἐποιήσαστο.
τούτους μὲνοι καταστρεψάμενος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω,
ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους καὶ τῷ ναυτικῷ
μεγάλως περὶ τὸν Ἄθων. οὗτος μὲν νυν ὁ στόλος αἰσχροῦς
ἀγωνισάμενος ἀπηλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην. 40

IV. Dareios fordert die Hellenen zur Unterwerfung auf. Viele unter-
werfen sich, namentlich auch die Insel Aigina, 491 v. Chr. (VI, 48 u. 49).

Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπειρεῖται ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων, ὅ 48
τι ἐν νόφ' ἔχοιεν, κότερα πολεμεῖν ἐκινῶν ἢ παραδιδόναι σφέας
αὐτοῦς. διέπεμπε ὧν κήρυκας ἄλλους ἄλλη τάξας ἀνὰ τὴν
Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλεί γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν
δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε, ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς 5
ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλεις τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας
τε μακρὰς καὶ ἵππαγωγὰ πλοῖα ποιεῖσθαι. οὗτοί τε δὴ παρῶ-
49 σθενάζοντο ταῦτα, καὶ τοῖσι ἦγον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ
μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν, τὰ προΐσχετο αἰτέειν ὁ Πέρσης, πάν-
τες δὲ νησιῶται, ἐς τοὺς ἀπικοῖατο αἰτήσοντες. οἱ τε δὴ ἄλλοι 10
νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ καὶ Αἰγινήται.
ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπετέατο, δοκέοντες
ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ
ἐπὶ σφέας στρατεύονται. καὶ ἄσμενοι προσάσιος ἐπελάβοντο,
φοιτῶντές τ' ἐς τὴν Σπάρτην κατηγόρουσαν τῶν Αἰγινήτων, τὰ 15
πεποιθήκειεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα.

V. Neuer Feldzug unter Datis und Artaphrenes. Eroberung von Naxos,
Delos und Eretria, 490 v. Chr. (VI, 94—101).

Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίησε, ὥστε ἀναμνηστικῶς 94
τε αἰεὶ τοῦ θεραπεπόντος μνησθῆναι μιν τῶν Ἀθηναίων· ἅμα δ'

ἐβούλετο καταστρέφεται τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν
 τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παρα-
 5 λείπει τῆς στρατηγίας, ἄλλους δὲ στρατηγούς ἀποδέξας ἀπέστειλε
 ἐπὶ τ' Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Λαίτιν ἔχοντα Μῆδον γένος καὶ
 Ἀρταφρένα τὸν Ἀρταφρένου παῖδα, ἀδελφιδέον δὲ ἑωυτοῦ·
 ἐντεταμένους δὲ ἀπέπεμπε ἑξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ
 95 Ἐρέτριαν ἀνάγειν ἑωυτῷ ἐς ὕψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ
 10 στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέως
 ἀπίκοντο τῆς Κιλικίας ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι
 πεζῶν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατο-
 πεδουμένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς
 ἐκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἵππαυοὶ νέες, τὰς τῷ
 15 προτέρῳ ἔτει προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Λαρεῖος
 ἐτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν
 πεζῶν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἑξακοσίῃσι
 τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἠπειρον εἶχον
 τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θορηγίας, ἀλλὰ ἐκ
 20 Σάμου ὁρμώμενοι παρὰ τε Ἰκαρον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον
 ἐποιεῖντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δεισαντες μάλιστα τὸν περι-
 πλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι δὴ τερῶ προτέρῳ ἔτει ποιούμενοι ταύτη
 τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος
 96 σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα. ἐπεὶ δ' ἐκ τοῦ Ἰκαρίου
 25 πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ
 πρώτην ἐπεῖχον στρατεῖσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότε-
 ρον, οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ ὄρεα οἴχοντο φεύγοντες ὁ δὲ ὑπέμειναν. οἱ
 δὲ Πέρσαι ἀνδραποδίσαντες, τοὺς κατέλαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν
 καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τε δὴ τὰς
 98 ἄλλας νήσους ἀνήγγοντο καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τὴν Ἀῆλον. Λαίτις μὲν
 31 δὴ ταύτην ἔλθων ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα,
 100 ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. Ἐρετριέες δὲ πενθανό-
 μενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσιν Ἀθη-
 ναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθούς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ
 35 ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακιςχίλιους τοὺς
 κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτῶν Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους
 σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δ' Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ἕγιες
 βούλευμα, οὐ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφρασίας
 ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ

ἄκρα τῆς Εὐβοίας, ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι 40
 παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ
 τούτων ἐκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων
 τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἦγονσι Ἀθηναίων πάντα τὰ παρε-
 όντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφείας
 ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι 45
 ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες 101
 ἐς Ὠρωπὸν ἔσφριον σφείας αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλείοντες κα-
 ἔσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρας κατὰ Τέμενος καὶ Χοιρέας
 καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους
 ἔ' ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι 50
 ἐχθροῖσι. οἱ δ' Ἐρετριέες ἐπεξελεθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ
 ἐποιεῖντο βουλὴν, εἴ πως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τεῖχη, τούτου
 σφι πέρι ἔμελε, ἐπεὶ ἔνιχα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς
 δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἐπιπτον ἐπὶ ἕξ ἡμέρας
 πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου 55
 καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι
 τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δ' ἐξελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ
 συλῆσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακτανθέν-
 των ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς
 60 Λαρείου ἐντολάς.

VI. Landung der Perser in Attika und Vorrückung nach Marathon.
 Ankunft der Athener in Marathon unter Anführung des Miltiades. Sen-
 dung nach Sparta um Hilfe. Hilfe der Plataer. (VI, 102—108).

Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας 102
 ἡμέρας ἔπλεον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, δοκίοντες ταῦτα τοὺς
 Ἀθηναίους ποιήσειν, τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν
 γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεύατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεύσαι
 καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετριῆς, ἐς τοῦτό σφι κατηγγέετο Ἰππίης 5
 ὁ Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπίθοντο ταῦτα, ἐβοήθηον 103
 καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ σφείας στρατηγοὶ δέκα,
 τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν
 Στησαγόρευ κατέλαβε φρυγεῖν ἐξ Ἀθηναίων Πεισιστράτου τὸν
 Ἰπποκράτους. οὗτος ὁ Μιλτιάδης, ἦγων ἐκ τῆς Χερσονήσου, 104
 ἐστρατήγεε Ἀθηναίων.

105 Καὶ πρῶτα μὲν ἔόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ
ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φιλιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν
106 ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα. τότε δὲ
15 πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φιλιππίδης οὗτος δευτεραῖος ἐκ
τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δ' ἐπὶ τοῖς
ἄρχοντας ἔλεγε· „ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμῶν δέονται σφίσι
βοηθῆσαι καὶ μὴ περιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλο-
σύνη περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτρια τε
20 ἠνδραπόδισται καὶ πόλι λογίμω ἢ Ἑλλάς γέγονε ἀσθενεστέρα“. ὁ μὲν
δὴ σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθῆειν
Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι ἦν τὸ παρατίκα ποιέειν ταῦτα,
οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον· ἦν γὰρ ἰσταμένου τοῦ μηρὸς
εἰνάτη, εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρους ἔοντος τοῦ
107 κύκλου. οὗτοι μὲν νῦν τὴν πανσέληνον ἔμενον. τοῖσι δὲ βαρβάροισι
26 κατηγορετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα. οὗτος δὲ
κατηγορούμενος τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίας ἀπέβησε
ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγλείην, τοῦτο δὲ
καταγομένης ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὤρμιζε οὗτος, ἐκβάνας
30 τ' ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε. καὶ οἱ ταῦτα διέποντι
ἐπήλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε. οἶα δὲ οἱ
πρεσβυτέρω ἔοντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῖνες ἐσειόντο. τούτων ὦν
ἓνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας· ἐκπεσόντος δ' ἐς
τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν. ὡς δὲ
35 οὐκ ἐφαίνεται οἱ ὁ ὀδῶν, ἀναστεινάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας·
„Ἡ γῆ ἤδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδὲ μιν δυνασάμεθα ὑποχερῆν ποιή-
108 σασθαι· ὀκίσσον δὲ τί μοι μέρος μετῆν, ὁ ὀδῶν μετέχει.“ Ἀθηναίοισι
δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἡρακλέος ἐπήλθον βοηθέοντες
Πλαταιέες πανθημί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοῦς
40 τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες.

VII. Berathung der athenischen Feldherren vor der Schlacht. Schlacht
bei Marathon. (VI, 109—117).

109 Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγένοντο δίχα αἱ γνώμαι,
τῶν μὲν οὐκ ἐόντων συμβαλεῖν (ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῆ τῆ
Μήδων συμβαλεῖν), τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδω κελυόντων. ὡς δὲ
ὁ τῷ κράμω λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχεῖν (τὸ παλαιὸν γὰρ

Ἀθηναῖοι ὁμοψήφον τὸν πολεμαρχὸν ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι),⁵
ἦν δὲ τότε πολεμαρχὸς Καλλιμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον
ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε· „Ἐν σοὶ νῦν, Καλλιμαχε, ἐστὶ ἡ
καταδουλώσαι Ἀθήνας ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνηρόσυνα λιπέσθαι
ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἶα οὐδὲ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων.
νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον.¹⁰
καὶ ἦν μὲν γε ὑποκύψουσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται, τὰ πείσονται παρα-
δεδομένοι Ἰππίῃ, ἦν δὲ περιγενῆται αὕτη ἡ πόλις, οἴη τ' ἐστὶ πρώτη
τῶν Ἑλληνίδων πολιῶν γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἶα τ' ἐστὶ γενέ-
σθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τοι τούτων ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ κύρος ἔχειν,
νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμῶν τῶν στρατηγῶν ἔόντων δέκα δίχα γίνονται¹⁵
αἱ γνώμαι, τῶν μὲν κελυόντων συμβαλεῖν, τῶν δὲ οὐ. ἦν μὲν νῦν μὴ
συμβάλωμεν, ἔλπομαι τίνα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασειεῖν τὰ
Ἀθηναίων φρονήματα ὥστε μηδίσαι· ἦν δὲ συμβάλωμεν, πρὶν τι καὶ
σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξέτεροισι ἐργασέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων
οἶοί τ' εἰμὲν περιγενέσθαι τῆ συμβολῆ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ νῦν²⁰
τείνει καὶ ἐκ σέο ἤρτηται. ἦν γὰρ σὺ γνώμη τῆ ἐμῆ προσθῆ, ἐστὶ τοι
πατρίς τ' ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἦν δὲ τῶν
ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἔλη, ὑπάρξει τοι, τῶν ἐργῶν κατέλεξα ἀρχῶν,
τὰ ἐναντία“. ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκίταται τὸν Καλλι-
110 μαχον. προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμαρχοῦ τῆς γνώμης ἐκεκέρωτο²⁵
συμβάλλειν. μετὰ δὲ οἱ στρατηγοί, τῶν ἢ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν,
ὡς ἐκάστου αὐτῶν ἐγένετο πρυτανιῆ τῆς ἡμέρας, Μιλτιάδῃ
παρεδίδουσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὗτι καὶ συμβολὴν ἐποιέετο, πρὶν
γε δὴ αὐτοῦ πρυτανιῆ ἐγένετο. ὡς δ' ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε,¹¹¹
ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὡδε Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν³⁰
δεξιῦ κέρας ἠγγετο ὁ πολεμαρχὸς Καλλιμαχος· ὁ γὰρ νόμος
τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολεμαρχὸν ἔχειν κέρας
τὸ δεξιόν. ἠγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο, ὡς ἠριθυμέοντο αἱ
φυλαί, ἔχόμεναι ἀλλήλων· τελευταῖοι δ' ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ
εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες. τότε δὴ τασσομένων τῶν Ἀθη-
35 ναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγένετο τοιόνδε τι τὸ στρατόπεδον ἐξι-
σοῦμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγένετο
ἐπὶ τάξις ὀλίγας, καὶ ταύτη ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον,
τὸ δὲ κέρας ἐκάτερον ἔρρωτο πλήθει. ὡς δὲ σφι διετέτακτο¹¹²
καὶ τὰ σφάγια ἐγένετο καλά, ἐνθαῦτα ὡς ἀπειθήσαν οἱ Ἀθη-
40 ναῖοι, δρόμῳ ἔεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οἶα

ελάσσονες τὸ μεταίχιμον αὐτῶν ἢ ὀκτιῶ. οἱ δὲ Πέρσαι ὄρωντες
 δρόμῳ ἐπιόντας παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι, μανίην τε τοῖσι
 Ἀθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχυ ὀλεθρῆν, ὄρωντες αὐτοὺς
 45 ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρ-
 χούσης σφι οὔτε τοξενμάτων. ταῦτα μὲν νῦν οἱ βάρβαροι κα-
 εἰκάζον· Ἀθηναῖοι δ' ἐπεῖτε ἀδρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι,
 ἐμάχοντο ἄξιως λόγον. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν
 ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοιο
 50 ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὄρωντες καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἡσθη-
 μένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ τὸ οὖνομα τὸ Μήδων
 113 φόβος ἀκοῦσαι. μαχομένων δ' ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγένετο
 πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι,
 τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ
 55 ἐνίκων οἱ βάρβαροι καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν,
 τὸ δὲ κέρασ ἐξάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοι τε καὶ Πλαταιεῖς.
 νικῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων,
 τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτῶν συναγαγόντες τὰ κέρασ ἀμφοτέρω
 ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσησι
 60 εἶποντο κόπτιοντες, ἐς δ' ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε
 114 αἴτεον καὶ ἐπέλαμβάνοντο τῶν νεῶν. καὶ τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ
 τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος Καλλιμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος
 ἀγαθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Στησίλειος ὁ Θρασίλειος,
 τοῦτο δὲ Κινέγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα ἐπιλαμβανόμενος
 65 τῶν ἀφλάστων νεός, τὴν χεῖρα ἀποκοπέεισ πελέκει πίπτει,
 115 τοῦτο δὲ ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοὶ τε καὶ οὐνομαστοί. ἐπτά μὲν
 δὴ τῶν νεῶν ἐπεζράτησαν τρόπον τοιοῦτον Ἀθηναῖοι, τῆσι δὲ
 λοιπῆσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς
 νήσου, ἐν τῇ ἔλιπον, τὰ ἐξ Ἐρετριῆς ἀνδράποδα, περιέπλεον
 70 Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ
 116 ἄστυ. οὗτοι μὲν δὴ περιέπλεον Σούνιον· Ἀθηναῖοι δέ, ὡς
 ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβόηθον ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἐφθησάν τε
 ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύ-
 σαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρα-
 75 κλείῳ τῷ ἐν Κενοσάργει. οἱ δὲ βάρβαροι τῆσι νηυσὶ ὑπεραιωρη-
 θέντες Φαλήρον (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων)
 ὑπὲρ τούτου ἀναχωρέσαντες τὰς νέας ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν
 117 Ἀσίην. ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων

κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ
 80 ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ δύο.

VIII. Die gefangenen Eretrier in Asien. Ankunft der Spartaner.
 (VI, 119—120).

Τοὺς τῶν Ἐρετριῶν ἠνδραποδισμένους Ἀσίης τε καὶ 119
 Ἀσιαφρένης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀνήγαγον
 ἐς Σούσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι
 τοὺς Ἐρετριεῖς, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης
 προτέρων τῶν Ἐρετριῶν· ἐπεῖτε δ' εἶδέ σφεας ἀπαχθέντας
 5 παρὰ ἑωυτῶν καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἔοντας, ἐποίησε κακὸν
 ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ σφεας τῆς Κισσίας χώρας κατοίκισε ἐν σταθμῷ
 ἑωυτοῦ, τῷ οὐνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ
 διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριεῖς ἔσχε
 οὕτω. Λακεδαιμονίων δὲ ἦγον ἐς τὰς Ἀθήνας διςχιλιοὶ μετὰ 120
 τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν, οὕτω 11
 ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὕστεροι δὲ
 ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς ἡμίονοι ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους·
 ἐλθόντες δ' ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο. μετὰ δὲ αἰνέοντες
 Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπηλλάσσοντο ὀπίσω. 15

IX. Neue Rüstungen gegen Hellas. Tod des Dareios. Sein Sohn Xerxes
 gelangt auf den Thron. (VII, 1—4).

Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μα- 1
 ραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλέα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος, καὶ
 πρὶν μεγάλως κεχαρηγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις
 ἐξβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶν τε δεινότερα ἐποίησε καὶ μᾶλλον
 ὄρητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ ἀντίκα μὲν ἐπηγγέλ- 5
 λειτο πέμπτων ἀγγέλους κατὰ πόλεις ἐτοιμαῖζειν στρατιήν, πολλῶν
 πλέω ἐπιτάσσειν ἐκάστοισι ἢ πρότερον παρέχειν, καὶ νέας τε
 καὶ ἵππους καὶ σῖτον καὶ πλοῖα. τούτων δὲ περιαγγελιομένων
 ἢ Ἀσίῃ ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτη, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων
 ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευομένων καὶ παρασκευαζομένων. τετάρ- 10
 τῳ δ' ἔτι Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσειω δουλωθέντες ἀπέστησαν ἀπὸ
 Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὄρητο καὶ ἐπὶ ἀμφοτέρους

4 στρατεύεσθαι. ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρσησι Ξέρξησιν Δαρείος
 ὤρμητο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου
 15 ἀπόστασιν τῷ ὑστέρω ἔτει παρασκευαζόμενον συνήρκεε Δαρείον,
 βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν,
 οὐδὲ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεισιεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθη-
 ναίους τιμωρῆσθαι. ἀποθανόντος δὲ Δαρείου ἡ βασιλείη ἀνε-
 χώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξησιν.

X. Xerxes, noch unentschlossen, wird von Mardonios zu einem Feldzuge
 wider die Hellenen aufgestachelt. Wiederunterwerfung Aegyptens.
 (VII, 5—7).

5 Ὁ δὲ νῦν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρόθυ-
 μος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιεῖτο
 στρατιῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' αὐτῷ μέ-
 γιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξησιν μὲν ἀνεψιός,
 5 Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιοῦτον λόγον εἶχετο, λέγων „Δέ-
 σποτα, οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρ-
 σας μὴ οὐ δοῦναι δίκην, τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ εἰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα
 πρήσσοις, τὰ περ ἐν χερσὶ ἔχεις ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρί-
 σασαν στρατηλάτεις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχη πρὸς ἀν-
 10 θρώπων ἀγαθός, καὶ τις ὑστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρα-
 τεύεσθαι.“ οὗτος μὲν οἱ λόγος ἦν τιμωρός· τούτου δὲ τοῦ λόγου
 παρενθήκη ποιέεσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλῆς εἴη
 χώρα, καὶ δένδρεα παντοῖα φέροι τὰ ἡμέρα, ἀρετὴν τε ἄκρη,
 6 βασιλεί τε μούνη θνητῶν ἀξίη ἐκτεῆσθαι. ταῦτα ἔλεγε οἷα νεω-
 15 τέρων ἔργων ἐπιθυμητῆς ἐὼν καὶ ἐθέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος
 ὑπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξησιν
 7 ὥστε ποιέειν ταῦτα. ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτει μετὰ τὸν θάνατον
 τὸν Δαρείου πρῶτα στρατιῆν ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεισιεῶτας
 20 Αἰγυπτίους. τούτους μὲν νῦν καταστρεφάμενος καὶ Αἴγυπτον
 πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας, ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέ-
 8 πει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ, Δαρείου δὲ παιδί. Ξέρξης
 δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ
 στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπίκλητον Περσέων
 25 τῶν ἀρίστων ἐποιεῖτο, ἵνα γνώμας τε πέθῃται σφῶν καὶ αὐτὸς
 ἐν πᾶσι εἴπῃ, τὰ ἐθέλει.

XI. Wiederholte Rüstungen. Grösse des Zuges. Durchstich des Berges
 Athos. Anlegung von Magazinen. Marsch des Landheeres bis Sardes,
 481 v. Chr. (VII, 20—31).

Ἀπὸ Αἰγύπτου ἄλωσιος ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεια 20
 παραρτίετο στρατιῆν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ, πέμπτην
 δ' ἔτει ἀνομένῳ ἐστρατηλάτεις χειρὶ μεγάλη πλήθους. στόλων, ἡ
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, πολλῶ δὲ μέγιστος οὗτος ἐγένετο πᾶσαι γὰρ 21
 αἱ στρατηλασίαι μῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαί. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ 5
 τῆς Ἀσίας ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν
 μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλήρ τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν
 γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δ' ἐς πεζὸν ἐτειτάχато, τοῖσι δὲ ἵππος
 προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα στρατευομέ-
 νοισι, τοῖσι δ' ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ 10
 σῖτά τε καὶ νέας. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπταισάντων τῶν πρώ- 22
 των περιπλεόντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζετο ἐκ τριῶν
 ἐτέων κου μάλιστα τὰ ἐς τὸν Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς
 Χερσονήσου ὤρμηον τριήρεις· ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμώμενοι ὤρυσσον
 ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς, διάδοχοι δ' ἐφοίτων 15
 ὤρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ
 Μεγαβάζου καὶ Ἀρταχάϊς ὁ Ἀρταίου ἄνδρες Πέρσαι ἐπέστα-
 σαν τοῦ ἔργου. ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν,
 ἐς θάλασσαν κατήκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. ὤρυσσον δὲ 23
 ὠδε, δασάμενοι τὸν χώρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα. κατὰ Σάνην 20
 πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι, ἐπεῖτε ἐγένετο βαθέα ἡ διώρυξ,
 οἱ μὲν κατώτατα ἐστεῶτες ὤρυσσον, ἕτεροι δὲ παρεδίδουσαν τὸν
 αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατ' ἕπερθε ἐστεῶσι ἐπὶ βάρ-
 24 θρων, οἱ δὲ αὖ ἐνδεκόμενοι ἐτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς
 ἀνωτάτω οὗτοι δ' ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νῦν 25
 ἄλλοισι πλήρ Φοινίκων καταβῆγγνόμενοι οἱ κορηνοὶ τοῦ ὀρύγ-
 ματος πόνον διπλήσιον παρῆχον· ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόμα-
 26 τος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιουμένων, ἔμελλε σφι
 τοιοῦτο ἀποβῆσθαι. οἱ δὲ Φοινίκες σοφίην ἐν τε τοῖσι ἄλλοισι
 ἔργοισι ἀποδείκνυνται καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ 30
 μόριον, ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε, ὤρυσσον, τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς
 διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδεε αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέ-
 σθαι, προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου συνήγον αἰεὶ κάτω τε δὴ

ἐγίνετο καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα λειμών
 35 ἔστι, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ προηγήριον σίτος δέ σφι
 24 πολλὸς ἐφοῖτα ἐκ τῆς Ἀσίας ἀληλεσμένοις. ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλ-
 λόμενον εὐρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκεν αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν
 ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέ-
 σθαι· παρεὸν γὰρ μηδὲνα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας
 40 διειρύναι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυγα τῇ θαλάσῃ, εὐρος ὡς δύο
 τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρεομένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τού-
 τοισι, τοῖσι περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα
 ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι.

25 Ταῦτα μὲν νῦν οὕτω ἐποίησε, παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὄπλα
 45 ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας Φοίνιξί
 τε καὶ Αἰγυπτίοισι, καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα
 μὴ λιμῆρει ἢ στρατιῇ μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλανόμενα ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα. ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους καταβάλλειν ἐκέλευε,
 ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλα ἄλλη ἀγινέοντας ὀκλάσι τε καὶ
 50 πορθημίοισι ἐκ τῆς Ἀσίας πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν σίτον ἐς
 Λευκίην ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηάκης ἀγίνεον, οἱ δ' ἐς Τυρό-
 διζαν τὴν Περινθίω, οἱ δ' ἐς Δορίσκον, οἱ δ' ἐς Ἡϊόνα τὴν
 ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δ' ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

26 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ
 55 ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδις,
 ἐκ Κριτάλλων ὀρηθεῖς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ
 εἴρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατὰ ἤπειρον μέλλοντα ἅμα
 αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. οἱ δ' ἐπεῖτε διαβάντες τὸν
 Ἄλυν ποταμὸν ὠμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι
 60 ἀπίκοντο ἐς Κελαινάς, ἵνα πηγὰ ἀναδιδούσι Μαϊάνδρον ποτα-
 μὸν καὶ ἐτέρον οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαϊάνδρον, τῷ ὄνομα τυγχά-
 νει ἐὸν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων
 ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαϊάνδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιλη-
 νοῦ Μαρσέου ἀσκὸς ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει
 31 ἔπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρῆντα ἀνακρεμασθῆναι. ὡς δ' ἐκ τῆς Φρυ-
 66 γῆς ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μὲν
 ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Καρίης φερούσης, τῆς δ' ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδις·
 τῇ καὶ πορευομένη διαβῆναι τὸν Μαϊάνδρον ποταμὸν πᾶσα
 ἀνάγκη γίνεται καὶ ἵεναι παρὰ Καλλάτηνον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες
 70 δημιουργοὶ μέλι ἐκ μυρικής τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι, ταύτην ἰὼν

ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εἶρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκεν δωρησά-
 μενος κόσμῳ χρυσῷ καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας
 δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ.

XII. Absendung von Herolden nach Hellas, um zur Unterwerfung auf-
 zufordern. Brücke über den Hellespont. Zerstörung der Schiffbrücke
 durch einen Sturm. Züchtigung des Hellespont durch Xerxes. Bau einer
 anderen Brücke. (VII, 32—36).

Ἀπικόμενος δ' ἐς Σάρδις πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας 32
 ἐς τὴν Ἑλλάδα αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ καὶ προερέοντας
 δεῖπνα βασιλεῖ παρεσκευάζειν. πλὴν οὐτ' ἐς Ἀθήνας οὐτ' ἐς
 Λακεδαιμόνα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἰτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ.
 τῶνδε δὲ εἵνεκεν τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ 5
 ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Λαρεῖῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ
 ἔδοκεε τότε δεισάντας δάσειν. βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο
 ἐκμαθεῖν ἀκριβέως ἔπεμπε.

Μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐς Ἄβυδον. οἱ δ' 33
 ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύργησαν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν 10
 Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλήσποντῳ, Σηστοῦ
 τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ παχέα ἐς θάλασσαν κατ-
 ἤκουσα Ἀβίδῳ καταπίον. ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύ- 34
 δου ὀρμώμενοι ἐγεφύρουν, τοῖσι προσέκειτο, τὴν μὲν λευκολίνου
 Φοίνικες, τὴν δὲ βυβλίην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἐπιτὰ στάδιοι ἐξ 15
 Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. καὶ δὴ ἐξενυγμένου τοῦ πόρου ἐπιγε-
 νόμενος χειμῶν μέγας συνέκοψέ τ' ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε.
 ὡς δ' ἐπέθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιούμενος τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέ- 35
 λεισε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάλιστα πληγὰς καὶ κατεῖναι ἐς
 τὸ πέλαγος πεδῶν ζεῦγος. ἤδη δὲ ἤκουσα, ὡς καὶ σιγῆας ἅμα 20
 τούτοις ἀπέπεμψε στίζοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὲ
 ὦν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα· „ὦ πικρὸν ὕδωρ,
 δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας οὐδὲν πρὸς ἐκεί-
 νου ἀδικὸν παθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεται σε, ἦν τε σύ γε 25
 βούλη ἦν τε μή σοι δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει ὡς
 ἔοντι θολερῷ καὶ ἀλμυρῷ ποταμῷ.“ τὴν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο
 τούτοις ζημιῶν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεῦξι τοῦ Ἑλλησ-
 πόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίησαν, 36

τοῖσι προσέκειτο αὐτῆ ἡ ἀχαρὶς τιμῆ, τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτο-
30 νες ἐξέγνυσαν.

XIII. Aufbruch von Sardes (480). Sonnenfinsternis. Marsch bis Abydos.
Heer- und Flottenschau in Abydos. (VII, 37—53).

37 Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκευάσαστο καὶ τὰ περὶ
τὸν Ἄθρον, οἱ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τῆς
ὀρχήης εἵνεκεν ἐποικίθησαν, ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ
ὀρύγματος, καὶ αὐτῆ ἡ διώρυξ παντελῶς πεποιημένη ἠγγέλλετο,
5 ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς
ἐκ τῶν Σαρδίων ὠρμάτο ἑλὼν ἐς Ἄβυδον. ὠρμημένῳ δὲ οἱ ὁ
ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην ἀφανῆς ἦν οὐτ' ἐπι-
νεφέλιον ἐόντων αἰθρίας τε τὰ μάλιστα, ἀντὶ ἡμέρης τε νύξ
ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγέ-
10 νετο, καὶ εἶρετο τοὺς Μάγους, τί ἐθέλοι προσφαινεῖν τὸ φάσμα.
οἱ δ' ἔφραζον, ὡς Ἑλλῆσι προδεικνύει ὁ θεὸς ἐκλειψῆν τῶν
πολίων, λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ
σφέων. πνθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρῆς ἐὼν ἐποικίετο
42 τὴν ἔλασιν. ἐποικίετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Ἀυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ
15 τε ποταμὸν Κάικον καὶ γῆν τὴν Μυσίην, ἀπὸ δὲ Κάικου ὀρυμ-
μενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀγαρῆος ἐς
Καρήνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο,
Ἀδραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἀντιανδρον τὴν Πελασγίδα παρα-
μειβόμενος. τὴν Ἰδὴν δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα ἤιε ἐς τὴν
20 Πιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτια ἀναμείναντι
βροταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτη
43 σγχνὸν ὄμιλον διέφθειραν. ἀπικόμενον δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν
Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεῖτε ἐκ Σαρδίων ὀρμηθέντες
ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον οὐδὲ ἀπέχρησε τῇ
25 στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήρεσι πινόμενος, ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν
ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμον Πέργαμον ἀνέβη
ἡμερον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ καὶ πνθόμενος ἐκείνων
ἕκαστα τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Πιάδι ἔθυσε βούς χιλίας, χρᾶς δὲ οἱ
Μάγοι τοῖσι ἤρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς
30 φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δ' ἐπορεύετο
ἐνθαῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ροίτιον πόλιν καὶ Ὀφρύ-

νειον καὶ Δάρδανον, ἡ περὶ δὴ Ἄβυδῳ ὀμουρός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ
Γέργιθας Τευκρούς.

Ἐπεὶ δ' ἐγένετο ἐν Ἄβυδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα 44
τὸν στρατόν. καὶ προεπεποιήτο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπιτηδὲς αὐτῷ 35
ταύτη προεξέδρη λίθου λευκοῦ (ἐποίησαν δὲ Ἄβυδῆνοὶ ἐντι-
λαμένου πρότερον βασιλέος), ἐνθαῦτα ὡς ἴζετο, κατορῶν ἐπὶ
τῆς ἡϊόνος ἐθεεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας. θεεόμενος δὲ
ἡμέρῃ τῶν νεῶν ἀμίλλαν γινομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό
τε καὶ ἐνίκων Φοίνιζες Σιδώνιοι, ἦσθῃ τε τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ 40
στρατιῇ. ὡς δὲ ὦρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν 45
νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀπὸ τῶν καὶ τὰ Ἄβυδῆνῶν
πεδία ἐπίπλευα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης ἐωυτὸν ἐμακάρισε,
μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε.

XIV. Vorbereitungen zum Uebergang; Opfer. Der Uebergang selbst.
Marsch bis Doriskos. Zählung des Landheeres. (VII, 54—99).

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν 54
τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον ἐθέλοντες ἰδέσθαι ἀνίσχοντα,
θυμῆμάτα τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες καὶ
μυρσίησι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων
ἐκ χρύσεης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εὐχετο πρὸς τὸν 5
ἥλιον μηδεμίαν οἱ συντηγὴν τοιαύτην γενέσθαι, ἢ μιν παύσει κατα-
στρέψασθαι τὴν Εὐρώπην, πρότερον, ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης
γένηται. εὐξάμενος δ' ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον
καὶ χρύσειον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι.
ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίνειν, οὐτ' εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεῖς 10
κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον
μαστιγώσαντι καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. ὡς δὲ 55
ταῦτά οἱ ἐπεποιήτο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν τῶν γεφυρέων
τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ
δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπῆνῃ. ἤρροντο 15
δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ
δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνῶν. ταύτην μὲν
τὴν ἡμέρην οὕτοι, τῇ δὲ ὑστεραίῃ πρῶτοι μὲν οἱ τε ἵππῶται
καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τράποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὕτοι

20 μετὰ δὲ οἷ τε Ἴπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρόν, ἐπὶ δὲ αὐτὸς
 τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι, ἐπὶ δὲ
 τούτοισι ὁ ἄλλος στρατός. καὶ αἱ νέες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν
 Ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα
 πάντων.

56 Ξέρξης δ' ἐπεὶ διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθεεῖτο τὸν στρατὸν
 26 ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατός αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ
 ἡμέρησι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνησι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα
 λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότες τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα
 εἰπεῖν Ἑλλήσποντιον· „ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἄνδρι εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ
 30 οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξην θέμενος ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις
 ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἔξῃ τι
 ποιέειν ταῦτα.“

57 Ὅς δὲ διέβησαν πάντες, τὸ πρόσω ἐπορεύετο Ξέρξης, σὺν δὲ οἱ
 58 ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυτικός ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων παρὰ
 35 γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς
 ἐσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης ποιούμενος τὴν ἄπιξιν,
 ἐς τὴν αὐτῶ προεῖρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατὰ ἤπειρον
 στρατός πρὸς ἤῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς
 Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἑλλῆς τάφον τῆς Ἀθάμαντος,
 40 ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος,
 τῇ οὐνομα τυγχάνει ἐὼν Ἀγορή. ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτιον τὸν κόλπον
 τὸν Μέλανα καλούμενον καὶ Μέλανα ποταμόν, οὐκ ἀντισχόντα
 τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλὰ ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν ποτα-
 μὸν διαβάς, ἐπὶ οὗ καὶ ὁ κόλπος οἶτος τὴν ἐπιωνμίην ἔχει,
 45 ἥμε πρὸς ἐσπέρην, Αἰνόν τε πόλιν τε Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα
 59 λίμνην παρεξιών, ἐς ἃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ
 τῆς Θρηάκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει
 ποταμὸς μέγας Ἐβρος. ὁ δὲ Ξέρξης ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν
 60 χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. ὅσον μὲν νῦν ἕκαστοι
 50 παρεῖχον πλήθος ἐς ἀριθμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀντικῆς (οὐ
 γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων), σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ
 τοῦ πεζοῦ τὸ πλήθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες,
 87 ἀριθμὸς δὲ τῆς Ἴππων ἐγένετο ὅτι μὲν μυριάδες, πάρεξ τῶν
 89 καμήλων καὶ τῶν ἄρμάτων. τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο
 55 ἑπτὰ καὶ διηκόσια καὶ χίλια.

XV. Heeres- und Flottenmusterung. Aufbruch von Doriskos und Fort-
 setzung des Marsches bis Akanthos. (VII, 100—120).

Ξέρξης δέ, ἐπεὶ ἠριθμήθη τε καὶ διετάχθη ὁ στρατός, 100
 ἐπεθύμησε αὐτὸς σφραγῆς διεξέλασας θεήσασθαι. μετὰ δ' ἐποίησε
 ταῦτα, καὶ διεξελάνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ ἔθνος ἐν ἕκαστον
 ἐπινυθάνετο, καὶ ἐπέγραφον οἱ γραμματισταί, ἕως ἐξ ἐσχάτων
 ἐς ἔσχατα ἀπίκετο καὶ τῆς Ἴππων καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτα 5
 οἱ ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα
 ὁ Ξέρξης μετεκβάς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην ἔζετο ὑπὸ
 σπηρῆ χροσῆ καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν, ἐπ-
 ειρωτῶν τε ἑκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος.
 τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαρόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα 10
 ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνεκώχεον, τὰς πρῶρας ἐς γῆν τρέψαντες
 πάντες μειωπηρόν, καὶ ἐξοπλισάντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον.
 ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρῶρων πλέων ἐθεεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.
 Ξέρξης δ' ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς 108
 δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδῶν συστρατεῖσθαι ἠνάγκαζε. ἐδεδοίλωτο 15
 γὰρ ἢ μέχρι Θεσσαλίας πᾶσα καὶ ἦν ὑπὸ βασιλέα δασμοφόρος,
 Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παρα-
 μείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηάκια
 τείχεα, τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἐσπέρης πόλις, τῇ οὐνομά 20
 ἐστὶ Μεσαμβροίη. ἔρχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις Στρούμη, διὰ 20
 δὲ σφραγῶν τοῦ μέσου Αἰσσοῦ ποταμοῦ διαρρέει, ὅς τότε οὐκ
 ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ, ἀλλὰ ἐπέλιπε.
 ἢ δὲ χώρα αὐτῆ πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλαϊκή, νῦν δὲ Βοριαν-
 κική· ἐστὶ μὲντοι τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὐτῇ Κικόνων.
 διαβάς δὲ τοῦ Αἰσσοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπεξηρασμένον πόλις 109
 Ἑλληνίδας τάςδε παραμείβετο, Μαρωνίαν, Δίκαιαν, Ἄβδηρα. 26
 ταύτας τε δὴ παρεξῆτε καὶ κατὰ ταύτας λίμνας οὐνομαστὰς
 τάςδε, Μαρωνίης μὲν μεταξὺ καὶ Στρούμης κειμένην Ἰσμαρίδα,
 κατὰ δὲ Δίκαιαν Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐξιεῖσι τὸ
 ὕδωρ, Τραῦθός τε καὶ Κόμψαντος. κατὰ δὲ Ἄβδηρα λίμνην μὲν 30
 οὐδεμίαν εἶδον οὐνομαστὴν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ
 Νέστον ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ πάσας τὰς χώρας ἰὼν
 τὰς ἠπειρώτιδας πόλις παρήγε, τῶν ἐν μιῇ λίμνῃ εἶδονα τυ-

χάνει ὡσεὶ τριήκοντα σταδίων μάλιστα καὶ τὴν περίοδον, ἰχθυώδης
 35 τε καὶ κάρα ἀλμυρή. ταύτην τὰ ὑποζύγια μόνα ἀρδόμενα
 ἀνεξήγηρε. τῇ δὲ πόλι ταύτῃ ὄνομα ἐστὶ Πίστυρος. ταύτας μὲν
 δὴ τὰς πόλεις τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληρίδας ἐξ εὐωνύ-
 110 μων χειρὸς ἀπέργων παρεξήμε. ἔθνεα δὲ Θρηάκων, διὰ ὧν τῆς
 χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε ἦν· Παῖτοι, Κίκοι, Βίστονοι,
 40 Σαπαῖοι, Λερσαῖοι, Ἡδωνοί, Σάτραι. τούτων οἱ μὲν παρὰ
 θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῆσι νησοῖ εἶποντο, οἱ δὲ αὐτῶν τὴν
 μεσόγαιαν οἰκόντες καταλεχθέντες τε ὑπὸ ἑμῶν, πλὴν Σατρῶν,
 112 οἱ ἄλλοι πάντες περὶ ἀναγκάζομενοι εἶποντο. παραμειψάμενος
 δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην, δεύτερα τούτων παραμειβετο τείχεα
 45 τὰ Πιέρων, τῶν ἐνὶ Φάργης ἐστὶ ὄνομα καὶ ἐτέρω Πέργαμος.
 ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐτὸ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς
 χειρὸς τὸ Πάγγαιον ὕψος ἀπέργων, ἐὼν μέγα τε καὶ ὑψηλόν, ἐν
 τῷ χρύσειά τε καὶ ἀργύρεα ἐνὶ μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρης
 113 τε καὶ Ὀδομαντοὶ καὶ μάλιστα Σάτραι. ὑπεροικέοντας δὲ τὸ
 50 Πάγγαιον πρὸς βορρῶν ἀνέμου Παίονας Λόβηρας τε καὶ Παιόπλους
 παρεξιών ἤτε πρὸς ἐσπέραν, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν τε
 115 Στρομόνα καὶ πόλιν Ἡϊόνα. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρομόνος ἐπορεύετο
 ὁ στρατός, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίον δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλός, ἐν τῷ
 οἰκημένην Ἀργίλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήμε. αὕτῃ δὲ καὶ ἡ
 55 κατύπερθε ταύτης καλέεται Βισαλίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν
 ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων ἤτε διὰ Συλέος πεδίου
 καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος, καὶ
 ἀπίκετο ἐς Ἀκανθον, ἅμα ἀγόμενος τούτων ἕκαστον τῶν ἐθνῶν
 καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον ὕψος οἰκούντων, ὁμοίως καὶ τῶν
 60 πρότερον κατέλεξα, τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους
 ἐν νησοῖ στρατευομένους, τοὺς δὲ ὑπὲρ θαλάσσης περὶ ἐπομένους.

XVI. Marsch von Akanthos bis Therme. (VII, 121—126).

121 Ξέρξης δ' ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι
 τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπὸ εὐνοῦ
 πορεύεσθαι τὰς νέας, Θέρμη δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ
 οἰκημένη, ἀπὸ ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει·
 5 ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. μέχρι μὲν γὰρ
 Ἀκάνθου ὡδε τεταγμένος ὁ στρατός ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν

ἐποιέετο. τρεῖς μοῖρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν
 στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἵνα ἰμοῦ τῇ
 ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιος τε καὶ Μασίστης,
 ἐτέρη δὲ τεταγμένη ἦτε τοῦ στρατοῦ τριτημορις τὴν μεσόγαιαν, 10
 τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Γέργης. ἡ δὲ τρίτῃ τῶν
 μοιρέων, μετὰ ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἤτε μὲν τὸ μέσον
 αὐτῶν, στρατηγὸς δὲ παρείχετο Σμερδομένεά τε καὶ Μεγάβριζον.
 ὁ μὲν νῦν ναυτικὸς στρατός ὡς ἀπέθῃ ὑπὸ Ξέρξῳ καὶ διεξ- 122
 ἔπλωσε τὴν διώρυγα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γενομένην, διέχουσαν δ' ἐς 15
 κόλπον, ἐν τῷ Ἄσσῳ τε πόλιν καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ
 Σάρτη οἰκῆται, ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολιῶν
 στρατὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπίεμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον,
 κάμπτιον δὲ Ἀμπέλον τὴν Τορωναίην ἄκρην παραμειβετο Ἑλλη-
 νίδας τὰςδε πόλεις, ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατὴν παρελάμβανε, 20
 Τορώνη, Γαληψόν, Σερούλην, Μηζύβριαν, Ὀλυθον. ἡ μὲν
 νῦν χώρα αὕτῃ Σιθωνίη καλέεται. ὁ δὲ ναυτικὸς στρατός ὁ 123
 Ξέρξῳ συντάμων ἀπὸ Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Καραστραῖον ἄκρην,
 τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε
 καὶ στρατὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης καὶ Ἀρβύτιος καὶ Νέης 25
 πόλιος καὶ Αἰγῆς καὶ Θεράμβω καὶ Σκιώνης καὶ Μένδης καὶ
 Σάνης. αὗται γὰρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ
 Φλέργην καλεομένην νεόμεναι. παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν
 χώραν ἔπλεε ἐς τὸ προειρημένον, παραλαμβάνων στρατὴν καὶ
 ἐκ τῶν προσεχέων πολιῶν τῇ Παλλήνῃ, ὁμοιουσιέων δὲ τῷ 30
 Θερμαίῳ κόλπῳ, τῆσι ὀνόματά ἐστι τὰδε, Αἰπαξος, Κόμβρεια,
 Αἶσα, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἶνεια. ἡ δὲ τουτέων χώρα
 Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς τὸδε καλέεται. ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν
 ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλεις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτὸν 35
 τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος
 καὶ γῆν τὴν Μυγδοσίην, πλέων δὲ ἀπίκετο ἐς τε τὴν προειρη-
 μένην Θέρμην καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην ἐπὶ τὸν
 Ἄξιον ποταμὸν, ὃς οὐρίζει χώραν τὴν Μυγδοσίην τε καὶ Βοττιαίδα,
 τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλεις Ἴγκραι τε
 καὶ Πέλλα. 40

Ὁ μὲν δὲ ναυτικὸς στρατός αὐτοῦ περὶ Ἄξιον ποταμὸν καὶ 124
 πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλεις τούτων περιμένον βασιλέα
 ἐστρατοπεδεύετο, Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατός ἐπορεύετο ἐκ

τῆς Ἀκάνθου τὴν μεσόγειαν τάμιον τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐξ
 45 τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ
 Κρησιονικῆς ἐπὶ ποταμὸν Χεΐδωρον, ὃς ἐκ Κρησιοναίων ἀρξά-
 125 ἐπὶ Ἀξίῳ ποταμῷ. πορευομένη δὲ ταύτῃ λέοντες οἱ ἐπεθή-
 καντο τῆσι σιτοφόροισι καμήλοισι. καταφοιτῶντες γὰρ οἱ λέον-
 50 τες τὰς νύκτας καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἡθεα ἄλλον μὲν οὐδενὸς
 ἄπιοντο οὔτε ὑποζυγίων οὔτε ἀνθρώπων, οἱ δὲ τὰς καμήλους
 ἐκεραΐζον μούνας. θουμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὃ τί κοτε ἦν, τῶν
 ἄλλων ἀπεχομένων τοὺς λέοντας τῆσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι,
 τὸ μήτε πρότερον ὀπώπεσαν θηρίον μήτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ.
 126 εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ καὶ βόες
 56 ἄγριοι, τῶν τὰ κέρα ὑπερμεγάρθ' ἐστι τὰ ἐς Ἑλλάδας φοιτῶντα.
 οἴφρος δὲ τοῖσι λέουσι ἐστι ὃ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς
 Νέστος καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς
 τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμῶδι πάσης τῆς ἔμπροσθε Εὐρώπης
 60 ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἐσπέρας τοῦ Ἀχελῷου ἐν τῇ
 ἐπιλοίπῳ ἡπειρῷ, ἀλλὰ ἐν τῇ μεταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν
 γίνονται.

XVII. Rast in Therme. Seefahrt des Xerxes zur Peneiosmündung und nach dem Tempethal. Zug durch Makedonien. Ankunft der zu den Hellenen geschickten Herolde. Aufzählung der Völker, die sich unterworfen hatten. Beschluss der übrigen Hellenen wider dieselben. Grund der unterlassenen Sendung von Herolden nach Sparta und Athen. (VII, 127—137).

127 Ὡς δ' ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέτο ὁ Ξέρξης, ἴδρσε αὐτοῦ τὴν
 στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδευόμενος τὴν
 παρὰ θάλασσαν χώραν τοσήνδε, ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος
 καὶ τῆς Μυθονίης μέχρι Αὐδιδεῶ τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιάμμορος,
 5 οἱ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βογτιαίδα τε καὶ Μακεδοίδα, ἐς τὸντὸ
 ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν
 τούτοις τοῖσι χωρίοισι οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ καταλεχθέντων
 τούτων ποταμῶν ἐκ Κρησιοναίων ῥέων Χεΐδωρος μόνος οὐκ
 ἀντέχευσε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλὰ ἐπέλιπε.
 128 Ξέρξης δὲ ὄρων ἐκ τῆς Θέρμης ὄρεα τὰ Θεσσαλικά, τὸν
 11 τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, μεγάθει ὑπερμήγεα ἕοντα, διὰ

μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στεῖνὸν πυνθανόμενος εἶναι, διὰ οἱ
 ῥέει ὁ Πηγεῖός, ἀκούων τ' εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν,
 ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηγεῖου, ὅτι
 τὴν ἄνω ὁδὸν ἐμελλε ἔλαν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε 15
 οὐκηνέων ἐς Πεθραίβους παρὰ Γόννον πόλιν ταύτῃ γὰρ ἀσφαλ-
 στατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὡς δ' ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίησε ταῦτα
 ἐσβάς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν περ ἐσέβαινε αἰεὶ, ὅπως τι ἐθέλοι
 τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι,
 καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπικέτο καὶ 20
 θεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηγεῖου, ἐν θάναματι μεγάλῳ
 ἐνέσχετο, καλέσας δὲ τοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ εἴρετο, εἰ τὸν
 ποταμὸν ἔστι παρατρέψαντα ἐτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν. οἱ 130
 δὲ κατηγόμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως
 εἶπον· „Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασ- 25
 σαν κατήκουσα. ἀλλὰ ἤδε αὐτῇ ὄρεσι γὰρ περισσεφάνωται πᾶσα
 Θεσσαλίη“.

Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς (τὸ γὰρ 131
 δὴ ὄρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τριτημορίας, ἵνα
 ταύτῃ διεξίη ἅπανα ἡ στρατιῇ ἐς Πεθραίβους), οἱ δὲ δὴ κή- 30
 ρυκτες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν ἀπί-
 κητο, οἱ μὲν κειοί, οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. τῶν δὲ 132
 δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἴδε, Θεσσαλοὶ, Λόλοπτες, Ἐπιήρες, Πεθραι-
 βοί, Λοκροί, Μάγνητες, Μηλιεῖς, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται καὶ
 Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλα- 35
 ταίεων. ἐπὶ τούτοις οἱ Ἕλληρες ἔταμον ὄρκιον οἱ τῷ βαρβάρῳ
 πόλεμον ἀειράμενοι. τὸ δὲ ὄρκιον ὧδε εἶχε. ὅσοι τῷ Πέρσῃ
 ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἕλληρες ἕοντες μὴ ἀναγκασθέντες, κατα-
 σιάντων σφι εὐ τῶν πραγμάτων, τοῖτους δεκατεῦσαι τῷ ἐν
 Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὄρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι. ἐς 133
 δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε Ξέρξης ἐπὶ γῆς 41
 αἴτησιν κήρυκας τῶνδε εἶνεκεν· πρότερον Λαρεῖον πέμψαντος
 ἐπὶ αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάραθρον,
 οἱ δ' ἐς γράσιν ἐμβάλλοντες ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τού-
 των φέρειν παρὰ βασιλέα. τούτων μὲν εἶνεκεν οὐκ ἔπεμψε 45
 Ξέρξης τοὺς αἰτήσαντας. ἐπᾶναιμι δ' ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

XVIII. Athens Verdienst um Hellas. Zwei Orakelsprüche. Die hölzerne Maner. Verschiedene Meinungen über den Sinn dieser Sprüche. Die Ansicht des Themistokles dringt durch. Flottenbau. (VII, 138—144).

138 Ἡ δὲ στρατηγασίῃ ἢ βασιλείῳ ὄνομα μὲν εἶχε, ὡς ἐπὶ Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δ' ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιοῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν δόντες γῆν καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δειματι μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε κωδῶν εὐσεῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιωμαχῶν δέξασθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεισθαι τοῦ πολέμου, μηδὲ ζόντων δὲ προθύμους. ἐν ταῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέρομαι γνώμην ἀποδέξασθαι ἐπίφθορον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δέ, τῇ γ' ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθές, οὐκ ἐπισχῆσω. εἰ Ἀθηναῖοι καταθρόνισαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἢ καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μείναντες ἔδοσαν σφέας αὐτοῦς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιοῦ-
15 μνοι βασιλέι. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠρτιοῦτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν ἠπειρον τοιάδε ἐγίνετο. εἰ καὶ πολλοὶ τειχῶν κισθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἐκόντων ἀλλὰ ὑπὸ ἀναγκαίης, κατὰ πόλιν ἀλισκομένων ὑπὸ
20 τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου, ἐμουνώθησαν, μουνωθέντες δὲ ἂν καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον, ἢ πρὸ τοῦ ὄρωντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξῃν. καὶ οὕτω ἂν ἐπὶ ἀμφότερα ἢ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τὴν γὰρ
25 ὠφελίην τὴν τῶν τειχῶν τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πωθέσθαι ἢ τις ἂν ἦν, βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσσης. νῦν δὲ Ἀθηναίους ἂν τις λέγων σωτήρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι τοῦ ἀληθούς. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὀκότερα τῶν πραγμάτων ἐτράποντο, ταῦτα ἔβηεν ἔμελλε.
30 ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἕλλη-
νικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες καὶ βασιλέα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδὲ σφέας

χρηστήρια φοβερὰ ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καταμείναντες ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δέξασθαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθη-
140 ναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρότους χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἔτοιμοι. 36 καὶ σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱερὸν τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἴζοντο, χρᾶ ἢ Πυθίῃ, τῇ ὄνομα ἦν Ἀριστονίκη, τὰδε·

Ἦ μέλει, τί κἀθήσθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης 40
δῶματα καὶ πόλιος τροχαιοδέος ἄκρα κάρην.
οὔτε γὰρ ἡ κεφαλή μένει ἔμπεδον οὔτε τὸ σῶμα,
οὔτε πόδες νέατοι οὔτ' ὦν χέρρες, οὔτε τι μέσσης
λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. κατὰ γὰρ μιν ἐρείπει
πῦρ τε καὶ ὄξυς Ἄρης, Ἀσιηγενὲς ἄρα διώκων. 45
πολλὰ δὲ ἀλλ' ἀπολεῖ πυργώματα καὶ τὸ σὸν οἶον·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηρὺς μαλερῶ πυρὶ δώσει,
οἳ που νῦν ἰδρῶ καταρρέμενοι ἐστήμασι,
δειματι παλλόμενοι, κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόροισι
αἶμα μέλαν κέρχεται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκης. 50
ἀλλ' ἔτον ἐξ ἀδύτου, κακοῖς δ' ἐπικιδόντε θυμὸν.

ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφροῇ τῇ 141
μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοῦς ἐπὶ τοῦ κακοῦ
τοῦ κεχηρημένου Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος
ὅμοια τῷ μάλιστα, συνεβούλευε σφι ἰκετηρίας λαβοῦσι δεύτερα 55
αὐτὶς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἰκέτας. πειθόμενοισι
δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι· „Ὦνάξ, χρῆσον ἡμῖν
ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἰκετηρίας τὰςδε, τὰς τοι
ἤκομεν φέροντες· ἢ οὐ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆδε
μενέομεν, ἐστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν.“ ταῦτα δὲ λέγουσι ἢ πρόματις 60
χρᾶ δεύτερα τὰδε·

Οὐ δύναται Παλλάς Δί' Ὀλύμπιον ἐξίλασασθαι
λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
σοὶ δὲ τόδ' αὐτὶς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσης·
τῶν ἄλλων γὰρ ἀλισκομένων, ὅσα Κέκροπος οὐρός 65
ἐντός ἐχει κευθμῶν τε Κισθαίρωνος Ζαθέοιο,
τεῖχος Τριτογενεὶ ξύλινον διδοὶ εὐρύσπη Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρρητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.

μηδὲ σύ γ' ἵπποσύνην τε μένειν καὶ πεζῶν ἰόντα
 70 πολλὸν ἀπ' ἠπείρου στρατὸν ἤσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
 νῦτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοί ποτε κἀντίας ἔσση.
 ὦ θεῆ Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σύ τέκνα γυναικῶν
 ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

142 Ταῦτά σφι ἠπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ ἐδό-
 75 κει εἶναι, συγγραψάμενοι ἀπηλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ
 ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελλον ἐς τὸν δῆμον, γινώμαι
 καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζήμενων τὸ μαντήιον καὶ αἶδε
 συνεστηκυῖαι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι δοκεῖν
 σφίσι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι· ἢ γὰρ ἀκρό-
 80 πολίς τὸ πάλαι τῶν Ἀθηνέων ἤχηρ' ἐπέφρακτο. οἱ μὲν δὴ
 συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι, οἱ δὲ αἶ' ἔλεγον
 τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παραρτίεσθαι ἐκέλευον
 τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὧν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ
 ξύλινον τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς

85 Πυθίης,

ὦ θεῆ Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σύ τέκνα γυναικῶν
 ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπειτα συνεχέοντο αἱ γνώμαι τῶν φαιμένων τὰς
 νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι ταύτη ταῦτα
 90 ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμίνα δεῖ σφέας ἔσωσθῆναι ναυμαχίην
 143 παρασκευασαμένους. ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνήρ' ἐς πρώτους
 νεωστὶ παριῶν, τῷ ὄνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλῆς, παῖς δὲ
 Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὠνήρ' οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς
 χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιαῦδε· εἰ ἐς Ἀθηναίους
 95 εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένον ἔόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκεῖν
 ἠπίως χρῆσθῆναι, ἀλλὰ ὧδε· „ὦ σχετλή Σαλαμίς“, ἀντὶ τοῦ·
 „ὦ θεῆ Σαλαμίς“, εἴ περ γε ἔμελλον οἱ οἰκίητορες ἀμφὶ αὐτῇ
 τελευτήσῃν. ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρηθεῖν τὸ
 χρηστήριον συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλὰ οὐκ ἐς Ἀθη-
 100 ναίους. παρασκευάζεσθαι ὧν αὐτοὺς ὡς ναυμαχίησοντας συνεβού-
 λενε, ὡς τούτου ἔντος τοῦ ξυλίνου τεύχεος. ταύτη Θεμιστοκλῆος
 ἀποφαινομένου Ἀθηναῖοι ταῦτα σφίσι ἐγνωσαν αἰρετώτερα
 εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἱ οὐκ ἔων ναυμαχίην
 ἀρτίεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶπαι οὐδὲ χεῖρας ἀνταίρεσθαι, ἀλλὰ

ἐκλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τιὰ οἰκίσειν. ἑτέρη τε 144
 Θεμιστοκλέι γνώμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἠρίστευσε, 106
 ὅτε Ἀθηναῖοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ, τὰ
 ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον
 λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἑκαστος δέκα δραχμάς. τότε Θεμιστοκλῆς
 ἀνέγνωσε Ἀθηναίους τῆς διαιρέσεως ταύτης παυσάμενους νέας 110
 τούτων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον,
 τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων. οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστάς ἔσωσε
 τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους.
 αἱ δ' ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχορήθησαν, ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ
 Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὐταὶ τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναῖοισι προ- 115
 ποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδεε προσναντηγέεσθαι. ἔδοξε
 τέ σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι ἐπιόντα ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῆσι νησὶ πανδημίῃ, τῷ θεῷ
 πειθόμενος, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλευομένοισι.

XIX. Schlichtung aller Streitigkeiten unter den Hellenen. Kundschafter
 nach Sardes; deren Gefangennahme und Freilassung. (VII, 145 ff.)

Τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναῖοισι ἐγεγόνε, 145
 συλλεγομένων δ' ἐς τὸντὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα
 τὰ ἀμείνω φρονεόντων καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν,
 ἐνθαῦτα ἔδοξε βουλευομένοισι αὐτοῖσι πρῶτον μὲν χρημάτων
 πάντων καταλλάσσεσθαι τὰς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους 5
 ἔοντας πολέμους. ἦσαν δὲ πρὸς τινὰς καὶ ἄλλους ἐγχεχρημένοι, ὁ
 δὲ ὧν μέγιστος Ἀθηναίοισι τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ δὲ πυνθανί-
 μνοι Ξέρξην σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατα-
 σκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος προημάτων, ἐς Ἀρ-
 γος τε ἀγγέλους ὁμαχίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ 10
 ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Λεινομένους, ἐς
 τε Κέρκυραν, κελεύσαντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην
 ἄλλους, φρονήσαντες, εἴ πως ἐν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν καὶ
 εἰ συγκύψαντες τὸντὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δειῶν ἐπιόντων
 ὁμοίως πᾶσι Ἑλλήσι. τὰ δὲ Γέλωνος προήματα μεγάλα ἐλέγειτο 15
 εἶναι. ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας 146
 πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς.
 οἱ δὲ ἀπικόμενοι τ' ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος

στρατιῆν, ὡς ἐπαίσιτοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρα-
 20 τηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἀπήγοντο ὡς ἀπολεόμενοι. καὶ τοῖσι
 μὲν κατεκέρκωτο θάνατος, Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμ-
 φθεις τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην πέμπει τῶν τινος δορυφόρων,
 ἐντειλάμενος, ἢ καταλάβωσι τοὺς κατασκότους ζῶντας, ἄγειν
 παρὰ ἑωυτῶν. ὡς δ' ἔτι περιεόντας αὐτοὺς κατέλαβον καὶ
 25 ἦγον ἐς ὕψιν τὴν βασιλέως, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος, ἐπὶ
 οἷσι ἦλθον, ἐκέλευε σφείας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπι-
 δείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον, ἐπεὶ
 δὲ ταῦτα θεώμενοι ἔωσι πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ
 147 ἐθέλωσι χώραν ἄσινεας. ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα
 30 ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ
 ἑωυτοῦ πράγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ἔοντα λόγον μῆζω,
 οὔτε ἂν τι τοὺς πολεμίους μέγα εἴσαντο, ἄνδρας τρεῖς ἀπ-
 ολέσαντες· νοσησάντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα δοκέειν ἔφη
 ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτοῦ πράγματα πρὸ τοῦ στόλου
 35 τοῦ γινομένου παραδώσειν σφείας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ
 οὔτω οὐδὲ δεήσειν ἐπὶ αὐτοὺς στρατηλατέοντας πράγματα ἔχειν.
 οἱ μὲν νῦν κατάσκοποι οὔτω θεησάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες
 ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην.

XX. Die Thessaler. Der Temperepass. (VII, 172—174).

172 Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμῆδισαν. ἐπεῖτε
 γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέερσιν ἐς τὴν
 Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ
 ἦσαν ἡλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν
 5 πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικό-
 μενοι δ' ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἀγγελοὶ ἔλεγον· Ἄνδρες
 Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίη
 τε καὶ ἡ σύμπασα ἢ Ἑλλάς ἐν σκέπη τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νῦν
 ἔτοιμοί εἰμεν συμφυλάσσειν, πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιῆν
 10 πολλήν, ὡς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ·
 οὐ γὰρ τι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μόνους πρὸ
 ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθήσειν δὲ οὐ βουλόμενοι ἀναγκαίην ἡμῶν
 οὐδεμίαν οἰοί τ' ἐστὲ προσφέρειν· οὐδαμὰ γὰρ ἀδυναστὴς ἀνάγκη
 κρέσσων ἔφυ. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοὶ τινα σωτηρίην μηχανώ-

μενοι.“ ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοὶ. οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα 173
 ἐβουλευσάντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν 18
 στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολὴν. ὡς δὲ συνελέχθη ὁ στρατός,
 ἔπλεε διὰ Εὐρίπου. ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἐς Ἄλον, ἀποβάς
 ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπὼν, καὶ ἀπί-
 κητο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν, ἢ περὶ ἀπὸ Μακεδονίης 20
 τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηρεῖον ποταμὸν, μεταξὺ
 δὲ Ὀλύμπου τε ὄρους καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο
 τῶν Ἑλλήνων κατὰ μύριους ὀπλίτας συλλεγόντες, καὶ σφι προσῆν
 ἢ τῶν Θεσσαλῶν Ἴππος. ἐστρατήγεε δὲ Μακεδαιμονίων μὲν
 Εὐαίνετος ὁ Καρήνου ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος 25
 μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιλῆου, Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς ὁ
 Νεοκλῆος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ
 ἀγγελοὶ παρ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω ἀνδρὸς Μακεδότος
 συνεβούλευον σφι ἀπαλλάσσεσθαι μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ
 καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπιόντος, σημαίνοντες τὸ 30
 πληθὸς τε τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα
 συνεβούλευον (χρηστὰ γὰρ ἐδόκειον συμβουλεύειν, καὶ σφι εὖνος
 εἴφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδῶν), ἐπέιθοντο. δοκέειν δ' ἐμοί, ἀρῶδῆ
 ἦν τὸ πείθον, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην εὐδοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσα-
 λούς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περρῶν κατὰ Γόννον 35
 πόλιν, τῇ περὶ δὴ καὶ ἐξέβαλε ἡ στρατιῆ ἢ Ξέρξω. καταβάντες
 δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς νέας ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμὸν.
 αὕτη ἐγένετο ἢ ἐς Θεσσαλίην στρατιῆ, βασιλέως τε μέλλοντος 174
 διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἔοντος ἤδη ἐν
 Ἀβίδω. Θεσσαλοὶ δ' ἐρημωθέντες συμάχων, οὔτω δὴ ἐμῆδισαν 40
 προθύμως οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πράγμασι εἴφαι-
 νοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἔοντες χρησιμώτατοι.

XXI. Aufstellung der Hellenen bei Artemision und Thermopylai.
 (VII, 175—178).

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεῖτε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἐβουλεύοντο 175
 πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, τῇ τε στήσοντα τὸν πόλεμον
 καὶ ἐν οἰοῖσι χώροισι. ἢ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν
 Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινοτέρη γὰρ εἴφαίνετο εὐδοῦσα
 τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ ἅμα ἀγχοτέρη γῆς τῆς ἑωυτῶν. ταύτην ὦν 5

ἐβουλεύσαντο φιλάσσοντες τὴν ἐξβολὴν μὴ παρίεναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλείην γῆς τῆς Ἰσθμιαϊώτιδος ἐπὶ Ἀρτεμισίον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἐόντα.

177 Οἱ μὲν νυν χώροι οὗτοι τοῖσι Ἑλλήσι εἶναι ἐφαινότο
11 ἐπιτιθήδου. ἅπαντα γὰρ προσκειψάμενοι καὶ ἐπιλογοισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι οὔτε ἵππῳ, κατῆσσι ἔδοξε δέεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὡς δ' ἐπύθοντο τὸν Πέρσῃ ἐόντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ
15 ἐστρατεύοντο αὐτῶν οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατὰ
178 θάλασσαν ἐπὶ Ἀρτεμισίον. οἱ μὲν δὴ Ἑλλήνες κατὰ τάχος ἐβοήθηον διαταχθέντες.

XXII. Erstes Seegefecht. Die griechische Flotte bei Chalkis, die persische bei Sepias. (VII, 179—183).

179 Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὀμιούμενος ἐκ Θέρμης πόλιος παρέβαλε νησί τῆσι ἄριστα πλεοίστησι δέκα ἰθὺ Σιαῶν, ἔνθα ἦσαν προσφιλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροϊζήνη τε καὶ Αἰγιναιή καὶ Αἰτιζή. προΐδόντες δὲ οὗτοι τὰς
180 νέας τῶν βαρβάρων ἐς φεγὴν ὤρμησαν. τὴν μὲν δὴ Τροϊζή-
6 νήν, τῆς ἦρχε Ποηξίνος, ἀντίκα αἰρέουσι ἐπιστόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν κάλλιστον ἀγαγόντες ἐπὶ τὴν πρόρην τῆς νεὸς ἔσφαξαν, διαδέξιον ποιέμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρότον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ
10 σφραγισθέντι τούτῳ ὄνομα ἦν Λέων· τάχα δὲ ἂν τι καὶ τοῦ
181 οὐνόματος ἐπαύροίτο. ἡ δὲ Αἰγιναιή, τῆς ἐπιτηράρχεε Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρέσχε, Πυθίῳ τοῦ Ἰσχυροῦ ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην· ὅς, ἐπειδὴ ἡ νῆς ἠλίσκετο, ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατε-
15 χροουργήθη ἄπας. ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλὰ ἦν ἔμπροσ, οἱ Πέρσαι, οἱ περὶ ἐπεβάτεον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιήσαι μιν περὶ πλείστου ἐποίησαντο, σμύρνησι τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα καὶ σινδόνας βυσσίνης τελαμῶσι κατελίθοντες. καὶ μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἐνωτῶν στρατόπεδον, ἐπεδεί-
20 κνυσαν ἐκπαγλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εἰ. τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηὶ ταύτῃ, περιείπον ὡς ἀνδρά-

ποδα. αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω χειρώθησαν, ἡ δὲ τρίτη, 182 τῆς ἐπιτηράρχεε Φόρμος ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς ἐξβολὰς τοῦ Πηγεῖου, καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἐροάτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν 25 τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. ταῦτα οἱ Ἑλλήνες οἱ ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ 183 στρατοπεδεύοντες πυνθάνονται παρὰ πύργων ἐκ Σιαῶν. πυνθόμενοι δὲ καὶ καταβρωδήσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετωμί-
ζοντο ἐς Χαλκίδα, φιλάζοντες μὲν τὸν Εὐρύπτον, λείποντες δὲ 30 ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλά τῆς Εὐβοίης. τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπήλασαν περὶ τὸ ἔσμα τὸ μεταξὺ ἐὼν Σιαῶν τε καὶ Μαγνησίης, καλούμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθησαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔσμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὡς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε 35 καθαρόν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῆσι νησί, ἔνδεκα ἡμέρας παρόντες μετὰ τὴν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἔσμα σφι κατη-
γῆσατο ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σύριος. πανήμερον δὲ πλέοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπτιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος 40 ἐόντα καὶ Σηπτιάδος ἀκτῆς.

XXIII. Nochmalige Zusammenrechnung aller feindlichen Streitkräfte. (VII, 184—187).

Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων ἀπαθής 184 τε κακῶν ἦν ὁ στρατός, καὶ πλῆθος ἦν τηρικαῦτα ἔτι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, τοσόνδε· τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης, ἑουσέων ἐπὶ καὶ διηροσιέων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστον τῶν ἐθνέων ἐόντα ὅμιλον τέσσερας καὶ εἰκοσι 5 μυριάδας καὶ πρὸς χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὡς ἀνὰ διηροσίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἐκάστη νηὶ. ἐπεβάτεον δ' ἐπὶ τούτων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατέων, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὅμιλος γίνεται τριεμύριοι καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ πρὸς διη-
10 κόσιοι τε καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιήσας, ὅ τι πλεον ἦν αὐτῶν ἢ ἔλασσον, ἀνὰ ὀρθόλογοντα ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ

ταῦτα τὰ πλοῖα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, τρισχίλια. ἤδη ὦν
 15 ἄνδρες ἂν εἴεν ἐν αὐτοῖσι τέσσαρες μυριάδες καὶ εἴκοσι. τοῦτο
 μὲν δὴ τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὼν πεντήκοντα
 μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες δ' ἔπεισι ἐπὶ ταύτησι ἑπτὰ καὶ
 πρὸς ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦ δὲ πεζοῦ ἑβδομήκοντα
 καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγένοντο, τῶν δὲ ἱππέων ὀκτὼ μυριάδες.
 20 προσθήσω δ' ἐτι τοῦτοισι τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους
 καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Λίβυας, πλήθος ποιήσας διςμυρίους ἄνδρας.
 καὶ δὴ τὸ ἴ ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλήθος συντιθέμενον
 γίνεται διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς
 χιλιάδες ἑπτὰ καὶ ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦτο μὲν τὸ ἕξ
 25 αὐτῆς τῆς Ἀσίας στρατεύμα ἐξαγαγὲν εἰρήται, ἄνει τε τῆς Θρα-
 κῆς τῆς ἐπομένης καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων καὶ ὅσοι ἐρέ-
 185 πλεον τοῦτοισι. τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στρατεύμα ἐτι
 προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ· δόκησιν δὲ δεῖ
 λέγειν. νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρηκῆς Ἕλληνες καὶ ἐκ τῶν νήσων
 30 τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηκῆ παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατὸν. ἐκ μὲν
 νυν τούτων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ διςμύριοι γίνον-
 ται. πεζοὶ δὲ, τὸν Θρηκῆς παρείχοντο καὶ Παίονες καὶ Ἑορδοὶ
 καὶ Βοττιαῖοι καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος καὶ Βρύγοι καὶ Πίερες καὶ
 Μακεδόνες καὶ Πεθραῖοι καὶ Ἐπιήρες καὶ Δόλοπες καὶ Μάγνητες
 35 καὶ Ἀχαιοὶ καὶ ὅσοι τῆς Θρηκῆς τὴν παραλίην νέμονται, τούτων
 τῶν ἐθνῶν τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὐταὶ ὦν αἱ
 μυριάδες ἐκείνησι προστεθεῖσαι τῆσι ἐκ τῆς Ἀσίας γίνονται αἱ
 πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσια καὶ ἐξήκοντα καὶ
 τέσσαρες, ἔπεισι δὲ ταύτησι ἑκατοντάδες ἑκατὰ καὶ δεκάς.
 186 τοῦ μάχιμου δὲ τούτου ἕντος ἀριθμὸν τοσοῦτον, τὴν Θρα-
 41 κῆν τὴν ἐπομένην τοῦτοισι καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγῶσι ἀκά-
 τοισι ἕοντας καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι τοῖσι ἅμα
 πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μάχιμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω
 εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δὴ σφραγ ποιέω ἴσους ἐκεί-
 45 νοισι εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας οὐτ' ἐλάσσονας οὐδέν· ἐξισούμενοι
 δὲ οὔτοι τῷ μάχιμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνοισι.
 οὔτω πεντακοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ καὶ χιλι-
 ἄδας τρεῖς καὶ ἑκατοντάδας δύο καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε
 187 Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σητιάδος καὶ Θερμοπυλέων. οὗτος
 50 μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμὸς.

γυναικῶν δὲ καὶ εἰνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμὸν· οὐδὲ
 αὐ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνῶν τῶν ἀχθοφόρων καὶ
 κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων, οὐδὲ ἂν τούτων ὑπὸ πλήθους
 οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμὸν. ὥστε οὐδέν μοι θῶμα παρίσταται προ-
 55 δοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως
 τὰ σιτία ἀντέχρησε θῶμά μοι μυριάσι τοσαύτησι. εὐρίσχω
 γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίρικα περῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμ-
 βανε καὶ μηδὲν πλέον, ἑνδεκα μυριάδας μεδίμων τελομένης
 ἐπὶ ἡμέρῃ ἑκάστη, καὶ πρὸς τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμους
 καὶ τεσσαράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εἰνούχοισι καὶ ὑποζυγίοισι
 60 καὶ κροὶ οὐ λογίζομαι. ἀνδρῶν δ' εὐσέων τοσοῦτων μυρι-
 ἄδων, κάλλεός τε εἴνεκεν καὶ μεγάλους οὐδεὶς αὐτῶν ἀξιονι-
 ζότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

XXIV. Aufstellung der Flotte bei Magnesia. Dreitägiger heftiger Sturm, durch den die persische Flotte grosse Verluste erleidet. Die hellenische Flotte stellt sich wieder bei Artemision auf, die persische bei Aphetai. Die Hellenen nehmen fünfzehn Schiffe. (VII, 188—195).

Ὁ δὲ δὴ ναυτικός στρατός ἐπεῖτε ὀρηθεὶς ἔπλεε καὶ 188
 κατέσχε τῆς Μαγνητικῆς χώρας ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ
 Κασθαναίης τε πόλιος ἕοντα καὶ Σητιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ
 πρῶται τῶν νεῶν ὤρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπὶ ἐκείνησι
 ἐπὶ ἀγκυρῶν. ἄτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἕντος οὐ μέγαλον, πρό- 5
 κροσσαι ὤρμεοντο ἐς πόντον καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας. ταύτην
 μὲν τὴν εὐφρόνην οὔτω, ἅμα δὲ ὕθρου ἕξ αἰθρίας τε καὶ
 νημερίας τῆς θαλάσσης ζεσάσης ἐπέπεσέ σφι χειμῶν τε
 μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηνιότης, τὸν δὴ Ἑλλησποντιήν
 καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νυν αὐτῶν 10
 ἀξόμομον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὔτω εἶχε ὄρμον, οἱ
 δ' ἐφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε
 περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτῶν· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας
 ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἴπνους καλεομένους τοὺς ἐν Πηλῖν,
 τὰς δ' ἐς τὸν αἰγιαλόν. αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σητιάδα περι- 15
 ἐπιπτον, αἱ δ' ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δ' ἐς Κασθαναίην
 ἐξεβράσσοντο. ἦν δὲ τοῦ χειμῶνος χρόμα ἀφόρητον.

190 Ἐν τούτῳ τῷ πόρῳ νέας, οὐ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρεῖναι,
 τετρακοσίων οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων
 191 τε πλῆθος ἀφθονον. σιταγωγῶν δὲ ὀκτάδων καὶ τῶν ἄλλων
 21 πλοίων διαφθειρομένων οὐκ ἐπὶ ἀριθμὸς· ὥστε δεισαντες οἱ
 στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, μὴ σφι κεκακομένοισι ἐπι-
 θένονται οἱ Θεσσαλοὶ, ἕρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περι-
 εβάλλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχέμαζε τρεῖς· τέλος δ' ἔντομά τε
 25 ποιεῖντες καὶ καταειδόντες γοῆσι τῷ ἀνέμῳ οἱ Μάγοι, πρὸς δὲ
 τούτοισι καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρηίσι θύοντες, ἐπανσαν τετάρτη
 ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως πως αὐτὸς ἐθέλων ἐλόπασε. τῇ δὲ Θέτι ἔθνον πν-
 θόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὡς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπα-
 σθεῖν ὑπὲρ Πηλέος, εἴη τε ἅπασα ἢ ἀκτὴ ἢ Σηπτιάς ἐκείνης τε
 192 καὶ τῶν ἄλλων Νηρηίδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτη ἡμέρῃ ἐπέπαντο,
 31 τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν
 καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπὸ ἧς ὁ χειμὼν τὸ πρῶτον
 ἐγένετο, ἐσήμαιον πάντα τὰ γινόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ
 δὲ ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι σωτήρι εὐξάμενοι καὶ σπονδὰς
 35 προχέαντες τὴν ταχίστην ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον,
 193 ἐλπίσαντες ὀλίγας τινὰς σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι νέας. οἱ μὲν
 δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόησον, Ποσει-
 δέωνος σωτήρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τὸδε νομί-
 ζοντες· οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τε ὁ ἀνεμὸς καὶ τὸ κῆμα
 40 ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νέας ἔπλεον παρὰ τὴν ἠπειρον,
 κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης ἰθάειαν ἔπλεον ἐς τὸν
 κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλπῳ
 τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἐνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα καταλειφθῆναι
 45 ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπὶ ὕδωρ
 πεμφθέντα, εὐτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἴαν τὴν Κολχίδα·
 ἐνθεῦτεν γὰρ ἔμελλον ὑδρηνσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀπήσειν. ἐπὶ
 τούτου δὲ τῷ χώρῳ ὄνομα γέγονε Ἀφείται. ἐν τούτῳ ὦν ὄρμον
 194 οἱ Ξέρξης ἐποιεῖντο. πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νεῶν τουτέων ἔνυχόν
 τε ὕσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ πως κατεῖδον τὰς ἐπὶ
 50 Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νέας. ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας
 εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλείοντες ἐπεσον ἐς τοὺς πολεμίους.
 τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδώκης
 ὁ Θαμασίον, τὸν δὴ πρότερον τούτων βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπὶ
 αὐτῇ τοιῆδε λαβῶν ἀνεσταύρωσε, ἔοντα τῶν βασιλικῶν δικαστέων.

ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρέμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀνάγκη μασθρέντος 55
 ὦν αὐτοῦ, λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὐρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν
 ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλικόν· εὐρῶν δὲ
 τοῦτο ὁ Δαρεῖος καὶ γνοὺς, ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα
 ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγὼν
 μὴ ἀπολέσθαι περιῆν, τότε δ' ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας 60
 ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγῶν ἔσεσθαι. ὡς γὰρ σφείας εἶδον
 προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινουμένην ἁμαρ-
 τάδα, ἐπαναχθέντες εὐπετέως σφείας εἶλον. ἐν τουτέων μὴ 195
 Ἀριδωλὸς πλέων ἦλω, ἴφρανος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρῆι, ἐν
 ἑτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημοπόου, ὃς ἦγε μὲν 65
 δωδέκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφείων τὰς ἑνδεκα τῷ
 χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπτιάδα, μὴ τῇ περιγενομένῃ κατα-
 πλέων ἐπὶ Ἀρτεμίσιον ἦλω. τούτους οἱ Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες,
 τὰ ἐβούλοντο πυνθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ποπέμπουσι
 δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίον ἱσθμόν. 70

XXV. Xerxes zieht durch Thessalien und Achaia. Thermopylai. Die Streit-
 macht der Griechen und ihr Anführer Leonidas. (VII, 196—204).

Ὁ μὲν δὴ ναυτικός ὁ τῶν βαρβάρων στρατός, πάρεξ τῶν 196
 πεντεκαίδεκα νεῶν, τῶν εἶπον Σανδώκεια στρατηγέειν, ἀπίκειο
 ἐς Ἀφείτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πέζος πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας
 καὶ Ἀχαιῆς ἐσβεβληκῶς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιάς, ἐν
 Θεσσαλίῃ μὲν ἀμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀπο- 5
 πειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυνθόμενος ὡς ἀρίστη
 εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι· ἐνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλείποντο
 πολλόν. τῶν μὲν νῦν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀνόχωνος μόνος
 οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ θέεθρον πινόμενος, τῶν δ' ἐν
 Ἀχαιῇ ποταμῶν ῥέοντων οὐδὲ ὅστις μέγιστος αὐτῶν ἔστι 10
 Ἡπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε εἰ μὴ φλαύρος.

Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαιῇ· ἀπὸ δὲ 198
 τούτων τῶν χώρων ἦτε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης,
 ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηλίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ
 δὲ τὸν κόλπον τούτον ἔστι χώρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρῆς, τῇ 15
 δὲ καὶ κάρτα στενός. περὶ δὲ τὸν χώρον ὄρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα
 περικλιθεῖ πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, Τρηχίταια πέτραι καλεόμεναι.

201 Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηγινίῃ, οἱ δὲ δὴ Ἕλληρες ἐν τῇ διόδῳ. καλέεται δὲ

202 ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν νῦν ἑκάτεροι ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις, ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορρῆν ἄνεμον ἐχόντων πάντων μέχρι Τρηγίνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης

203 πρὸς τούτοις ἐπὶ κλητοὶ ἐγένοντο Λοκροὶ τε· οἱ Ὀπουντιοὶ παυστρατιῇ καὶ Φωκῶν χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφεας οἱ Ἕλληρες 35 ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὡς αὐτοὶ μὲν ἤχοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέρην, ἢ θάλασσά τε σφί εἴη ἐν φυλακῇ ὑπὸ Ἀθηναίων τε φρονηομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καὶ σφί εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ 40 θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀνθρωπὸν· εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα οὐδ' ἔσεσθαι, τῷ καλὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένην οὐ συνειμίχθῃ, τοῖσι δὲ μεγίστοις αὐτῶν μέγιστα· ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἔοντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν. οἱ

204 δὲ ταῦτα πινθάνομενοι ἐβοήθειον ἐς τὴν Τρηγίνα. τούτοις 45 ἦσαν μὲν νῦν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιν ἑκάστων, ὁ δὲ θωραζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδου ἐὼν γένος Ἡρακλείδης, κτησάμενος τὴν βασιληίην ἐν Σπάρτῃ.

XXVI. Leonidas zieht mit einer auserlesenen Schaar nach den Thermopylen. Berathung der Hellenen bei den Thermopylen. Ein persischer Späher. Gespräch des Xerxes mit Demarctos. (VII, 205—209).

205 Οὗτος ὁ Λεωνίδης τότε ἦμε ἐς Θερμοπύλας ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε κατεστεῶτας τριηκοσίους καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες

ἔοντες. παραλαβὼν δὲ ἀπύκτετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἶνεκεν τούτους σπουδῆν ἐποιήσατο Λεωνίδης μόνους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κατηγόρητο μηδίξειν. παρεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον ἐθέλων εἶδέναι, εἴτε συμπέμψουσι εἴτε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δὲ ἄλλα φρονέοντες ἔπεμπον. τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρῶτους ἀπέπεμψαν Σπαρ- 206 τιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται, 11 μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἢ ἀντοὺς πινθάνωνται ὑπερβαλλόμενος· μετὰ δὲ, Κάρνεια γὰρ σφί ἦν ἐμποδῶν, ἐμελλον ὁρτάσαντες καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ κατὰ τάχος βοηθήσειν πανδημί. ὡς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνένωντο καὶ 15 αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἦν γὰρ κατὰ τὸντὸ Ὀλυμπιάς τούτοις τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα. οὐκ ὄντων δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθῆσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον ἔπεμπον τοὺς προδρομούς. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενένωντο ποιήσειν. 207 οἱ δ' ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληρες, ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς ἐς- 20 βολῆς ὁ Πέρσης, καταβῶδθεοντες ἐβουλευοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μὲν νῦν ἄλλοις Πελοποννησίοις ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ, Φωκῶν καὶ Λοκρῶν περισπερχθέντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐψηγίζετο πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλεις κελεύοντάς σφί 25 ἐπιβοηθῆειν, ὡς ἔοντων αὐτῶν ὀλίγων στρατῶν τὸν Μῆδον ἀλέξασθαι. ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κατὰ- 208 σλοπον ἵππεα ἰδέσθαι, ὀκόσοι εἰσὶ καὶ ὅ τι ποιόειεν. ἀκηκόεε δ' ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἤλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιῇ ὀλίγη, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὡς εἴησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λεωνίδης 30 ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. ὡς δὲ προσήλασε ὁ ἵππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθεεῖτό τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὄπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λα- 35 κεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζόμενος τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενίζομένους. ταῦτα δὴ θεώμενος ἐθῶμαζε καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως ἀπήλαυε ὀπίσω κατὰ ἡσυχίην· οὔτε γὰρ τις ἐδίωκε

40 ἀλογίης τ' ἐνεκέρησε πολλῆς· ἀπελθὼν δ' ἔλεγε πρὸς Ξέρξην,
 209 τὰ περ ὀπίωπτε πάντα. ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι
 τὸ εἶναι, ὅτι παρασκευάζοιντο ὡς ἀπολεόμενοι τε καὶ ἀπολέοντες
 κατὰ δύναμιν· ἀλλ' αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετ-
 45 ἐπέμψατο Δημάρχον τὸν Ἀρίστωνος εἶντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ.
 ἀπικόμενον δὲ μιν εἰρώτια Ξέρξης ἐκαστα τούτων, ἐθέλων μαθεῖν
 τὸ ποιούμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ εἶπε· „Ἦκουσας
 μὲν καὶ πρότερόν μευ, εὔτε ὠρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν
 ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ γέλωτά με ἔθεο λέγοντα, τὰ περ ὧρων
 ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκεῖν ἀντί-
 50 σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγῶν μέγιστός ἐστι. ἀκουσον δὲ καὶ νῦν. οἱ ἄνδρες
 οὗτοι ἀπικάτται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐξόδου, καὶ ταῦτα παρ-
 σκευάζονται. νόμος γὰρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν
 τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμεύονται. ἐπίστασο δέ, εἰ τούτους τε
 καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψει, ἐστὶ οὐδὲν ἄλλο εἶδος
 55 ἀνθρώπων, τὸ σέ, βασιλεῦ, ὑπομένει χειρας ἀνταειρόμενον· νῦν γὰρ
 πρὸς βασιλῆην τε καὶ πόλιν καλλίστην τῶν ἐν Ἑλλάδι προσφέρειαι
 καὶ ἄνδρας ἀρίστους.“ κάρτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ
 λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα ἐπειρώτια, ὄντινα τρόπον τοσοῦτοι
 εἶντες τῇ ἐωντοῦ στρατῷ μαχέσονται. ὁ δὲ εἶπε· „ὦ βασιλεῦ,
 60 ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῆ, τῇ
 ἐγὼ λέγω.“

XXVII. Zweitägiger Kampf und Niederlage der Meder und Kissier.
 Verrath des Epialtes. Die Perser unter Hydarnes überschreiten das
 Gebirge. (VII, 210—218).

210 Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξην. τέσσαρας μὲν δὴ
 παρεξῆμε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφεας ἀποδρῆσεσθαι· πέμπτη
 δέ, ὡς οὐκ ἀπηλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο ἀναδειῆ τε καὶ
 ἀβουλίῃ διαχρωόμενοι μένειν, πέμπτη ἐπὶ αὐτοὺς Μήδους τε
 5 καὶ Κισσίους θυρωθεῖς, ἐντειλάμενός σφεας ζωγράφου ἀγειν
 ἐς ὄψιν τὴν ἐωντοῦ. ὡς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας
 οἱ Μῆδοι, ἐπιπτον πολλοί, ἄλλοι δ' ἐπεσῆσαν καὶ οὐκ ἀπή-
 λανον, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. ἐγένετο δὲ ἡ συμβολή
 211 διὰ ἡμέρας. ἐπειτε δὲ οἱ Μῆδοι τροχέως περιείποντο, ἐνθαῦτα
 10 οὔτοι μὲν ὑπεξῆσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήσαν, τοὺς

ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεῦς, τῶν ἤρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὔτοι
 γ' εὐπετέως κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ οὔτοι συνέμισγον τοῖσι
 Ἑλλήσι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ
 τὰ αὐτά, αἶτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δόρασι
 βραχύτεροισι χρωόμενοι ἢ περ οἱ Ἑλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες 15
 πλήθει χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐμάχοντο ἀξίως λόγον,
 ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξ-
 επιστάμενοι, καὶ ὅπως ἐντρέψειαν τὰ νῦτα, ἄλεες φεύγεσκον
 δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι ὄρωντες φεύγοντας βοῆ τε καὶ πατάγῳ
 ἐπήσαν, οἱ δὲ ἂν καταλαμβάνομενοι ὑπέστρεφον ἀντίο εἶναι 20
 τοῖσι βαρβάροισι, μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀν-
 αριθμήτους τῶν Περσέων· ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτι-
 τέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνάετο παραλαβεῖν οἱ
 Πέρσαι τῆς ἐξόδου πειρώμενοι καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως
 προσβάλλοντες, ἀπήλανον ὀπίσω. ἐν ταύτῃσι τῆσι προσόδοισι 212
 τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θεώμενον τρεῖς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ 25
 θρόνου, δεῖσαντα περὶ τῆ στρατιῆς. τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο,
 τῇ δὲ ὑστεραῖ ὁ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλιον. αἶτε γὰρ
 ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντες σφεας κατατειρωματίσθαι τε καὶ
 οὐκ οἶους τ' ἔσεσθαι ἔτι χειρας ἀνταειράσθαι συνέβαλλον. ἴοι 30
 δὲ Ἑλληνες κατὰ τάξιν τε καὶ κατὰ εἶδηα κεκοσμημένοι ἦσαν,
 καὶ ἐν μέρει ἐκαστοὶ ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὔτοι δ' ἐς τὸ
 ὄρος ἐτάχθησαν φυλάζοντες τὴν ἀτραπὸν. ὡς δὲ οὐδὲν εὖρισκον
 ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνώρων, ἀπήλανον.
 δῆλον δ' ἐποίουν παντὶ τερὶ καὶ οὐκ ἤμιστα αὐτῷ βασιλεί, 35
 ὅτι πολλοὶ μὲν ἀνθρώποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἀπορέοντος 213
 δὲ βασιλέος, ὃ τι χρήσεται τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης
 ὁ Εὐρυδῆμον ἀνὴρ Μηλιεύς ἦλθε οἱ ἐς λόγους, ὡς μέγα τι
 παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι, ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν
 διὰ τοῦ ὄρους φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς 40
 ταύτῃ ἐπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δεῖσας Λακεδαιμονίους
 ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην, καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων, τῶν
 ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκλήρχθη. χρόνῳ δὲ
 ὕστερον, κατήλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηναίων,
 ἀνδρὸς Τρηγινίου. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ οἱ ἤρσε, τὰ ὑπέσχετο ὁ 215
 Ἐπιάλτης κατεργάσεσθαι, ἀντίκα περιχαρῆς γενόμενος ἐπεμπε 46
 Ὑδάρνεα καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης. ὠρμέατο δὲ περὶ λύχρων

217 ἄφ' ἑκ τοῦ στρατοπέδου. κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν οἱ Πέρσαι, τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, 50 ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες ὄρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων. ἥως τε δὴ διέφαινε, καὶ οὐ ἐγένοντο ἐπὶ ἀκρωτηρίῳ τοῦ ὄρους. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ ὄρους ἐφύλασσαν Φωκέων χίλιοι ὀπλίται, ἠνόμενοι τε τὴν σφειτέρην χώραν καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο, ὑπὸ ὧν εἴρηται· 55 τὴν δὲ διὰ τοῦ ὄρους ἀτραπὸν ἐθέλονται Φωκέες ὑποδεξάμενοι 218 Λεωνίδῃ ἐφύλασσαν. ἔμαθον δὲ σφραγῶν οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ ὄρος πᾶν ἐὼν δρυῶν ἐπίπλεον. ἦν μὲν δὴ νημερῆς, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὡς οἶκος ἦν φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, 60 ἀνά τ' ἔδραμον οἱ Φωκέες καὶ ἐνέδυνον τὰ ὄπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάμβαροι παρήσαν· ὡς δ' εἶδον ἄνδρας ἐνδουμένους ὄπλα, ἐν θύματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξουν, ἐνεκέρησαν στρατῶ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταβώδης, μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρητο τὸν Ἐπιάλτην, 65 ὀποδαπὸς εἶη ὁ στρατός, πνυθόμενος δὲ ἀτρεκέως διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκέες ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσι τε καὶ πικνοῖσι, οἶχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ ὄρους τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὡς ἐπὶ σφραγῶν ὠρηθήσαν ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρό- 70 νεον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτην καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῖντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ ὄρος κατὰ τάχος·

XXVIII. Berathung der Hellenen und Entlassung der Bundesgenossen. Leonidas bleibt mit den Thespiern und Thebanern. Letzter Kampf. Tod des Leonidas und seiner Spartaner. (VII, 219—225).

219 [Τοῖσι δ' ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης, ἐσιδὼν ἐς τὰ ἰρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἡοῖ σφι θάνατον. ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξαγγελίαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον. οὗτοι μὲν ἔτι νυκτός 5 ἐσήμηραν, τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκοποὶ καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο οἱ Ἕλλη- νες, καὶ σφραγῶν ἐσχίζοντο αἱ γνώμαι· οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐλλίπειν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες

οἱ μὲν ἀπηλλάσσοντο καὶ διασκευασθέντες κατὰ πόλιν ἐλα- 10 σστοὶ ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρ- εσκευάδατο. λέγεται δὲ καί, ὡς αὐτὸς σφραγῶν ἀπέπεμψε Λεωνίδης, 220 μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῶ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεοῖσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐλλίπειν τὴν τάξιν, ἐς τὴν ἦλθον φυλάζοντες ἀρχήν. ταύτην καὶ μᾶλλον τὴν γνώμην πλείστος εἶμι, Λεωνίδῃ, ἐπειτε ἤσθετο τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀπροθύ- 15 μους καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελύσαι σφραγῶν ἀπαλλάσσεσθαι, αὐτῶ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπεται, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφεται. ἐκέχρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιητέων χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τοῖτον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρο- 20 μένον, ἢ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν βασιλέα σφραγῶν ἀπολέσθαι. ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπεισι ἐξα- μέτροισι χρᾶ λέγοντα ὧδε·

Ἵμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο, 25 ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι πέρθεται, ἢ τὸ μὲν οὐχί, ἀφ' Ἡρακλέους δὲ γενέδλης πενθήσει βασιλῆ φθίμενον Λακεδαιμόνος οὔρος. οὐ γὰρ τὸν ταύρων στήσει μένος οὐδὲ λεόντων ἀντιβίην· Ζηγὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ εἴ σφι στήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσσηται. 30

ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδῃ, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μόνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον ἢ γνώμην διενειχθέντας οὕτω ἀλόμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους. μαρτύριον δὲ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τοῦτου 221 περὶ γέγονε, ὅτι καὶ τὸν μάντιν, ὃς εἶπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, 35 Μεγιστίῳ τὸν Ἀκαρῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμπodos, τοῦτον τὸν εἶπαντα ἐκ τῶν ἰσῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμψων, ἵνα μὴ συναπόληται σφι. ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελείπεται, τὸν δὲ παῖδα συστρατεύμενον, ἐόντα οἱ μονογενέα, ἀπέπεμψε. 40 οἱ μὲν νῦν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἶχοντό τε ἀπιόντες 222 καὶ ἐπειθοντο Λεωνίδῃ, Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μόνου παρὰ Λακεδαιμόνιοισι. τούτων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμεινον καὶ οὐ βουλόμενοι (κατεῖχε γὰρ σφραγῶν Λεωνίδης ἐν

45 ὁμήρων λόγῳ ποιούμενος), Θεσπιέες δὲ ἐκόντες μάλιστα, οἳ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξασθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἐστρατήγεε δὲ αὐτῶν Δημόφιλος Διαδρόμεω.

232 Ξέρξης δ' ἐπεὶ ἥλιον ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, 50 ἐπισχῶν χρόνον ἐς ἀγορῆς του μάλιστα πληθῶρην πρόσοδον ἐποιεῖτο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλτεω οὕτω. ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρεος ἢ κατὰβασις συντομωτέρη ἔστι καὶ βραχύτερος ὁ χώρος πολλὸν ἢ περὶ ἢ περιόδός τε καὶ ἀνάβασις. οἳ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξην προσήσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἑλληγες, 55 ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιούμενοι, ἤδη πολλῶ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ ἀνέμου. τὸ μὲν γὰρ ἔρμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσειτο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξίοντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο. τότε δὲ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἐπιπιον πλήθει πολλοὶ μὲν τῶν βαρβάρων, 60 ἐπιπιον δὲ κάττα πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων ὅπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσέων ἔχοντες μαστιγὰς ἐδάπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐξέπιπιον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν καὶ διεφθείροντο, πολλῶ δ' ἔτι πλεῖνες κατεπατέοντο ζῶσι ὑπὸ ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπ- 65 ολλυμένου. οἱ δὲ Ἑλληγες, αἵτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιόντων τὸ ὄρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρῶμενοί 224 τε καὶ ἀτόντες. δόρατα μὲν νῦν τοῖσι πλέοσι αὐτῶν τρικαῦτα ἐτύχανε κατεργότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς 70 Πέρσας. καὶ Λεωνίδης ἔ ἐν τούτῳ τῷ πόρῳ πίπτει ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὄνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ ὄνόματα, ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηροσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐνθάδε ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὄνομαστοί, ἐν δὲ δὴ 225 καὶ Λαρεῖον δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης. Ξέρξῳ 76 τε δὴ δύο ἀδελφοὶ ἐνθάδε πίπτουσι μαχόμενοι, καὶ ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὄθισμός ἐγένετο πολλός, ἐς δ' τοῦτόν τε ἀρειῆ οἱ Ἑλληγες ὑπεξείρυσαν καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετρακίς. τοῦτο δὲ 80 συνεστήγεε μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο. ὡς δὲ τοῦτους ἦκειν ἐπύθοντο οἱ Ἑλληγες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἕτεροιοῦτο τὸ νεῖκος.

ἐς τε γὰρ τὸ στεῖνον τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἴζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἀλέες οἱ ἄλλοι πληρὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐξόδῳ, ὅπου νῦν ὁ λίθινος λέων ἐστήκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας 85 τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρησι, τοῖσι αὐτῶν ἐτύχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχρυσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθεν περισταδόν.

XXIX. Der Spartaner Dienēkes. Bestattung der Gefallenen. Ehrende Inschriften. Uebergang der Thebaner zu den Persern. (VII, 226—233).

Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, 226 ὁμοῦ λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηρέκης· τὸν τότε φασὶ εἰπεῖν τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηγινίων, ὡς, ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥμιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος 3 τῶν ὀιστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτον πλήθος αὐτῶν εἶναι. τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις εἰπεῖν, ἐν ἀλογίᾳ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηγίνιος ξείνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥμιον ὑπὸ σπιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. ταῦτα μὲν 10 καὶ ἄλλα τοιοῦτόροπα ἔπεα φασὶ Διηρέκεια τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. θαρθεῖσι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτη, τῇ 228 περ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ τοὺς συμμάχους ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

15

Μυριάσιν ποτὲ τῆδε τριηροσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται, τοῖσι δὲ Σπαρτιή-
τησι ἰδίῃ·

Ὁ ξεῖν', ἀγγελίον Λακεδαιμονίαις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

20

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο, τῷ δὲ μάντι τόδε·

Μνήμα τόδε κλειτοῦ Μεγιστία, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
25 μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ἐπιγράμμασι μὲν νῦν καὶ στήλῃσι, ἕξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπί-
γραμμα, Ἀμφικτύονές εἰσι σφεας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ
τοῦ μάντιος Μεγιστίω Σιμωνίδῃς ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ
30 ξεινίην ὁ ἐπιγράφας.

233 Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν
μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο ὑπὸ ἀναγκαίης ἐχόμενοι
πρὸς τὴν βασιλέως στρατιήν· ὡς δ' εἶδον κατυπέτερα τῶν
Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ, τῶν σὺν Λεοντίδῃ
35 Ἑλλήνων ἐπιγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποσχισθέντες τού-
των χειρὰς τε προέτεινον καὶ ἦσαν ἄσπον τῶν βαρβάρων, λέγον-
τες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζουσι καὶ γῆν τε
καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδωσαν βασιλεί, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχό-
μενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρωμά-
40 τος τοῦ γεγονότος βασιλεί. ὥστε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο·
εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τούτων μάρτυρας. οὐ
μέντοι τὰ γε πάντα εὐτύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρ-
βαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν τινὰς καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας,
τοὺς δὲ πλεῖνας αὐτῶν κελεύσαντος Ξέρξω ἔστιζον στίγματα
45 βασιλῆα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδω, τοῦ τὸν
παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτεν ἐφόνευσαν Πλαταιέες στρα-
τηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων καὶ σὸντα τὸ ἄστυ
τὸ Πλαταιέων.

XXX. Gespräch des Xerxes mit Demaretos und Achaimēnes. (VII, 234 ff.).

234 Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἑλλήνες οὕτω ἡγωνίσαντο, Ξέρ-
ξης δὲ καλέσας Δημάρτην εἰρώτα ἀρξάμενος ἐνθένδε· „Δημάρτη,
ἀνὴρ εἷς ἀγαθός· τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα
ἀπέβη οὕτω. νῦν δὲ μοι εἰπέ, κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι,
5 καὶ τούτων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες.“ ὁ δὲ εἶπε·
„ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πολλὸν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων καὶ

πόλιες πολλαί. τὸ δ' ἐθέλεις ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. ἔστι ἐν τῇ Λακε-
δαίμονι Σπάρτῃ πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα, καὶ οὗτοι πάντες
εἰσι ὅμοιοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἳ γε μὴν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι
τούτοισι μὲν οὐκ ὅμοιοι, ἀγαθοὶ δέ.“ εἶπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης· 10
„Δημάρτη, τέω τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατή-
σομεν; ἴθι ἐξηγέο. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτῶν τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων
οἷα βασιλεὺς γενόμενος.“ ὁ δὲ ἀμείβετο· „ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ 235
συμβουλευεαί μοι προθύμως, δίκαιόν μὲ σοὶ ἐστι φράζειν τὸ ἄριστον.
εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλειαι ἐπὶ τὴν Λά- 15
καιναν χώραν. ἔστι δ' ἐπὶ αὐτῇ νήσος ἐπικειμένη, τῇ οὐνομά ἐστι
Κύθηρα, τὴν Χίλων ἀνὴρ παρὰ ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος κέρδος μέ-
ζον ἂν εἴη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι
μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσδοκῶν ἀπὸ αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι
οἷόν τοι ἐγὼ ἐξηγέομαι, οὔτι τὸν σὸν στόλον προειδώς, ἀλλὰ πάντα 20
ὁμοίως φοβεύμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ ταύτης ὣν τῆς νήσου ὀρμώμενοι
φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος
οἰκῆρου, οὐδὲν δεινοὶ ἐσονται τοι, μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλίσκομένης·
ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθῶσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης
Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μῦνον λείπεται. ἦν δὲ ταῦτα 25
μὴ ποιήης, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι. ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς
στενός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων
ἐπὶ σοὶ μάχης ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομένων προσδέξο ἔσεσθαι
τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὅ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλιες
προσχωρήσουσι.“ λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τ' ἐὼν 236
Ξέρξω καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχῶν τε τῷ 31
λόγῳ καὶ δεῖσας, μὴ ἀναγνωσθῆ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα· „ὦ
βασιλεῦ, ὄρω σε ἀνδρός ἐνδεχόμενον λόγους, ὃς φθονεῖ τοι εὖ πρήσσοντι
ἢ καὶ προδιδῶ πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιοῦτοι
χρωόμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τ' εὐτυχεῖν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον 35
στυγέουσι. εἰ δ' ἐπὶ τῆσι παρούσῃσι τύχησι, ἐκ τῶν νέας νεναυηγήκασι
τετρακόσια, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περι-
πλέειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἀλῆς δ'
ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατός δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν
οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἐσονται, καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ἀρήξει καὶ 40
ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος· εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ
ἔσσει ἐκείνοισι χρήσιμος οὔτ' ἐκεῖνοι σοί. τὰ σεωτοῦ δὲ τιθέμενος
εὖ γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ

τε στήσονται τὸν πόλεμον, τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλῆθός εἰσι.
 45 ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἐσωτῶν πέρι φροντίξουσιν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ
 ἡμέων ὡσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἦν ἴωσι ἀντὶ Πέρσῃσι ἐς μάχην,
 237 οὐδὲν τὸ παρεὸν τρωμὴ ἀκέσονται.“ ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε·
 „Ἀχαιμένεσ, εὖ τέ μοι δοκέεις λέγειν καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάργητος
 δὲ λέγει μὲν, τὰ ἄριστα ἐλπεται εἶναι ἐμοί, γνώμη μὲντοι ἔσοῦται
 50 ὑπὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνό γ' ἐνδέξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοεῖσι τοῖσι
 ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσι τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώ-
 μενος καὶ τῷ ἔντι, ὅτι πολίτης μὲν πολίτην εὖ πρήσσοντι φρονέει
 καὶ ἔστι δυσμενῆς τῇ σιγῇ, οὐδὲ ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ
 πολίτης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκούντα εἶναι ὑποδέοιτο, εἰ μὴ πρόσω
 55 ἀρετῆς ἀνῆκοι· σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι· ξείνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσ-
 σοντί ἔστι εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύ-
 σαι τὰ ἄριστα. οὕτω ὦν κακολογῆς τῆς περὶ Δημάργητου, ἔοντος
 ἐμοὶ ξείνου, ἀπέχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ κελύω.“

XXXI. Zahl der bei Artemision versammelten hellenischen Schiffe. Streit um die Hegemonie. Die Athener überlassen dem Lakedaemonier Eurybiades den Oberbefehl. Bestechung des Themistokles. (VIII, 1—5).

1 Οἱ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες ἦσαν οἶδε· Ἀθηναῖοι μὲν νέας παρεχόμενοι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἐπτὰ· ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίας Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ἔοντες, συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσαράκοντα νέας παρείχοντο, Μεγαρέες δὲ εἴκοσι· καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σιρι παρεχόντων τὰς νέας, Αἰγινήται δὲ ὀκτωκαίδεκα, Σικωνῖοι δὲ δυοκαίδεκα, Λακεδαιμόνιοι δὲ δέκα, Ἐπιδαύριοι δὲ ὀκτώ, Ἐρετριέες δὲ ἐπτὰ, Τροιζήριοι δὲ πέντε, Στυρόες δὲ δύο, καὶ Κήριοι
 10 δύο τε νέας καὶ πεντηκοντέρους δύο. Λοκροὶ δὲ σιρι οἱ Ὀπ-
 2 ούντιοι ἐπεβοήθειον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἐπτὰ. ἦσαν μὲν ὦν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπὶ Ἀρτεμίσιον. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισῶν νεῶν ἐπὶ Ἀρτεμίσιον ἦν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, διηκόσια καὶ ἐβδομήκοντα καὶ μία. τὸν δὲ στρα-
 15 τηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρείχοντο Σπαρτιῆται Εὐρυβιάδην τὸν Εὐρηκλείδω. οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφρασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύη, Ἀθηναῖοισι ἐψευθεῖν ἡγεομένοισι,

ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι στρατεύματα. ἐγένετο γὰρ κατ' 3 ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἶη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων 20 δὲ τῶν συμμαχῶν εἶλον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα τι ποιούμενοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα, καὶ γρόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὡς ἀπολείεται ἢ Ἑλλάς, ὀρθὰ νοεῦντες· σιτίασι γὰρ ἔμφυλος πόλεμος ὁμοφρονέοντος τοσοῦτον κάμιόν ἐστι, ὅσον πόλεμος εἰρήνης. ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἀντέτεινον, 25 ἀλλὰ εἶπον, μέχρι ὅσον κάρια ἐδέοντο αὐτῶν, ὡς διέδεξαν. ὡς γὰρ δὴ ὡσάμενοι τὸν Πέρσῃν περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Πανσανίω ἕβρον προῖσχομενοι ἀπέ-
 λοντο τὴν ἡγεμονίην τοῖς Λακεδαιμονίοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἕστερον ἐγένετο. τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπὶ Ἀρτεμίσιον Ἑλλή- 4
 5 νων ἀπικόμενοι ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς 31 Ἀφῆτας καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκειον, καταβῶδῃσαντες χρημὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γρόντες δὲ σφρασ οἱ Εὐβοέες ταῦτα βου- 35
 λευόμενος ἐδέοντο Εὐρυβιάδω προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ' ἂν αὐτοὶ τένα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθῶνται. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθον, μεταβάντες τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα τάλαντοισι, ἐπὶ ᾧ τε κατα- 40
 μείναντες πρὸ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. ὁ δὲ 5 Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἑλληνας ἐπισχεῖν ὧδε ποιεῖ· Εὐρυβιάδῃ 41
 τούτων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα ὡς παρὰ ἐσω-
 τοῦ δῆθεν διδούς. ὡς δὲ οἱ οὗτος ἀνεπέπειστο (Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς τῶν λοιπῶν ἦσπαιρε μούνος, φάμενος ἀποσιλώσεσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ 45
 οὐ παραμενεῖν), πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομό-
 σασ· „Οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μὲζω δῶρα δώσω, ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μήδων πέμπει ἀπολιπόντι τοὺς συμμαχοὺς.“
 ταῦτα τε ἅμα ἡγόρευε καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδειμάν- 50
 του τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗτοί τε δὴ πληγέντες δώροισι 40 ἀναπεπεισμένοι ἦσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοεῦσι ἐκεχάριστο, αὐτὸς τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδηρε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων, ἀλλὰ ἠπιστάτο οἱ μεταλαβόντες τούτων τῶν χρημάτων, ἐκ τῶν Ἀθη-
 νέων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

XXXII. Eine Abtheilung der persischen Flotte beabsichtigt, die Hellenen im Rücken anzugreifen. Der Taucher Skyllias meldet dies den Hellenen. Erstes Seetreffen bei Artemision. Ein Sturm zerstört das persische Geschwader. Verstärkung der hellenischen Flotte. Glücklicher Angriff auf die kilikischen Schiffe. (VIII, 6—13).

6 Οὕτω δὴ κατέμεινάν τ' ἐν τῇ Εὐβοίῃ καὶ ἐναυμάχησαν. ἐγένετο δὲ ὧδε· ἐπεὶτε δὴ ἐς τὰς Ἀφρέτας περὶ δειλὴν προΐην
 γινομένην ἀπίκατο οἱ βάρβαροι, πνθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρό-
 5 τερὸν περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας,
 τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἦσαν ἐπιχειρεῖν, εἴ πως
 ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντίης προσπλέειν οὐ κώ σφι
 ἐδόκεε τῶνδε εἵνεκεν, μὴ πως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλέοντας
 ἐς φυγὴν ὁμηόσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη καταλάβοι· καὶ
 7 ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι, ἔδεε δὲ μηδὲ πρὸς φόρον τῷ ἐκείνων
 λόγῳ ἐκφυγόντα περιγενέσθαι. πρὸς ταῦτα ὦν τάδε ἐμηχανέοντο·
 11 τῶν νεῶν ἀπασέων ἀποκρίναντες διηχοσίας περιπέμπον ἔξωθεν
 Σιάθου, ὡς ἂν μὴ ὀφθέωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλέουσαι
 Εὐβοίαν, κατὰ τε Καφηρέα καὶ Γεραιστὸν ἐς τὸν Εὐριπον,
 ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες
 15 αὐτῶν τὴν ὀπίσω φέρουσαν ὁδόν, σφεῖς δ' ἐπισπόμενοι ἔξ
 ἐναντίας. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς τα-
 χθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι
 Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε
 φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλέοντων ὡς ἤζόντων. ταύτας μὲν
 20 δὴ περιέπεμπον, τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι Ἀφρέτῃσι
 8 ἐποιεῖντο ἀριθμὸν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμὸν
 ἐποιεῖντο τῶν νεῶν (ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης
 Σιωναῖος δούτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἄριστος, ὃς καὶ ἐν τῇ
 ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομένην πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν
 25 χορημάτων τοῖσι Πέρσησι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο),
 οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτο-
 μολήσειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ οὐ γὰρ οἱ παρέσχε ὡς τότε.
 ὅτεπρ μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἔτι ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας,
 οὐκ ἔχω εἶπαι ἀτρεκέως, θωμάζω δὲ, εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι
 30 ἀληθέα. λέγεται γάρ, ὡς ἔξ Ἀφρετίων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν

οὐ πρότερον ἀνέσχε, πρὶν ἢ ἀπίκατο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδί-
 οὺς μάλιστα κη τούτους ἐς ὀρθώζοντα διὰ τῆς θαλάσσης δι-
 ἐξελθόν. λέγεται μὲν νῦν καὶ ἄλλα ψευδέσι εἴλελα περὶ τοῦ
 ἀνδρὸς τούτου, τὰ δὲ μετεξέτερα ἀληθέα. περὶ μέντοι τούτου
 γνώμη μοι ἀποδεδέχθω πλοῖον μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτε- 35
 μίσιον. ὡς δὲ ἀπίκατο, αὐτίκα ἐσήμηρε τοῖσι στρατηγόισι τὴν
 τε ναυηγίην ὡς γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ
 Εὐβοίαν. τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες λόγον σφίσι αὐτοῖσι 9
 ἐδίδουσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων ἐνίκα τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ
 μειναντάς τε καὶ ἀλισθέντας, μετέπειτεν νύκτα μέσσην παρὲν- 40
 τας πορεύεσθαι καὶ ἀπαντᾶν τῇσι περιπλεούσῃσι τῶν νεῶν.
 μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδεὶς σφι ἐπέπλεε, δειλὴν ὀψίην γινομένην
 τῆς ἡμέρης φιλάξαντες αὐτοὶ ἐπανέπλεον ἐπὶ τοὺς βαρβάρους,
 ἀπόπειραν αὐτῶν ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ
 τοῦ διεκπλόου. ὀρῶντες δὲ σφεας οἱ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ 10
 Ξέρξῳ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλέοντας νηυσὶ ὀλίγησι, πάγχυ 45
 σφι μακίην ἐπεπέικαντες ἀνήγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας, ἐλπίσαντες
 σφεας εὐπετέως αἰρήσειν, οἰκίοντα κάρτα ἐλπίσαντες. τὰς μὲν
 γε τῶν Ἑλλήνων ὀρῶντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἐωυτῶν πλήθει 50
 τε πολλαπλησίας καὶ ἄμεινον πλεούσας, καταφρονήσαντες ταῦτα
 ἐκκλωῦντο αὐτοὺς ἐς μέσον. ὅσοι μὲν νῦν τῶν Ἰώνων ἦσαν
 εὐνοοὶ τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τ' ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τ'
 ἐποιεῖντο μεγάλην, ὀρῶντες περιεχομένους αὐτοὺς καὶ ἐπιστά-
 55 μικοι, ὡς οὐδεὶς αὐτῶν ἀπονοστήσει· οὕτω ἄσθενέα σφι ἐφαίνετο
 εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα. ὅσοισι δὲ καὶ ἠδομένοισι 55
 ἦν τὸ γινόμενον, ἀμίλλαν ἐποιεῖντο, ὅπως αὐτὸς ἕκαστος πρῶ-
 τος νέα Ἀττικὴν ἐλὼν παρὰ βασιλέος δῶρα λάμψεται. Ἀθη-
 ναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρατοπέδα. τοῖσι 11
 δὲ Ἕλλησι ὡς ἐσήμηρε, πρῶτα μὲν ἀντίπρωροι τοῖσι βαρβάρουσι
 γενόμενοι ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον, δεύτερα δὲ 60
 σημήναντος ἔργον εἶχοντο, ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες καὶ
 κατὰ στόμα. ἐνθαῦτα τριήμοντα νέας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων
 καὶ τὸν Γόργον τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸν Φιλάονα
 τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος
 δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἶλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης 65
 Αἰσχραῖον, καὶ τὸ ἀριστήιον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυ-
 μάχῃ ταύτῃ ἑτεραλκέως ἀγωνιζομένους νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε.

οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμισίον ἀπέπλεον, οἱ δὲ βάρ-
 βαροι ἐς τὰς Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν
 70 ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Ἀθήμιος μόνος τῶν σὺν βασιλεῖ
 Ἑλλήνων ζώντων αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι
 12 διὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἔδοσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμίῳ. ὡς δ'
 εὐφρόνῃ ἐγένετο, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρους, ἐρίνετο δὲ
 ἕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ σκληραὶ βρονταὶ
 75 ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφέροντο ἐς
 τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τε τὰς πρόωρας τῶν νεῶν εἰλέοντο καὶ
 ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κοπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ
 ταύτῃ ἀκοιόντες ταῦτα ἐς φόβον καισιτέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ
 ἀπολέεσθαι ἐς οἷα κακὰ ἦχον· πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεύσαι
 80 σφεας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ
 Πήλιον, ὑπέλαβε ναυμαχίῃ καρτερή, ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης ὕμβρος
 τε λάβρος καὶ θείματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὠρηγμένα βρονταὶ
 13 τε σκληραὶ. καὶ τοῦτοισι μὲν τοιαύτῃ νύξ ἐρίνετο, τοῖσι δὲ
 ταχθεῖσι αὐτῶν περιπλέειν Εὐβοίαν ἢ αὐτῇ περ ἑοῦσα νύξ
 85 πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγει φερομένοισι
 ἐπέπιπτε, καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι· ὡς γὰρ δὴ πλέουσι
 αὐτοῖσι χειμῶν τε καὶ τὸ ἕδωρ ἐπερίνετο ἑοῦσι κατὰ τὰ Κοῖλα
 τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι καὶ οὐκ εἰδότες, τῇ ἐφέ-
 ροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποικετό τε πᾶν ὑπὸ τοῦ
 90 θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθεῖν τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικὸν μηδὲ
 πολλῷ πλεον εἶη. οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης
 διεφθείροντο, οἱ δ' ἐν Ἀφείῃσι βάρβαροι, ὡς σφι ἄσμενοισι
 ἡμέρῃ ἐπέλαμψε, ἀτρέμας ἔειχον τὰς νέας, καὶ σφι ἀπεχρᾶτο
 κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρόντι. τοῖσι δὲ
 95 Ἕλλησι ἐπεβοήθηον νέες τρεῖς καὶ πεντήχοντα Ἀττικαί. αὐταί
 τε δὴ σφεας ἐπέδρῳσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίῃ ἐλθοῦσα,
 ὡς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλέοντες τὴν Εὐβοίαν πάντες εἶψαν
 διεφθαμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. φυλάξαντες δὲ τὴν
 αὐτὴν ὥρην, πλέοντες ἐπέπεσον νησὶ Κιλίσσησι· ταύτας δὲ
 100 διεφθείραντες, ὡς εὐφρόνῃ ἐρίνετο, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐπὶ τὸ
 Ἀρτεμισίον.

XXXIII. Zweite Schlacht bei Artemision. Grosse Verluste auf beiden
 Seiten, unentschiedener Ausgang. (VIII, 15—17).

Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν 15
 βαρβάρων νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαινεσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ
 Ξέρξεω δειμαινόντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας μάχης
 ἄξαι, ἀλλὰ παρακελευσάμενοι κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνήγον τὰς
 νέας. συνέπιπτε δὲ ὅσπερ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τὰς τε ναυμαχίας 5
 γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν
 δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ Εὐρώπου, ὡσπερ
 τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδην τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρ-
 εκελεύοντο, ὅπως μὴ παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους,
 οἱ δὲ, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν στρατεύμα διαφθείραντες τοῦ πόρου 10
 κρατήσουσι. ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλεον, οἱ Ἕλληνες 16
 ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηροειδὲς
 ποιήσαντες τῶν νεῶν ἐνυκλοῦντο, ὡς περιλάβοιεν αὐτούς. ἐν-
 θεῦτεν οἱ Ἕλληνες ἐπανέπλεον τε καὶ συνέμισγον. ἐν ταύτῃ τῇ
 ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐρίνετο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς 15
 ὑπὸ μεγάρθεός τε καὶ πλήθεος αὐτὸς ὑπὸ ξωντοῦ ἐπιπτε,
 ταρασσομένων τε τῶν νεῶν καὶ περιπιπτοῦσέων περὶ ἀλλήλας·
 ὅμως μέντοι ἀντίεχε καὶ οὐκ εἶχε· δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῖντο
 ὑπὸ νεῶν ὀλιγῶν ἐς φρυγὴν τράπεσθαι. πολλαὶ μὲν δὲ τῶν
 Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες, πολλῷ δ' ἔτι 20
 πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζό-
 μενοι διέστησαν χωρὶς ἐκάτεροι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀγύ- 17
 πτιοὶ μὲν τῶν Ξέρξεω στρατιωτέων ἤριστευσαν, οἱ ἄλλα τε μεγάλα
 ἔργα ἀπεδέξαντο καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας
 πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην ἤριστευσαν 25
 Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδew, ὃς δαπάνην
 οἰκλήην παρεχόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε διηχοσίοισι καὶ
 οἰκλήῃ νηί.

XXXIV. Rückzug der Hellenen. Themistokles versucht die Ioner
 dem Perserkönige abtrünnig zu machen. Die Perser auf Euböia.
 (VIII, 18—23).

Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἐκάτεροι ἐς ὄρμον ἠπείγοντο. 18
 οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν,

Ἡροδότου Μηδικά, ed. Hintner.

τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, τρηχέως δὲ περιεφθέντες, καὶ οὐκ ἤμιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἰ ἡμίσεια τῶν νεῶν τερωμένοι ἦσαν, δρησμὸν δὲ ἐβούλευον ἔσω εἰς τὴν Ἑλλάδα. 19 νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὡς εἰ ἀποδράγειν ἀπὸ τοῦ βαρβάρου τό τε Ἰωνικὸν φῦλον καὶ τὸ Καρικόν, οἳοὶ τ' εἶψαν τῶν λοιπῶν κατ' ὑπερθε γίνεσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν ταύτην, συλλέξας τοὺς στρατηγούς 20 ἔλεγε σφι, ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ παλάμην, τῇ ἐλπίζοι τῶν βασιλέως συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μὲν νῦν εἰς τοσοῦτο παρεγύμνον, ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκονσι πρήγμασι τάδε ποιητέα σφι εἶναι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοϊκῶν καταθύειν, ὅσα τις ἐθέλοι (κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν 25 ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους), παραίνεε τε προειπεῖν τοῖσι ἐωυτῶν ἐκαστοὺς πῦρ ἀνακαίειν· κομιδῆς δὲ περὶ τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν, ὥστε ἀσινεὶς ἀπικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιέειν, καὶ ἀντίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι ἐγράποντο πρὸς 22 τὰ πρόβατα. οἱ μὲν δὲ ταῦτα ἐπρησσαν· παρῆν δὲ ὁ ἐκ Τρηχίδος 20 κατὰ σκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ κατὰ σκοπος Πολύας, γένος Ἀντικυρεὺς, τῷ προσετέτακτο, καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἔτοιμον, εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατός, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι· ὡς δὲ αὐτῶς ἦν Ἀβρωνίχος ὁ Ἀνσικλῆος Ἀθηναῖος καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἔτοιμος τοῖσι ἐπὶ 25 Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέρῳ, ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τῶν πεζῶν. οὗτος ὢν ὁ Ἀβρωνίχος ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδῃν καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ ὡς ἐπέθοντο ταῦτα, οὐκέτι εἰς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν, Κορίνθιοι 22 πρῶτοι, ὕστατοι δὲ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἀρίστα 31 πλεούσας ἐπιλεξάμενος Θεμιστοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελάθοντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρτεμισίον ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε· „Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐπὶ 35 τοὺς πατέρας στρατευόμενοι καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμῶν γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατὸν ποιῆσαι, ὑμεῖς δ' ἐτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξεσθε καὶ αὐτοί, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε, τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποίεσιν· εἰ δὲ μηδέτερον τούτων οἷόν τε γίνεσθαι, ἀλλὰ ὑπὸ ἀναγκῆς μέζονος κατέχευθε ἢ

ὥστε ἀπίστασθαι, ὑμεῖς γ' ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὶν συμμίσγωμεν, ἐθέλο- 40 κήσετε, μεμνημένοι, ὅτι ἀπὸ ἡμῶν γέγονατε καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἢ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπὸ ὑμῶν ἡμῖν γέγονε.“ Θεμιστοκλῆς δὲ ταῦτα ἔγραψε, δοκέειν ἐμοί, ἐπὶ ἀμφοτέρω νοέων, ἵνα ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλέα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ γενέσθαι πρὸς ἐωυτῶν, ἢ ἐπεῖτε ἀνενεχθῆ καὶ διαβληθῆ πρὸς 45 Ξέρξην, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας καὶ τῶν ναυμαχέων αὐτοὺς ἀπόσχη. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβά- 23 ροισι ἀντίκα μετὰ ταῦτα πλοῖον ἦλθε ἀνὴρ Ἰστιαεὺς ἀγγέλλων τὸν δρησμὸν τὸν ἀπὸ Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δὲ ὑπὸ ἀπιστίας τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νέας δὲ ταχέας ἀπέ- 50 στείλαν προκατοψομένας. ἀπαγγελιάντων δὲ τούτων, τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἠλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἐπέπλεε ἀλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμισίον. ἐπισχόντες δ' ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἔπλεον εἰς Ἰστιαίην. ἀπικόμενοι δὲ τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαέων, καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ 55 τῆς Ἰστιαιώτιδος τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον.

XXXV. Besichtigung des Kampfplatzes bei Thermopylai. Weitermarsch der Perser durch Doris, Phokis, Boiotien; Streifzug nach Delphoi. (VIII, 24—39).

Ἐνθαῦτα δὲ τούτων ἐόντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ 24 περὶ τοὺς νεκροὺς ἔπεμπε εἰς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα· προετοιμάσατο δὲ τάδε. ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐωυτοῦ ἦσαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι (ἦσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες), ὑπολιπόμενος τούτων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς τάφρους ὀρυξάμενος ἔθαψε, 5 φυλλάδα τ' ἐπιβαλὼν καὶ γῆν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθειῖ- ἦσαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διέβη εἰς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου ἔλεγε τάδε· „Ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμῶν παραδίδοι ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα θεήσασθαι, ὅπως μάχεται 10 πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἤλπισαν τὴν βασιλέως δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι.“ ταῦτα ἐπαγγελιαμένον, μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγί- 25 νετο πλοῖον σπανιώτερον. οὕτω πολλοὶ ἤθελον θεήσασθαι. διαπεραιωθέντες δ' ἐθεῶντο διεξιόντες τοὺς νεκροὺς· πάντες δὲ ἠπιστίεατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ 15

Θεσπιέας, ὄρωντες καὶ τοὺς εἰλωτας. οὐ μὲν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς
 διαβεβηρότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωυτοῦ·
 καὶ γὰρ δὴ καὶ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ
 κείμενοι, οἱ δὲ πάντες ἐκάτο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τὸν τὸ χω-
 20 ρίον. ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν πρὸς Θέην ἐτράποντο, τῇ δὲ ὑστεραίῃ
 οἱ μὲν ἀπέπλεον ἐς Ἰστιάην ἐπὶ τὰς νέας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξην ἐς
 31 ὄδον ὠρμέατο. οἱ δὲ βάρβαροι ἐκ τῆς Τρηκινίης ἐς τὴν Λοκίδα
 32 ἐξέβαλον· ἐνθεῦτεν δὲ τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα·
 Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατὸν· ὅκοντα δ' ἐπέσχον, πάντα
 25 ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ ἐς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ καὶ ἐς
 33 τὰ ἱερά. πορευόμενοι γὰρ ταύτη παρὰ τὸν Κηφισὸν καταμὸν
 34 ἐδήριον πάντα καὶ κατέλασαν πᾶσας τὰς πόλεις. παραποτα-
 μίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας.
 ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτῶν ἐσχίζετο. τὸ
 30 μὲν πλείστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ
 πορευόμενον ἐπὶ Ἀθήνας ἐξέβαλε ἐς Βοιωτοὺς, ἐς γῆν τὴν
 Ὀρχομενίων. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμῆδιζε, τὰς δὲ
 πόλεις αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσφζον, ὑπὸ
 Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες. ἔσφζον δὲ τῆδε, δῆλον βουλόμενοι
 35 ποιεῖν Ξέρξῃ, ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν
 36 δὴ τῶν βαρβάρων ταύτη ἐτράποντο, ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἡγεμόνας
 ἔχοντες ὠρμέατο ἐπὶ τὸ ἱερόν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ τὸν
 Παρνησὸν ἀπέργοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος,
 πάντα ἐσιναμύρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέ-
 40 πρησαν καὶ Δαυλίων καὶ Αἰολιδέων. ἐπορευόντο δὲ ταύτη
 ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως συλή-
 σαντες τὸ ἱερόν τὸ ἐν Δελφοῖσι βασιλεὶ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ
 χρήματα. πάντα δὲ ἡπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅσα λόγον ἦν
 ἄξια, Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἀμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰ-
 45 κίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου
 36 τοῦ Ἀνακτῆτεω ἀναθήματα. οἱ δὲ Δελφοὶ πυνθανόμενοι ταῦ-
 τα ἐς πᾶσαν ἀρῶσθιν ἀπίκατο, ἐν δειματι δὲ μεγάλῳ κατε-
 στεωότες ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ
 γῆς κατορύξωσι εἴτ' ἐκχομίσωσι ἐς ἄλλην χώραν. ὁ δὲ Θεός
 50 σφέας οὐκ ἔα κινεῖν, φᾶς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ προ-
 κατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες σφέων αὐτῶν πέρι
 ἐφρόντιζον. τέχνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέτρην ἐς τὴν Ἀχαιῆν

διέπεμψαν, αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνη-
 σοῦ τὰς κορυφὰς καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνηρέικοντο, οἱ
 δ' ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὦν οἱ 55
 Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ
 προφήτεω. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ἐπιόντες καὶ 37
 ἀπώρων τὸ ἱερόν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ ὄνομα ἦν Ἀκί-
 ρατος, ὄρᾳ πρὸ τοῦ νηοῦ ὄπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ
 μεγάρου ἐξενηρηγμένα ἱερά, τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἄπτεσθαι ἀνθρώ- 60
 πων οὐδενί. ὁ μὲν δὴ ἦε Δελφῶν τοῖσι παρεούσι σημανέων
 τὸ τέρας· οἱ δὲ βάρβαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ
 ἱερόν τῆς Προναΐης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφι τέρεα ἐτι μέζονα
 τοῦ πρὶν γενομένου τέρεος. θῶμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρια
 ἐστί, ὄπλα ἀρήια αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· 65
 τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγινόμενα καὶ διὰ πάντων
 φασμάτων ἄξια θουμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν ἐπιόντες
 οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱερόν τῆς Προναΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ
 ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραννοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ
 Παρνησοῦ ἀποθάγεισαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ 70
 ἐς αὐτοὺς καὶ κατέλαβον σπρονὺς σφρων, ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς
 Προναΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο. συμμιγέντων δὲ τοῦ- 38
 των πάντων φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκει. μαθόντες
 δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφρας, ἐπικαταβάντες ἀπέπειναν πλῆ-
 θός τι αὐτῶν. οἱ δὲ περιεόντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον 75
 δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι,
 ὡς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὤρων θεῖα· δύο γὰρ ὀπλίτας μέ-
 ζονας ἢ κατ' ἀνθρώπων φύσιν ἔπεσθαι σφι κτείνοντας καὶ
 διώκοντας. τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους 39
 ἥρωας, Φύλακόν τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι περὶ 80
 τὸ ἱερόν, Φυλάκου μὲν παρ' αὐτὴν τὴν ὄδον κατ' ὑπερθε τοῦ
 ἱεροῦ τῆς Προναΐης, Αὐτόνοου δὲ πέλας τῆς Κασταλῆς ὑπὸ
 τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησοῦ λίθοι
 ἐτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν ὅσοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προναΐης Ἀθη-
 ναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. 85
 τούτων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ
 γίνεται.

XXXVI. Die hellenische Flotte segelt nach Salamis. Auswanderung der Athener. Gesamtzahl der Schiffe. (VIII, 40—48).

40 Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικός στρατός ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου Ἀθηναίων δευθέντων ἐς Σαλαμίνα κατέσχει τὰς νέας. τῶνδε δὲ εἵνεκεν προσεδεήθησαν αὐτῶν σχεῖν πρὸς Σαλαμίνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδας τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγονται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλευσῶνται, τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι ὡς ἐψευσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννησίους πανδημει ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν εἶναι, οἱ δ' ἐπινθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέ-
 10 οντας, τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστοι τε ποιευμένους περιεῖ-
 ναι καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι. ταῦτα πινθανόμενοι οὕτω δὴ προσεδεήθησάν σφρων σχεῖν πρὸς τὴν
 41 Σαλαμίνα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμίνα, Ἀθη-
 ναῖοι δ' ἐς τὴν ἑσπέρων. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν κήρυγμα ἐποίη-
 15 σαντο, Ἀθηναίων τῇ τις δύναται σφίξειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροίζηνρα ἀπέστειλαν, οἱ δ' ἐς Ἀίγιαν, οἱ δ' ἐς Σαλαμίνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα τῷ χρησιγέρῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετέειν καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκεν οὐκ ἤμιστα· λέγουσι Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγα φύλακα τῆς ἀκρο-
 20 πόλιος ἐνδαιτᾶσθαι ἐν τῷ ἱερῷ. λέγουσι τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὡς εἶναι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἔστι. αὕτη δὲ ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθε αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη τότε ἦν ἄφαντος. σημηγάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱερείης, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέ-
 25 λιπον τὴν πόλιν ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυῆς τὴν ἀκρό-
 πολιν. ὡς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλεον ἐς τὸ στρατό-
 42 πεδον. ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπὸ Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμίνα κατέσχον τὰς νέας, συνέρθεε καὶ ὁ λοιπὸς πινθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυ-
 30 τικός στρατός ἐκ Τροίζηνρος· ἐς γὰρ Πάργονα τὸν Τροίζηνριον πλεῦνες νέες ἢ ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ ἐνανμάχεον, καὶ ἀπὸ πολιῶν πλεῦνων. ναύαρχος μὲν νεν ἐπὶν ὄντος, ὅσπερ ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ, Ἐυρυβιάδης ὁ Ἐυρυκλείδω ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὗ μέντοι γένεός

γε τοῦ βασιλῆιον εἶναι. νέας δὲ πολλῶν πλείστας τε καὶ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. ἀριθμὸς δ' ἐγένετο ὁ πᾶς 48 τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριηκόσιοι καὶ ἑβδομή- 36 ζοντα καὶ ὀκτώ.

XXXVII. Berathung der hellenischen Flottenführer. Einmarsch der Perser in Attika, Verheerung des Landes, Einnahme Athens und Erstürmung der Burg. Der heilige Oelbaum. (VIII, 49—55).

Ὡς δ' ἐς τὴν Σαλαμίνα συνήλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν 49 παντοδαπέων πολιῶν, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδω γνώ-
 μην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκέει ἐπιτηδεώτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι, τῶν αὐτοὶ χωρέων ἐγκρατέες εἶσι· ἢ γὰρ Ἀττικὴ ἀπέιτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων πέρι προειπίθεε. 5 αἱ γνώμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλείσται συνεξέπιπτον πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν πρὸ τῆς Πελοποννήσου, ἐπι-
 λέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς, ἢν νικηθῶσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμίῳ μὲν εἶντες πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμω-
 10 ρίη οὐδεμία ἐπιφανήσεται, πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἐς τοὺς ἑνω-
 τῶν ἐξοίσονται. ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπι- 50
 λεγομένων, ἐληλύθεε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων, ἦκειν τὸν βάρ-
 βαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατός ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θε-
 5 σπιέων τὴν πόλιν αὐτῶν ἐλλελοϊπότων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν 15
 Πλαταιέων ὡσαύτως, ἦκε τ' ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήριον. ἐνέπρησε δὲ Θεσπειάν τε καὶ Πλάταιαν πυθόμενος
 20 Θηβαίων, οὐκ ἐμῆδιζον. ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησ- 51
 πόντου, ἐνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατερίψαντες μῆρα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ 20
 30 ἐτέροισι μῆσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδω ἀρχόντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ξρημιον τὸ ἄστυ, καὶ τινες ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱερῷ εἶντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητας ἀνθρώπους, οἱ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσι τε καὶ ξύλοισι ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπὸ 25
 40 ἀσθενείης βίου οὐκ ἐχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήριον, τὸ ἢ Πυθίῃ σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι· αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι

52 τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήιον, καὶ οὐ τὰς νέας. οἱ δὲ
 30 Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταπίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν
 Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήιον πάγον, ἐπολιόρχεον τρόπον τοιοῦδε·
 ὅπως στυππεῖον περὶ τοὺς ὀιστοὺς περιθέντες ἄψιαν, ἐτό-
 ξενον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκούμενοι
 ὁμῶς ἠμύνοντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι καὶ
 35 τοῦ φράγματος προδεδωκότος. οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατι-
 δέων προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέχοντο, ἀμυνόμενοι δὲ
 ἄλλα τε ἀντεμνηχανέοντο καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων
 πρὸς τὰς πύλας ὀλοιστράχους ἀπίεσαν ὥστε Ξέρξην ἐπὶ χρόνον
 53 συχνὸν ἀπορήσει ἐνέχεσθαι οὐ δυνάμενόν σφεας εἰλεῖν. χρόνῳ
 40 δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δὴ τις ἔξοδος τοῖσι βαρβάροις· ἔδεε
 γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἡπείρῳ
 γενέσθαι ἐπὶ Πέρσῃσι. ἐμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος,
 ὕπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐρύ-
 λασσε οὔτε ἂν ἤλπισε, μὴ κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίη ἀν-
 45 θρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἰρόν τῆς Κέκροπος
 θυγατρὸς Ἀγλαύρον, καίτοι περ ἀποκρήμων ἐόντος τοῦ χώρου.
 ὡς δ' εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρό-
 πολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοῖς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ
 διεσφείροντο, οἱ δ' ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περ-
 50 σέων οἱ ἀναβεβηκότες πρῶτον μὲν ἐγράποντο πρὸς τὰς πύλας,
 ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἰκέτας ἐφόνεον· ἐπεὶ δὲ σφι πάν-
 τες κατέστρωοντο, τὸ ἰρόν συλήσαντες ἐπέτησαν πᾶσαν τὴν
 54 ἀκρόπολιν. συχνὸν δὲ παντελῶς τὰς Ἀθήνας Ξέρξης ἀπέπεμψε
 ἐς Σοῦσα ἄγγελον Ἰαπέα Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παροῦσάν
 55 σφι εὐπρηξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψις τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ
 συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῶν δὲ ἐπομένους, ἐκέ-
 λευε τρόπον τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἰρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρό-
 πολιν, εἴτε δὴ ὦν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα,
 εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἰρόν. οἱ δὲ φυγά-
 55 δες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. τοῦ δὲ εἵνεκεν
 61 τούτων ἐπεμνήσθη, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρε-
 χθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηός, ἐν τῷ ἐλαίῳ τε καὶ
 θάλασσα ἔνι, τὰ λόγος παρ' Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθη-
 ναίων ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρας μαρτύρια θέσθαι. ταύτην
 65 ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἰρῶν κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ

τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρησίως Ἀθη-
 ναίων οἱ θῦειν ὑπὸ βασιλέος κελεύόμενοι ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ
 ἰρόν, ὄρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχναῖον ἀνα-
 δεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νῦν ταῦτα ἔγρασαν.

XXXVIII. Die Hellenen wollen nach dem Isthmos fahren, was durch Themistokles vereitelt wird. Streit mit Adeimantos. Eurybiades entschliesst sich zu bleiben. Die Aiakiden. (VIII, 56—64).

Οἱ δ' ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς σφι ἐξηγγέληθῃ, ὡς ἔσχε 56
 τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρουον ἀπί-
 ζοντο, ὥστε ἐνοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κρωθῆναι ἔμενον τὸ
 προκείμενον πρῆγμα, ἀλλὰ ἔς τε τὰς νέας ἐξέπιπτον καὶ ἰστία
 ἤειροντο ὡς ἀποθυσόμενοι. τοῖσι τε ὑπολειπομένοισι αὐτῶν 5
 ἐκρωθῆναι πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. νῆξ τ' ἐγένετο, καὶ οἱ
 διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐξέβαινον ἐς τὰς νέας. ἐνθαῦτα 57
 δὴ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νέα εἶρετο Μνησιγίλος
 ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυθόμενος δὲ
 πρὸς αὐτοῦ, ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν 10
 Ἰσθμὸν καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχεῖν, εἶπε· „Οὐ τοι
 ἄρα, ἦν ἀπκείρωσι τὰς νέας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρί-
 δος ναυμχησίης. κατὰ γὰρ πόλις ἕκαστοι τρέφονται, καὶ οὔτε σφέας
 Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος ὥστε μὴ
 οὐ διασκαδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολέεται τε ἡ Ἑλλάς ἀβουλήσῃ. 15
 ἀλλὰ εἴ τις ἐστὶ μηχανή, ἴθι καὶ πειρῶ διαχεῖν τὰ βεβουλευμένα,
 ἦν κως δύνῃ ἀναρῶσαι Εὐρυβιάδην μεταβουλεύσασθαι ὥστε αὐτοῦ
 μένειν.“ κάρτα τε τῷ Θεμιστοκλέϊ ἤρесе ἡ ὑποθήκη, καὶ οὐδὲν 58
 πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος ἦτε ἐπὶ τὴν νέα τὴν Εὐρυβιάδεω.
 ἀπικόμενος δ' ἔφη ἐθέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίξαι. 20
 δὲ αὐτὸν ἐς τὴν νέα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν, εἴ τι ἐθέλοι. ἐνθαῦτα
 ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενός οἱ καταλέγει ἐκεῖνά τε πάντα, τὰ
 ἤκουσε Μνησιγίλου, ἑωυτοῦ ποιούμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προσ-
 τιθεῖς, ἐς ὃ ἀέγνωσε χορῆζων ἐκ τε τῆς νεὸς ἐκβῆναι συλλέξαι
 τε τοὺς στρατηγούς ἐς τὸ συνέδριον. ὡς δὲ ἄρα συνελέθησαν, 59
 πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδην προθεῖναι λόγον, τῶν εἵνεκεν συνήγαγε 26
 τοὺς στρατηγούς, πολλὸς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι
 οἷα κάρτα δεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγός

Ἀδεΐμαντος ὁ Ὀκύντιος εἶπε· „ὦ Θεμιστοκλέες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι
 30 οἱ προσεχριστάμενοι ῥαπίζονται.“ ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη· „Οἱ δὲ
 60 γ' ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανοῦνται.“ τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν
 Κορίνθιον ἀμείψατο, πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδην ἔλεγε ἐκείνων μὲν
 εἶ οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεὶ ἀπαείρωσι ἀπὸ
 Σαλαμῖνος, διαδοθήσονται· παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ
 35 ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορεῖν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο,
 λέγων τάδε· „Ἐν σοὶ νῦν ἐστὶ σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ πείδη
 ναυμαχίην αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ πειθόμενος τούτων τοῖσι λόγοισι
 ἀναξυεύξης πρὸς τὸν Ἴσθμόν τὰς νέας, ἀντίθεος γὰρ ἐκάτερον ἀκούσας,
 πρὸς μὲν τῷ Ἴσθμῳ συμβάλλων ἐν πελάγει ἀναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις,
 40 τὸ ἥμιστά ἡμῖν σύμφρονόν ἐστι νέας ἔχουσι βαρυτέρας καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσο-
 νας· τοῦτο δὲ ἀπολείεις Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρον καὶ Αἴγινα, ἣν περ καὶ
 τὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ αὐτῶν ἔφετα καὶ ὁ
 πεζὸς στρατός. καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον,
 κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. ἦν δέ, τὰ ἐγὼ λέγω, ποιήσης,
 45 τοσάδε ἐν αὐτοῖσι χρηστά εὐρήσεις. πρῶτα μὲν ἐν στενωῖ συμβάλλοντες
 νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἣν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίνη,
 πολλὸν κρατήσωμεν (τὸ γὰρ ἐν στενωῖ ναυμαχεῖν πρὸς ἡμέων ἐστί,
 ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων), αὐτὶς δὲ Σαλαμῖς περιγίγνεται, ἐς τὴν
 ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὴν καὶ τότε ἐν αὐτοῖσι
 50 ἐνεστί, τοῦ καὶ περιέχεσθε μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προ-
 ναυμαχήσεις Πελοποννήσου καὶ πρὸς τῷ Ἴσθμῳ, οὐδὲ σφεας, εἴ περ
 εὐφρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. ἦν δέ γε καί, τὰ ἐγὼ
 ἐλπίζω, γένηται καὶ νικήσωμεν τῆσι νηυσί, οὔτε ἡμῖν ἐς τὸν Ἴσθμόν
 παρέσονται οἱ βάρβαροι οὔτε προβήσονται ἐκαστέρῳ τῆς Ἀττικῆς,
 55 ἀπίασί τε οὐδενὶ κόσμῳ, Μεγάροισί τε κερδανέομεν περιουσί καὶ Αἴγινα
 καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε
 γενέσθαι. οἰκότα μὲν νῦν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι ὡς τὸ ἐπίπταν
 ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευομένοισι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεός
 61 προσχωρεῖν πρὸς τὰς ἀνθρωπείας γνώμας.“ ταῦτα λέγοντος Θεμι-
 60 στοκλέος αὐτὶς ὁ Κορίνθιος Ἀδεΐμαντος ἐπεφέρετο, σιγᾶν τε
 κελεύων, τῷ μὴ ἐστὶ πατρίς, καὶ Εὐρυβιάδην οὐκ ἔων ἐπιψη-
 φίζεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνδρός· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα παρεχόμενον
 οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦτα δὲ οἱ προσέφερε, ὅτι
 ἠλώχεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθήναι. τότε δὴ ὁ Θεμι-
 65 στοκλῆς ἐκείνόν τε καὶ τοὺς Κορίνθίους πολλὰ τε καὶ κακὰ

ἔλεγε, ἑωυτοῖσι τε ἐδήλου λόγῳ, ὡς εἶη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων
 ἢ περ ἐκείνοισι, ἔστ' ἂν διηκόσια νέες σφι ἔωσι πεπληρωμένοι·
 οὐδαμοὺς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσεσθαι. σημαί- 62
 ρων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδην λέγων μᾶλλον
 ἐπεστραμμένα· „Σὺ εἰ μανείεις αὐτοῦ καὶ μένων ἔσσει ἀνὴρ ἀγαθός· 70
 εἰ δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα. τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου
 φέρουσι αἱ νέες. ἀλλὰ ἐμοὶ πείθεο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς
 μὲν, ὡς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας κομιεύμεθα ἐς Σῆριν τὴν
 ἐν Ἰταλίῃ, ἣ περ ἡμετέρῃ τ' ἐστὶ ἐκ παλαιοῦ ἐτι, καὶ τὰ λόγια
 λέγει ὑπὸ ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι· ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιῶνδε 75
 μουνωθέντες μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων.“ ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος 63
 λέγοντος ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δὲ μοι, ἀρῆωδῆσας
 μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας ἀπολιπώσι,
 ἣν πρὸς τὸν Ἴσθμόν ἀγάγη τὰς νέας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθη-
 ναίων οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἰρέεται 80
 τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας διαναυμαχεῖν. οὕτω μὲν οἱ περὶ 64
 Σαλαμῖνα ἔπεσι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεῖτε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε,
 αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἡμέρη τ' ἐγίνετο καὶ
 ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίοντι σεισμός ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσῃ.
 ἔδοξε δὲ σφι εὐξασθαι τοῖσι θεοῖσι καὶ επικαλέσασθαι τοὺς 85
 Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίησαν ταῦτα·
 εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος
 Αἰαντὰ τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ
 τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νεά ἀπέστειλλον ἐς Αἴγινα.

XXXIX. Ankunft der persischen Flotte bei Phaleron. Berathung des Xerxes mit den Führern der Flotte. Xerxes entscheidet sich, eine Seeschlacht zu liefern. Die persische Flotte rückt nach Salamis vor, das Landheer gegen den Peloponnes. Befestigung des Isthmos. Angabe der versammelten Völker. (VIII, 66—73).

Οἱ δ' ἐς τὸν Ξέρξῳ ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ 66
 ἐκ Τρηχίνος θεησάμενοι τὸ τραῦμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς
 τὴν Ἰσθμιαίην, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλεον διὰ Εὐρίπου,
 καὶ ἐν ἐτέρῃσι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. ὡς μὲν
 ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς 5
 Ἀθήνας, κατὰ τε ἡπειρον καὶ τῆσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπὶ

τε Σητιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσι
 τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολομένοισι καὶ τοῖσι ἐν Θερ-
 μοπύλῃσι καὶ τῆσι ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι τοῦδε τοῦς
 10 τότε οὐκ ἐπομένους βασιλεί, Μηλιέας καὶ Λοκρῆας καὶ Λοκροὺς
 καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἐπομένους πλὴν Θεσπιέων καὶ Πλα-
 ταιέων, καὶ μάλᾳ Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους καὶ Τηρίους
 τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας πλὴν πέντε πολιῶν.
 ὅσῳ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσοῦτον
 67 πλέω ἔθνεα οἱ εἶπετο. ἐπεὶ ὦν ἀπίκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες
 16 οὔτοι πλὴν Παρίων (Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθῳ ἐκατα-
 δόκεον τὸν πόλεμον, καὶ ἀποβήσεται), οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο
 ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτοὺς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νέας,
 ἔθελον σφι συμμῖξαι τε καὶ πνύσθαι τῶν ἐπιπλεόντων τὰς
 20 γνάμᾱς. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐξετο, παρήσαν μετὰπεμπτοὶ
 οἱ τῶν ἔθνεων τῶν σφειτέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν
 νειῶν, καὶ ἴκοντο ὡς σφι βασιλεὺς ἐκάστην τιμὴν ἐδεδώκει.
 πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς, μετὰ δὲ ὁ Τύριος, ἐπὶ δὲ
 ὄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἴκοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόκιον
 68 εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἐκάστον, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο. ἐπεὶ
 26 δὲ περιῶν εἰρώτα ὁ Μαρδόκιος, οἱ δὴ πλεῖνες κατὰ τῶν τῶ
 69 γνάμῳν ἐξεσέροντο, κελύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι. τοιγαρῶν
 τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε· αὐτοὺς δὲ παρεσκευάστο θεήσα-
 σθαι ναυμαχέοντας.
 70 Ἐπεὶ δὲ παρήγγελον ἀναπλέειν, ἀνήγον τὰς νέας ἐπὶ
 31 τὴν Σαλαμίνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατὰ ἡσυχίην.
 τότε μὲν νῦν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιήσασθαι
 (νύξ γὰρ ἐπεγένετο), οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην.
 τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀσφάλειαν, οὐκ ἦμιστα δὲ
 35 τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἀσφάλειαν δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλα-
 μῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχεῖν μέλλοιεν,
 νικηθέντες ἔν τῇ νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες
 71 τὴν ἐσωτῶν ἀφύλακτον. τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν
 παρεούσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. καίτοι τὰ
 40 δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅπως κατὰ ἡπειρον μὴ ἐσβάλοιεν
 οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς
 ἀμφὶ Λεωνίδα ἔν Θερμοπύλῃσι τετελετηκέναι, συνδραμόντες
 ἐκ τῶν πολιῶν ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἴκοντο, καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς

Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδew, Λεωνίδew δὲ ἀδελφεός. ἴζόμενοι
 δ' ἐν τῷ Ἰσθμῷ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδόν, μετὰ 45
 τοῦτο ὡς σφι ἔδοξε βουλευόμενοισι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ
 τεῖχος. αἶτε δ' ἐουσέων μυριάδων πολλέων καὶ παντὸς ἀνδρὸς
 ἐργαζομένου, ἦντο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ
 ξύλα καὶ φορμοὶ ψάμμοι πλήρεις ἐσεσέροντο, καὶ ἔλιπον οὐδένα
 χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρης. οἱ 72
 δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ οἶδε ἦσαν Ἕλληρων, 51
 Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀργαῖοι πάντες καὶ Ἡλείοι καὶ Κορίν-
 θιοι καὶ Σικωνιοὶ καὶ Ἐπιδαύριοι καὶ Φλιαῖοι καὶ Τροιζή-
 νιοι καὶ Ἐρμιονέες. οὔτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ
 ὑπερασφάλειαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσα· τοῖσι δὲ ἄλλοισι 55
 Πελοποννησίοισι ξυμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρονια παροι-
 χώκει ἤδη.

XL. Die Peloponnesier wollen nach dem Isthmos zurückkehren. List des Themistokles, ausgeführt mit Hilfe des Sikinnos. Die Perser umzingeln die Insel Psyttaleia und Salamis. Streit der hellenischen Feldherren. Aristides erscheint mit der Meldung von der Umzinglung. (VIII, 74—82).

Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ τοιοῦτον πόνον συνέστασαν, αἶτε 74
 περὶ τοῦ παντὸς ἤδη θέοντες καὶ τῆσι νησὶ οὐκ ἐλπίζοντες
 ἐλλάμψεσθαι· οἱ δ' ἐν Σαλαμῖνι ὁμοῦ ταῦτα πυνθανόμενοι
 ἀσφάλειαν, οὐκ οὔτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες, ὡς περὶ
 τῇ Πελοποννήσῳ. τέως μὲν δὴ αὐτῶν ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς 5
 σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θάυμα ποιούμενοι τὴν Εὐρυβιάδew ἀβουλίην,
 τέλος δ' ἐξεσέβη ἐς τὸ μέσον. σύλλογός τε δὴ ἐγένετο, καὶ
 πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτῶν, οἱ μὲν, ὡς ἐς τὴν Πελοπόννη-
 σον χρεὸν εἶη ἀποπλέειν καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ
 πρὸς χώρης δοριαλαῶτον μένοντας μάχεσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ 10
 Αἰγινήται καὶ Μεγαρέες αὐτοῦ μένοντας ἀμύνεσθαι. ἐνθαῦτα 75
 Θεμιστοκλῆς ὡς ἐσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων,
 λαθῶν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ
 στρατόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα πλοῖον ἐντειλάμενος, τὰ λέγειν
 χρεὸν, τῷ ὄνομα μὲν ἦν Σικίννος, οἰκῆτης δὲ καὶ παιδαγωγός 15
 ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων· τὸν δὲ ὑστερον τούτων τῶν προηγ-

XLI. Schlacht bei Salamis. (VIII, 83—96).

83 Τοῖσι δὲ Ἑλλησι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τη-
 νίων, παρεσθενάζοντο ὡς ναυμαχίοντες. ἥως τε διέφαινε, καὶ
 οὐδὲ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὐ ἔχοντα
 μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλέης. τὰ δ' ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω
 5 τοῖσι ἦσσοσι ἀντιτιθέμενα, ὅσα ἐν ἀνθρώπου γύσει καὶ καταστάσει
 ἐγγίνεται· παραινέσας δὴ τοῖσι τὰ κρέσσω αἰρέσθαι, καὶ
 καταπλέξας τὴν θῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νέας. καὶ οὕτοι
 μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἤγε ἡ ἀπὸ Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς
 Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα ἀνήγον τὰς νέας ἀπάσας οἱ
 84 Ἕλληνες. ἀναγομένοισι δὲ σφι αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι.
 11 οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες πρόμνην ἀνεκρούοντο καὶ ὠκελλον
 τὰς νέας, Ἀμεινίης δὲ Παλληρέως ἀγὴρ Ἀθηναῖος ἐξαναχθεὶς
 νηὶ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νεὸς καὶ οὐ δυναμένων
 ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέντες συνέμισγον.
 15 Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχήν,
 Αἰγινήται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγι-
 ναν, ταύτην εἶναι τὴν ἀρξασαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα
 σφι γυναικὸς ἐφάνη, φανείσαν δὲ διακελεύσασθαι ὥστε καὶ
 ἅπαν ἀκούσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὄνειδίσασαν πρό-
 20 τερον τάδε· „ὦ δαμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρόμνην ἀνεκρούεσθε“;
 85 Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες (οὗτοι γὰρ
 εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσίνος τε καὶ Ἐσπέρης κέρας), κατὰ δὲ Αἰακε-
 δαιμονίους Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε καὶ τὸν
 Πειραιέα. ἠφελοζάκειον μόντοι αὐτῶν κατὰ τὰς Θεμιστοκλέως
 25 ἐντολὰς ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεῖνες οὐ. ἔγω μὲν νῦν σιγῶν οὐνόματα
 τριηράρχων καταλέξαι τῶν νέας Ἑλληνίδας ἐλότων, χρήσομαι
 δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν πλὴν Θεομήστορος τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος καὶ
 Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦδε δὲ εἵνεκεν
 μέμνημαι τούτων μόνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ
 30 ἔργον Σάμου ἐτυράννησε καταστησάντων τῶν Περσέων, Φύ-
 λακος δ' εὐεργέτης βασιλεὺς ἀνεγράφη καὶ χώρα ἐδωρήθη
 πολλῇ. οἱ δ' εὐεργέται βασιλεὺς ὀροσάγγαι καλέονται Περσιστί.
 περὶ μὲν νῦν τούτους οὕτω εἶχε· τὸ δὲ πλῆθος τῶν νεῶν ἐν
 τῇ Σαλαμῖνι ἐνεραΐζετο, αἱ μὲν ὑπὸ Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι,

αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινήτων. ἄτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ 35
 ναυμαχούντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι
 οὔτε σὺν νόμῳ ποιούντων οὐδὲν, ἐμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι,
 οἷόν περ ἀπέβη. καίτοι ἦσαν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν
 ἡμέραν μακροῦ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν ἢ πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις
 προθυμώμενος καὶ δειμαίων Ξέρξην, ἐδόξέ τε ἕκαστος ἑωυ- 40
 τὸν θεήσασθαι βασιλέα.

Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀρια- 89
 βίγνης ὁ Λαρείου, Ξέρξῳ ἐὼν ἀδελφεός, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί
 τε καὶ οὐνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμ-
 μάχων, ὀλίγοι δὲ τινες καὶ Ἑλλήνων. ἄτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, 45
 τοῖσι αἱ νέες διεφθείροντο, οἱ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι,
 ἐς τὴν Σαλαμίνα διέβηον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ
 θαλάσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ
 πρῶται ἐς φρυγὴν ἐτραπόnton, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο.
 οἱ γὰρ ὅπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῆσι νηυσὶ παριέναι 50
 πειρώμενοι ὡς ἀποδεξόμενοι τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλεί, τῆσι
 σφειτέρησι νηυσὶ φενοῦσῃσι περιέπιπτον. οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν 92
 αἱ νέες περιεγέροντο, φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν
 πέζον στρατόν. ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἦκουσαν Ἑλλήνων 93
 ἄριστα Αἰγινήται, ἐπὶ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός 55
 τε ὁ Αἰγινήτης καὶ Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγροάσιος καὶ
 Ἀμεινίης Παλληρέως. Ἀριστείδης δὲ ὁ Ἀνσιμάχου ἀγὴρ Ἀθη- 95
 ναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότερον τούτων ἐπεμνήσθη ὡς
 ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλα-
 μίνα γενομένῳ τάδε ἐποίηε· παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλι- 60
 τέων, οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμίνης
 χώρας, γένος ἕοντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Φυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε
 ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν
 πάντας.

Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διελέλυτο, κατειρῶσάντες ἐς τὴν Σαλα- 96
 μίνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων, ὅσα ταύτῃ ἐτύγγανε ἔτι ἕοντα, 66
 εἰτοιμοὶ ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίαν, ἐλπίζοντες τῆσι περιουσίῃσι
 νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλέα.

XLII. Xerxes denkt an die Rückkehr nach Persien. Sendung von Boten dahin. Persische Courierpost. Stimmung in Susa. Mardonios rät dem Könige zur Abreise, während er selbst zurückbleiben will. Xerxes schickt seine Söhne nach Ephesos zurück. (VIII, 97—106).

97 Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονός πάθος, δείσας, μή τις τῶν Ἰώνων ὑποθῆται τοῖσι Ἑλλήσι ἢ αὐτοὶ νοήσωσι πλεῖν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γέφυρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κινδυνεύσῃ ἀπολέσθαι, δρησιμὸν ἐβούλετο· ἐθέλων 5 τὲ μὴ ἐπιδηλὸς εἶναι μήτε τοῖσι Ἑλλήσι μήτε τοῖσι ἑωπιτοῖ, ἐς τὴν Σαλαμίνα χῶμα ἐπειράτο διαχοῖν, γαίλους τε Φοινικητοὺς συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδῆς ἕωσι καὶ τείχεος, ἀρτετέο τ' ἐς πόλεμον ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρῶντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρόησοντα εὖ ἠπιστάετο, ὡς ἐκ 10 πατιὸς νόον παρεσχεύασται μένων πολεμήσειν· Μαροδόμιον δὲ οὐδὲν τούτων ἐλάνθανε ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἔοντα τῆς ἐκείνου 98 διανοίης. ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίηε, καὶ ἐπέμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορὴν. τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τι θᾶσσον παραγίνεται θνητῶν ἔόν. οὕτω 15 τοῖσι Πέρσησι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γάρ, ὡς ὁσέων ἂν ἡμερέων ἢ ἢ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνθρωποι διεστάσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἵππος τε καὶ ἄνθρωπος τεταγμένος. τοὺς οὐτε κρητός, οὐκ ὕμβρος, οὐ καῖμα, οὐ νύξ ἔργει μὴ οὐ κατανόσαι τὸν προζείμενον αὐτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. 20 ὃ μὲν δὴ πρῶτος δραμῶν παραδιδόι τὰ ἐπιτεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὃ δὲ δευτέρος τῷ τρίτῳ· τὸ δ' ἐνθῦτον ἦδη κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον διεξέροχεται παραδιδόμενα, κατὰ περὶ Ἑλλήσι ἢ λαμπαδηφορίην, τὴν τῷ Ἡραίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο τὸ δράμημα τῶν 99 ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήιον. ἢ μὲν δὴ πρῶτη ἐς Σοῦσα 25 ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερεψε οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑπολειφθέντας, ὡς τὰς τε ὁδοὺς μυρσίην πάσας ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίων θυμῆματα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυσίῃσι τε καὶ ἐνπαθείῃσι· ἢ δὲ δευτέρῃ σφι ἀγγελίῃ ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω, ὥστε τοὺς κισθῶνας κατερόηξαντο πάντες, 30 βοῆ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλείῳ, Μαροδόμιον ἐν αὐτῇ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νεῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐποίουν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες.

Καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον 100 γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφεας ἀπικόμενος ἔπανσε. Μαροδόμιος δὲ ὁρῶν μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυ- 35 μαχίης ποιούμενον, ὑποπειθῶν δὲ αὐτὸν δρησιμὸν βουλευεῖν ἐκ τῶν Ἀθηναίων, φροντίσας πρὸς ἑωπιτῶν ὡς δώσει δίξην ἀναγνώσας βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον εἶη ἀνακινδυνεύσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων αἰσθηθέντων· πλεόν 40 μέντοι ἔφερε οἱ ἢ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὢν ταῦτα προσέφερε τὸν λόγον τόνδε· „Δέσποτα, μήτε λυπέο μήτε συμφορὴν μηδεμίαν μεγάλην ποίσο τοῦδε τοῦ γεγονότος εἶνεκεν πρήγματος. οὐ γὰρ ζῆλον ἀγῶν ὃ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν σφίσι ἤδη δοκούν- 45 των κατεργάσθαι ἀποβῆς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὐτ' ἐκ τῆς ἡπείρου τῆςδε· οἱ τε ἡμῖν ἠντιώθησαν, ἔδωσαν δίκας. εἰ μὲν νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα. μὴ δὲ δυσθύμεις· οὐ γὰρ ἐστὶ Ἑλλήσι οὐδεμίαν ἐκδύσει μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρό- 50 τερον εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νυν ταῦτα ποίσεις· εἰ δὲ ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελεύοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν. σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης καταγελάστους γενέσθαι Ἑλλήσι. οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσησι τοι δεδήληται τῶν πρηγμάτων, οὐδ' ἐρέεις, ὅκου ἐγενόμεθα ἄνθρωποι κακοί. εἰ δὲ Φοίνικες 55 τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὢν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πείθεο· εἴ τοι δέδοκται μὴ παρχμῆναι, σὺ μὲν ἐς ἤθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυσε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν, ἐμὲ δὲ σοὶ χρὴ τὴν Ἑλλάδα παρασχῆναι δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας 60 τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.“ ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν 101 ἐχάρη τε καὶ ἤσθη, πρὸς Μαροδόμιον τε βουλευσάμενος ἔφη ὑποκρινέεσθαι, ὁκότερον ποιήσει τούτων. βασιλεὺς δὲ, οὐδ' εἰ 103 πάντες συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρόωδήμεις. ἤδη ὢν ἀποστέλλει τοὺς ἑωπιτοῦ παῖδας ἐς Ἐφε- 65 σον· συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φέλαζον Ἐριότιμον.

XLIII. Flucht der persischen Flotte nach dem Hellespontos. Verfolgung durch die hellenische Flotte bis Andros. Berathung der Hellenen. Themistokles schickt abermals einen Boten an Xerxes. (VIII, 107—110).

107 Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας Ἐρμοτίμῳ ἐπέτρεψε ἀπάγειν
 εἰς Ἔφεσον, καλέσας Μαρδόκιον ἐκέλευσέ μιν τῆς στρατιῆς
 διαλέγειν, τοὺς βούλειται, καὶ ποιεῖν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα
 πειρώμενον ὁμοία. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγίνετο,
 5 τῆς δὲ νυκτὸς κελεύσαντος βασιλέος τὰς νέας οἱ στρατιῶται ἐκ
 τοῦ Φαλήρου ἀπήγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχως
 εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξοῦσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεί.
 ἐπεὶ δὲ ἀρχοῦ ἦσαν Ζωστήρης πλέοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατι-
 ρουσί γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡριέφου ταύτης, ἔδοξαν τε νέας
 10 εἶναι καὶ ἔφενον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες, ὅτι οὐ
 108 νέες εἶεν, ἀλλ' ἄκραι, συλληχθέντες ἐκομίζοντο. ὡς δὲ ἡμέρην
 ἐγίνετο, ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώρην μένοντα τὸν στρατιῶν
 τὸν πεζὸν ἤλιζον καὶ τὰς νέας εἶναι περὶ Φάληρον, ἐδόξεόν
 τε ναυμαχῆσαι σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξήσομενοι. ἐπει-
 15 δ' ἐπέθορον τὰς νέας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόξε
 ἐπιδιώζειν. τὸν μὲν νῦν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατιῶν οὐκ ἐπει-
 δον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι
 ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νῦν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ
 νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλέειν ἰθὺς
 20 ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λίσσοντας τὰς γαβύρας. Εὐρυβιάδης δὲ
 τὴν ἐναντίην ταύτην γνώμην ἐτίθειτο, λέγων, ὡς εἰ λίσσουσι τὰς
 σχεδίας, τοῦτο ἂν μέγιστον πάντων σφι κακῶν τὴν Ἑλλάδα
 ἐργάσαιτο. εἰ γὰρ ἀναγκασθεὶς ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μένειν
 ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρωτὸ ἂν ἦσιν ἢ μὴ ἄγειν, ὡς ἄγοντι μὲν
 25 οἱ ἦσιν ἢ οὔτε τι προχωρεῖν οἷόν τ' ἔσται τῶν πρηγματίων
 οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῶν τε οἱ ἢ στρατιῇ
 διαφθαρέεται, ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργον ἐχομένην πάντα
 τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷά τ' ἔσται προχωροῦσαι κατὰ πόλεις
 30 καὶ κατὰ ἔθνη, ἢτοι ἀλισσομένων γε ἢ πρὸ τοῦτου ὁμο-
 λογεόντων. τροχὴν τε ἔξω σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλή-
 νων καρπὸν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ
 μενεῖν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσην· ἐατέον ὧν εἶναι φεύγειν.

ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς
 ἐκείνου ποιέσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δ' εἶχοντο
 τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατιῶται. ὡς 109
 δ' ἔμαθε, ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς πλέειν ἐς τὸν Ἑλλήσ- 36
 ποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους
 (οἷτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότεων περιημέμετον, ὠρμέατό τ'
 ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλέειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλλόμενοι.
 εἰ οὐ ἄλλοι μὴ βουλοίατο) ἔλεγέ σφι τάδε· „Καὶ αὐτὸς ἦδη 40
 πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῶν πλέω ἀκήροα τοιάδε γενέσθαι,
 ἀνδρῶν ἐς ἀναγκαστὴν ἀπειληθέντας νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ
 ἀναλαμβάνειν τὴν προτέραν κακότητα. ἡμεῖς δὲ (εὐρημα γὰρ εὐρή-
 κημεν ἡμεῖς τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων
 ἀνωσάμενοι) μὴ διώκωμεν ἀνδρῶν φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς 45
 κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοὶ τε καὶ ἦρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἀνδρῶν ἕνα τῆς
 τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι ἐόντα ἀνάσιν τε καὶ ἀτά-
 σθαλον· ἃς τὰ τε ἰσὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπράς τε
 καὶ καταβάλλον τῶν θεῶν τὰ ἀγάλακτα· ἃς καὶ τὴν θάλασσαν
 ἀπεμαστῆγωσε πέδας τε κατήκε. ἀλλὰ εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεόν 50
 ἡμῖν νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντας ἡμέων τε αὐτῶν ἐπιμελη-
 θῆναι καὶ τῶν οἰκετέων· καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλασάσθω καὶ σπόρου
 ἀνακῶς ἐχέτω, παντελῶς ἀπελάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἐκρί-
 καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλήσποντου καὶ Ἰωνίης.“ ταῦτα ἔλεγε ἀποθή-
 κην μέλλον ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσην, ἵνα, ἦν ἄρα τί μιν 55
 καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχη ἀποστροφὴν· τὰ
 περ ὧν καὶ ἐγένετο. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε, 110
 Ἀθηναῖοι δ' ἐπέθορον· ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος
 εἶναι σοφὸς ἐφάνη ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ εὐβουλος, πάν-
 τως εἰοίμοι ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὡς δὲ οὕτω οἱ ἀνεγχο- 60
 σμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἀνδρῶν ἀπέ-
 πειμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπίσταντες σιγῶν ἐς πᾶσαν βέβασον
 ἀπικνεομένοισι, τὰ αὐτὸς ἐνειμίλατο βασιλεί φράσαι· τῶν καὶ
 Σίμωνος ὁ οἰκέτης αὐτὸς ἐγένετο· οὐδ' ἐπίτε ἀπίζοντο πρὸς τὴν
 Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῇ πλοίῳ, Σίμωνος δὲ ἀναβὰς 65
 παρὰ Ξέρξην ἔλεγε τάδε· „Ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέος,
 στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἀριστος
 καὶ σοφώτατος, φράσσοντά μοι, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ
 βουλούμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νέας βουλομένους διώ-

70 κειν καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατὰ ἤσυχίην πολλὴν κομίζεο.“ οἱ μὲν ταῦτα σημήναντες ἀπέπλεον οὐσίῳ.

XLIV. Rückzug des Xerxes. (VIII, 113—117).

113 Οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξην ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην ἐξήλαντον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδοξε γὰρ Μαρδονίῳ ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλέα, ἅμα δὲ ἀνωρὴ εἶναι τοῦ ἔτους πολεμέειν· χειμερῖσαι δὲ ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ,
115 καὶ ἐπειτεν ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. Ξέρ-
116 ξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τεσσαεράκοντα ἡμέρησι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος ὡς εἰπεῖν. ὅζου δὲ πορευόμενοι γινοῖται
120 καὶ κατὰ οὐστιας ἀνθρώπους, τὸν τούτων καρπὸν ἀρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὔροιεν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφρομένην καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοῖον περιλέ-
125 πόντες καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ' ἐλοιίεν
130 ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβῶν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ διζυγε-
131 ρίη κατὰ ὁδὸν διέφθειρε. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηάκης πορευόμενοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλλή-
132 σποντον τῆσι νησὶ διέβησαν ἐς Ἄβυδον· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὔρον ἔτι ἐπιεταμένας, ἀλλὰ ὑπὸ χειμῶνος διαλελυμένας. ἐν-
133 θὰυτα δὲ κατεχόμενοι σιτία τε πλέω ἢ κατὰ ὁδὸν ἐλάγχανον, οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες ἀπέ-
134 θνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιεόντος πολλοί. οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδις.

XLV. Frühjahr 479. Die persische Flotte bei Samos, die hellenische bei Aigina. Boten der Ioner. Mardonios sendet den Alexandros nach Athen. Dessen Rede. Antwort der Athener. (VIII, 130—144).

130 Ὁ δὲ ναυτικός ὁ Ξέρξεω περιγεγόμενος, ὡς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρα-
131 τὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθημενε ἐς Ἄβυδον, χειμερῖσαι ἐν Κύμῃ. ἔαρος δ' ἐπιλαμψαντος πρώσιος συνελέγετο ἐς Σάμον

αἱ δὲ τῶν νεῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ· Περσέων δὲ καὶ Μή-
132 δων οἱ πλευνες ἐπεβάτεον. στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον Μαρ-
133 δόντης τε ὁ Βαγαῖον καὶ Ἀρταϊντης ὁ Ἀρταχάειο· συνήρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος αὐτοῦ Ἀρταϊντεω προσελομένου Ἰθα-
134 μίτης. αἵτε δὲ μέγας πληγέντες, οὐ προήσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἑσπέρας, οὐδ' ἐπινάγκαζε οὐδεὶς, ἀλλὰ ἐν τῇ Σάμῳ κατή-
135 μνοι ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην, μὴ ἀποστῆ, νέας ἔχοντες σὺν τῆσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέχοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλεύ-
136 σσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὴν ἐσωτῶν φελάσ-
137 σειν, σταθμοῦμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σα-
138 λαμῖνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπηλλάσσοντο. κατὰ μὲν νῦν τὴν θά-
139 λασσαν ἐσσωμένοι ἦσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δ' ἐδόξεον πολλῶν κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον. ἔόντες δ' ἐν Σάμῳ ἅμα μὲν ἐβου-
140 λέοντο, εἴ τι δυναίατο καλὸν τοὺς πολεμίους ποιεῖν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακοῦστέον, ὅση πεσέεται τὰ Μαρδονίου πράγματα. τοὺς
141 δὲ Ἕλληνας τὸ ἴ' ἔαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσ-
142 σαλίῃ ἐὼν. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐκ ὠκνηρὸς συνελέγετο, ὁ δὲ ναυτικός ἀπίκτετο ἐς Αἴγινα, νέας ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατη-
143 γος δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευκχιδης ὁ Μενάρεος, ἐὼν τῆς ἐτέ-
144 ρης οἰκίης τῶν βασιλέων. Ἀθηναίων δ' ἐστρατήγεε Ξάν-
145 θιππος ὁ Ἀρίφρονος. ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγινα
146 πᾶσαι αἱ νέες, ἀπίκοντο Ἴωνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον
147 τῶν Ἑλλήνων, οἱ καὶ ἐς Σπάρτην ὀλίγω πρότερον τούτων ἀπικόμενοι ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῖν τὴν Ἰωνίην·
148 τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιληίδεω ἦν. οἱ σιασιῶται σφίσι γενόμενοι ἐπεβούλευον θάνατον Σιράτι τῷ Χίου τεράν-
149 νῳ, ἔόντες ἀρχὴν ἐπιτά· ἐπιβουλεύοντες δὲ ὡς φανεροὶ ἐγέ-
150 νοντο ἐξενείκοντες τὴν ἐπιχειρήσειν ἐνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὲ οἱ λοιποὶ ἐξ ἔόντες ὑπέξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρ-
151 την τε ἀπίκοντο καὶ διὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγινα, τῶν Ἑλλή-
152 νων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωνίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς
153 μόγης μέχρι Αἴγιον. τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἕλλησι οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπειροῖσι, στρατιῆς τε πάντα πλέα ἐδόκαε εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἠπιστάτο δόξῃ καὶ Ἡρα-
154 κλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἑσπέρας ἀνωτέρω Σάμον μὴ τολμᾶν
155 καταπλῶσαι καταβροδηκότας, τοὺς δὲ Ἕλληνας χρηζόντων

Χίων τὸ πρὸς τὴν ἡῶ κατωτέρω Ἀθήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον
 133 ἐρύλασσε σφραγῶν. οἱ μὲν δὲ Ἕλληρες ἔπλεον ἐς τὴν Ἀθήλου,
 136 Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχειμαζε. ἐνθεύτην δὲ ὁ
 45 Μαρδόνιος ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύν-
 τω ἄνδρα Μακεδόνα. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ἐδόκεε προσ-
 κτήσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλλοιμον,
 τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφραγίσματα καί-
 εργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἡμίσιαιτο. τούτων δὲ προσ-
 50 γενομένων κατήλιπε εὐπειτέως τῆς θαλάσσης κρατήσων, τὰ
 περ ἂν καὶ ἦν, περὶ ἡ ἔδοκεε πολλῶν εἶναι κρέσσων. οὕτω
 ἡ ἐλογίζετο κατέπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλ-
 ληρικῶν.

140 Οὗτος δὲ Ἀλέξανδρος, ὡς ἀπίκειο ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπο-
 55 πεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε τὰδε· „Ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 Μαρδόνιος τὰδε λέγει· Ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλεὺς λέγουσα
 οὕτω· Ἀθηναῖοι τὰς ἀμικράδας τὰς ἐξ ἐκείνων ἐς ἐμὲ γενομένας
 πάσας μετήμι. νῦν τε ἴδε, Μαρδόνιε, ποῖας. τοῦτο μὲν τὴν γῆν
 σφραγίσας, τοῦτο δὲ ἄλλην πρὸς ταύτην ἐλάσθων αὐτοί, ἦντινα ἂν
 60 ἐθέλωσι, ἐόντες αὐτόνομοι. ἰρά τε πάντα σφραγίσαι, ἦν δὴ βούλωνται γ'
 ἐμοὶ ὁμολογῆσαι, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. τούτων δὲ ἀπιγ-
 μένων ἀναγκάτως ἔχει μοι ποῖαισιν ταῦτα, ἦν μὴ τὸ ὑμέτερον αἴτιον
 γένηται. λέγω δὲ ὑμῖν τὰδε· νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλεὶ ἀντα-
 ειρούμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλουσθε, οὔτε οἰοί τ' ἐστὲ ἀντέχειν τὸν
 65 πάντα χρόνον. εἶδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηγασίας τὸ πλῆθος
 καὶ τὰ ἔργα, πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρὰ ἐμοὶ εὐοσσαν δύναμιν·
 ὥστε καὶ ἦν ἡμέας ὑπερβάλουσθε καὶ νικήσητε, τοῦ περ ὑμῖν οὐδεμίαν
 ἐλπίδα εἶπερ εὐφρονέετε, ἀλλ' ἄλλη παρέσται πολλαπλησίη. μὴ ὦν
 βούλεσθε παριστούμενοι βασιλεὶ στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θεῶν δὲ αἰεὶ
 70 περὶ ὑμέων αὐτῶν, ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύ-
 σασθαι βασιλεὺς ταύτην ὀρηκόμενον. ἐστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὀμαχημῆν συν-
 θέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὡς Ἀθηναῖοι,
 ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίας τῆς πρὸς ὑμέας
 εὐοσσίας ἐξ ἐμεῦ οὐδὲν λέξω (οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε), προσχερῆζω
 75 δὲ ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνορῶ γὰρ ὑμῖν οὐκ οἰοῖσιν τ' ἐσομένοισι
 τὸν πάντα χρόνον πολεμῆσιν Ξέρξῃ. εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ
 ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τοῦσδε· καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ
 ἄνθρωπον ἢ βασιλεὺς ἐστὶ καὶ χειρὶ ὑπερμήκης. ἦν ὦν μὴ αὐτίκα

ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπὶ οἷσι ὁμολογῆσαι ἐθέλουσι, δει-
 μαίνω ὑπὲρ ὑμέων ἐν τριβῶν τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων⁸⁰
 πάντων, αἰεὶ τε φθειρομένων μόνων, ἐξείρετον μεταίχμιόν τε τὴν
 γῆν κακῆτημένον. ἀλλὰ πείθεσθε· πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ
 βασιλεὺς γε ὁ μέγας μόνουσι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἀμικράδας ἀπίεις
 ἐθέλει φίλος γενέσθαι.“ Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ἀθηναῖοι¹⁴⁴
 δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τὰδε· „Καὶ αὐτοὶ τοῦτο γ'⁸⁵
 ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ Μῆδῳ δύναμις ἢ περ ἡμῖν,
 ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτο γε ὀνειδίζεσθαι. ἀλλὰ ὅμως ἐλευθερίης γλυχόμενοι
 ἀμυνόμεθα οὕτω, ὅπως ἂν καὶ δυνώμεθα. ὁμολογήσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ
 μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπειθεῖν οὔτε ἡμεῖς πεισόμεθα. νῦν δὲ ἀπ-
 ἄγγελος Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστε ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν⁹⁰
 ὁδὸν ἦν, τῇ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μήποτε ὁμολογήσων ἡμέας Ξέρξῃ·
 ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι καὶ τοῖσι
 ἦρωσι, τῶν ἐκείνων οὐδεμίαν ὅπιν ἔχων ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ
 τὰ ἀγάλματα. σὺ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιοῦσδε μὴ ἐπιρρίνεο
 Ἀθηναῖοισι, μηδὲ δοκεῖν χρηστὰ ὑπουργῆσαι ἀθέμιστα ἔρδειν παραινέει.⁹⁵
 οὐ γὰρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα
 πρόξενόν τε καὶ φίλον.“ πρὸς Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο.

XLVI. Zweiter Feldzug. Mardonios setzt sich von Thessalien aus in Bewegung und rückt zum zweitenmale in Athen ein. Neue Friedensverträge. Lykides, der zum Frieden räth, wird gesteinigt. (IX, 1—5).

Μαρδόνιος δὲ, ὡς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ¹
 Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὀρηκόμενος ἐκ Θεσσαλίας ἦγε τὴν στρατιὴν
 ὑποδηθὴ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. ὄρου δὲ ἐκάστοτε γίνοντο, τούτους
 παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἠγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ
 τοῦ πεπερηγμένα μετέμελε οὐδὲν, πολλῶν τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν⁵
 Πέρσην, καὶ συμπροπέπεμψε τε Θώρηξ ὁ Ἀθηναῖος Ξέρξῃ φεύ-
 γοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ παρήκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα. ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι,²
 οἱ Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον καὶ συνεβούλευον
 αὐτῷ λέγοντες, ὡς οὐκ εἴη χώρος ἐπιτηδαιώτερος ἐνιστρατιοπε-¹⁰
 δεῦσθαι ἐκεῖνον, οὐδ' ἔον ἰέναι ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον
 ποιεῖν, ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα καταστρέφεται. κατὰ
 μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἑλλήνας ὁμοφρονέοντας, οἱ περὶ καὶ πᾶρος

ταῦτ' ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀνθρώ-
 15 ποιῶσι· „εἰ δὲ ποιήσεις, τὰ ἡμεῖς παραινόμεν“, ἔφασαν λέγοντες,
 „ἔξεις ἀπόνως ἅπαντα τὰ ἐκείνων ἰσχυρὰ βουλευόμενα. πέμπω χρή-
 ματα εἰς τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλισι, πέμπων δὲ τὴν
 Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς μὴ τὰ σὰ φρονέοντας ῥηϊδίως
 3 μετὰ τῶν στασιωτέων καταστρέψεται.“ οἱ μὲν ταῦτα συνεβόλευον,
 20 ὁ δὲ οὐκ ἐπέειπε, ἀλλὰ οἱ δεινὸς ἐνέστιαστο ἕμερος τὰς Ἀθή-
 νας δεύτερα εἰλεῖν, ἅμα μὲν ὑπὸ ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πρὸς οἰσὶ
 διὰ νῆσον ἐδόξε βασιλεῖ δηλώσειν ἔσθι ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι
 Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος εἰς τὴν Ἀττικὴν εἶρε τοὺς
 Ἀθηναίους, ἀλλὰ ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπενθάνετο
 25 εἶναι ἐν τε τῇσι νησί, αἰρέει τ' ἔρημον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλεὺς
 αἰρεσίς ἐς τὴν ὑστέτην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατηγὴν δεκάμηρος
 4 ἐγένετο. ἐπεὶ δ' ἐν Ἀθήνησι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει εἰς
 Σαλαμῖνα Μουρυχίδην ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς
 λόγους, τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι
 30 διεπόρθημεσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστειλλε προέχων μὲν
 τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφέας ὑπήσειν
 τῆς ἀγνωμοσύνης ὡς δοριαλώτου εὐούσης τῆς Ἀττικῆς χώρας
 καὶ εὐούσης ἤδη ὑπὸ ἐπιτοῦ. τοῦτων μὲν εἴνεκεν ἀπέπεμψε
 5 Μουρυχίδην εἰς Σαλαμῖνα. ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν
 35 ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βουλευτέων Ἀνκίδης εἶπε
 γνώμη, ὡς οἱ ἐδόξε ἀμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον, τὸν
 σφι Μουρυχίδης προσφέρει, ἐξενοῖται εἰς τὸν δῆμον. ὁ μὲν δὲ
 ταύτην τὴν γνώμην ἀπερφαίετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος χρήματα
 παρὰ Μαρδονίου, εἴτε καὶ ταῦτ' οἱ ἐάνδανε Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα
 40 δεινὸν ποιησάμενοι, οἳ τ' ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξωθεν, ὡς
 ἐπίθοντο, περιστάτες Ἀνκίδην κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ
 Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδην ἀπέπεμψαν ἀσινέα. γενομένου δὲ
 θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Ἀνκίδην, πενθάνονται τὸ
 γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων, διακελευσαμένη δὲ γενή
 45 γυναικὶ καὶ παραλαβοῦσα ἐπὶ τὴν Ἀνκίδεω οἰκίαν ἦσαν αὐτο-
 κέλες, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ
 τέκνα.

XLVII. Ansmarsch des spartanischen Heeres unter Pausanias. Die Argeier verrathen dies dem Mardonios. Rückzug der Perser nach Boiotien. (IX, 10—15).

Οἱ δὲ Σπαρτιῆται ἐπλεμπουσι πεντακισχιλίους στρατιώ- 10
 τας, Πανσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπιτρέψαντες ἔξάγειν. προς-
 αιρέεται δὲ ἐπιτοῦ Πανσανίης Εὐρύνακτα τὸν Λοφίος, ἄνδρα
 οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. οἱ μὲν δὲ σὺν Πανσανίῃ ἐξεληλύθεσαν
 ἔξω Σάρδης. Ἀργεῖοι δ' ἐπειτε τάχιστα ἐπίθοντο τοὺς μετὰ 12
 Πανσανίεω ἐξεληλυθότας ἐκ Σάρδης, πέμπουσι κήρυκα τῶν
 ἡμεροδρομίων ἀνερόντες τὸν ἄριστον εἰς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον
 αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σήσειν τὸν Σπαρτιῆτην μὴ
 ἐξίεναι. ὃς ἐπειτε ἀπίκετο εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τότε· „Μαρδό-
 νιε, ἐπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσοντά τοι, ὅτι ἐκ Λακεδαιμόνος ἐξελήλυθε 10
 ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξίεναι.
 πρὸς ταῦτα τύγγχεσε εὖ βουλευόμενος.“ ὁ μὲν δὲ εἴπας ταῦτα ἀπ- 13
 ηλλάσσειτο ὀπίσω, Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς εἴτι πρόθυμος ἦν
 μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νῦν ἢ πενθέ-
 σθαι, ἀνεχώρησε, ἐθέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων, ὁκοῖόν τι 15
 ποιήσουσι, καὶ οὐτ' ἐπήμαινε οὐτ' εἴνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν,
 ἐλπίζων διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφέας· ἐπεὶ δὲ
 οὐκ ἐπειθε, πενθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ
 Πανσανίεω εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρησε ἐμπροσθας τε
 τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴ κού τι ὄρθον ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκη- 20
 μάτων ἢ τῶν ἰσθμῶν, πάντα καταβάλων καὶ συγχώσας. ἐξήλανε
 δὲ τῶνδε εἴνεκεν, ὅτι οὐτε ἰππασίμη ἢ χώρα ἦν ἢ Ἀττικὴ, εἴ
 τε μικρὸ συμβαλὼν, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στεῖνον,
 ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλεύετο ὦν
 ἐπαναχωρήσας εἰς τὰς Θήβας συμβαλεῖν πρὸς πόλι τε φιλή 25
 καὶ χώρα ἰππασίμη. μετὰ δὲ ταῦτα Μαρδονίῳ ἤλθε ἀγγελίη, 15
 ὡς ἀλέες εἶψαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ. οὕτω δὲ ὀπίσω
 ἐπορεύετο διὰ Δελφῆς. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς
 προσχώρους τῶν Ἀσωπίων, οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἤγροντο
 εἰς Σφενδαλέας, ἐνθεῦτεν δ' εἰς Τανάγραν. ἐν Τανάγρα δὲ νύκτα 30
 ἐναυλισάμενος καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ εἰς Σκόλον, ἐν γῇ
 τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθάδε δὲ τῶν Θηβαίων καὶ περὶ μηδιζόντων
 ἔκειρε τοὺς χώρους, ὅτι κατὰ ἔχθος αὐτῶν, ἀλλὰ ὑπὸ ἀν-

αγκαίης μεγάλης έχόμενος, βουλούμενος ξηριά τε τῷ στρατοπέδῳ
 35 ποιήσασθαι, καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνειν, ὁκοῖόν τι ἐθέλοι,
 χρησφύγετον τοῦτο ἐποιεῖτο. παρήκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατιόπεδον
 ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Ὑσιάς, κατέτεινε δ' ἐς τὴν
 Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον. οὐ
 μέντοι τό γε τεῖχος τοσοῦτο ἐποιεῖτο, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ δέξα σταδί-
 40 οὺς μάλιστα κη μέτωπον ἕκαστον.

XLVIII. Ankunft der Phokeer im persischen Lager und ihre Prüfung.
 Die Hellenen am Kithairon. Kampf mit der Reiterei. Tod des Masistios.
 Neue Aufstellung der Hellenen. (IX, 17—28).

17 Μαροδόνιον δ' ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδεομένου οἱ μὲν
 ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιῆν καὶ συνεξέβαλον ἐς Ἀθήνας,
 ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων, μοῦνοι
 δὲ Φωκέες οὐ συνεξέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ δὴ καὶ οὗτοι, οὐ
 5 σφόδρα, ἀλλὰ ὑπὸ ἀναγκαίης. ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῆσι μετὰ
 τὴν ἀπίξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον ἦλθον αὐτῶν ὀαλίται χίλιοι·
 ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρμοζίδης ἀνὴρ τῶν ἀσπίων δοκιμώτατος. ἐπεὶ
 δὲ ἀπίξαιτο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαροδόνιος ἱππέας
 ἐκέλευσε σφεας ἐπὶ ἐσπιῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἴζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἐποίησαν
 10 ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἵππος ἢ ἄπασα. μετὰ δὲ ταῦτα διεξῆλθε
 μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος
 γρήμη ὡς κατακοντιεῖ σφεας, διεξῆλθε δὲ δι' αὐτῶν Φωκέων
 τῶντὸ τοῦτο. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμοζίδης παραίει
 λέγων τοιάδε· „ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ, ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρω-
 15 ποι μέλλουσι προόπτῳ θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν,
 ὡς ἐγὼ εἰκάζω· νῦν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεόν ἐστι γενέσθαι
 ἀγαθόν. κρέσσον γὰρ ποιεῖν τὰς τι καὶ ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν
 κίονα, ἢ περ παρέχοντας διαρπαρῆναι αἰσχίστῳ μέρει. ἀλλὰ μαθέτω
 τις αὐτῶν ὅτι ἐόντες βάρβαροι ἐπὶ Ἑλλήσι ἀνδράσι φόνον ἔβραψαν.“
 18 ὁ μὲν ταῦτα παραίει· οἱ δὲ ἱππέες ἐπεὶ σφεας ἐκκλώσαντο,
 21 ἐπέηλαν ὡς ἀπολέοντες, καὶ δὴ διετεινοντο τὰ βέλεα ὡς
 ἀπήσοντες, καὶ οὐ τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἔστησαν,
 πάντῃ συστρέφαντες ἐσπιτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα.
 ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον καὶ ἀπέηλαν ὀπίσω. ὡς δὲ
 25 ὀπίσω ἀπέηλσαν οἱ ἱππῶται, πέμψας Μαροδόνιος κήρυκα ἔλεγε

τάδε· „Θαρσέετε, ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἐόντες ἀγαθοί,
 οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμεν. καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον
 τοῦτον· εὐεργεσίησι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ὦν ἐμεῖ οὔτε βασιλέα.“ τὰ
 περὶ Φωκέων μὲν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὡς 19
 ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι 30
 δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐάνθανε.
 οἱ δὲ καὶ ὄρωντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίειν λείπεσθαι
 τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὴ ὦν τοῦ Ἰσθμοῦ καλλιερησάν-
 των τῶν ἰσθμῶν ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀλικνέονται ἐς Ἐλευσίνα·
 ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἰσθμῶν, ὡς σφι ἐκαλλίερε, τὸ πρόσω 35
 ἐπορεύοντο, Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλα-
 μῖνος, συμμιγνέτες δ' ἐν Ἐλευσίνῃ. ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς
 Βοιωτίας ἐς Ἐρυθρέας, ἕμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ
 Ἀσωπῷ στρατοπεδεομένους, φρασθέντες δὲ τοῦτο ἀντειτάσσον-
 το ἐπὶ τῆς ὑπωρέης τοῦ Κιθαιρώνος. Μαροδόνιος δὲ, ὡς οὐ 20
 κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν 41
 ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος εὐδοκίμων παρὰ Πέρσησι, τὸν
 Ἕλληνας Μασίστιον καλέουσι, ἵππον ἔχον Νισαῖον χρυσοχάλινον
 καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσήλασαν οἱ ἱππό-
 45 ται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλον κατὰ τέλεα· προσβαλόντες δὲ 21
 κατὰ μέγαρα ἐρχάζοντο καὶ γιναϊκὰς σφεας ἀπελάειον. κατὰ συν-
 21 νικήν δὲ Μεγαρέες ἔτιχον ταχθέντες, τῇ τε τὸ ἐπιμαχότατον ἦν
 τοῦ χωρίου παντός, καὶ πρόσδοδος μάλιστα ταύτῃ ἐγένετο τῇ ἵππῳ.
 προσβαλοῦσης ὦν τῆς ἵππου οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἐπεμπον
 ἐπὶ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα, ἀπικόμενος δὲ ὁ 50
 κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· „Μεγαρέες λέγουσι· Ἡμεῖς, ἄνδρες
 σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἴμεν τὴν Περσέων ἵππον δέκεσθαι μοῦνοι,
 ἔχοντες στάσιον ταύτην, ἐς τὴν ἐστημεν ἀρχὴν· ἀλλὰ καὶ ἐς τὸδε λιπαρὴν τε
 καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν καὶ περ πιεζόμενοι. νῦν τ' εἰ μὴ τινος ἄλλου πέρ-
 55 ψετε διαιδόχου τῆς τάξης, ἵστε ἡμέας ἐκλείψοντες τὴν τάξιν.“ ὁ μὲν 55
 δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγελλε, Πανσανίης δὲ ἀπεπειράτο τῶν Ἑλ-
 λήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἵεναι τ' ἐς τὸν χώρον
 τοῦτον καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῶσι. οὐ βουλομένων δὲ
 τῶν ἄλλων Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηρόσιοι
 λογάδες, τῶν ἐλοχίηγε Ὀλυμπιόδορος ὁ Λάμπωνος. οὗτοι 22
 ἦσαν οἱ τε ὑποδεξάμενοι καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόν- 61
 των Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρέας ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσελό-

μενοι. μαχομένων δέ σφρων ἐπὶ χρόνον τέλος τοιόνδε ἐγένετο
 τῆς μάχης. προσβαλοῦσης τῆς ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασί-
 65 στίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξένιατι τὰ πλευρά,
 ἀλγήσας δὲ ἴσταιται τε ὀρθὸς καὶ ἀποσειεται τὸν Μασίστιον.
 πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο. τὸν δὲ ἵππον
 αὐτοῦ λαμβάνουσι καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς
 οὐ δυνάμενοι. ἐνεσκέαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύ-
 70 σεον λεπιδωτόν, κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος κισθῶνα φοινίκεον
 ἐνεδεδύκει. τύπτοντες δ' ἐς τὸν θώρηκα ἐποίουν οὐδέν, πρὶν γε
 δὴ μαθῶν τις τὸ ποιούμενον παῖει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν. οὕτω
 δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθει
 τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ
 75 ἵππου οὔτε ἀποθνήσκοντα, ἀναχωρήσιός τε γινόμενης καὶ ὑπο-
 στροφῆς οὐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον. ἐπειτε δ' ἔστησαν, αὐτίκα
 ἐπόθησαν, ὡς σφρας οὐδεὶς ἦν ὁ τάσων. μαθόντες δὲ τὸ γεγο-
 νός, διακελευσάμενοι ἤλανον τοὺς ἵππους πάντες, ὡς ἂν τὸν
 23 γε νεκρὸν ἀνελοῖατο. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ
 80 τέλεα προσελαύνοντας τοὺς ἱππέας ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν ἄλλην
 στρατιὴν ἐπεβῶσαντο. ἐν ᾗ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐβοήθει, ἐν τού-
 τῃ μάχῃ ὄξεα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νῦν μοῖνοι ἦσαν
 οἱ τριηκόσιοι, ἔσοῦντό τε πολλὸν καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὡς
 δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησε, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππῶται
 85 ὑπέμενον, οὐδέ σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ πρὸς
 ἐκείνῳ ἄλλους προσεπώλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὦν
 ὅσον τε δύο σιᾶδια ἐβουλεύοντο, ὅ τι χρεὸν εἴη ποιεῖν· ἐδόκει
 24 δὲ σφι ἀναρχίης εὐούσης ἀπελαύνειν παρὰ Μαρδόκιον. ἀπικο-
 μένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον πένθος ἐποίησαντο
 90 Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόκιος μέγιστον, σφείας
 τε αὐτοὺς κείροντες καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ
 τε χρεώμενοι ἀπλήτῳ. ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἠχώ
 ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόκιον λογιμωτάτον παρὰ
 τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεί. οἱ μὲν νῦν βάρβαροι τρόπῳ τῇ σφειτέρῳ
 25 ἀποθανόντα εἰμίμων Μασίστιον· οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς τὴν ἵππον
 96 ἐδέξαντο προσβαλοῦσαν καὶ δεξάμενοι ὤσαντο, ἐθάρσυσάν τε
 πολλῇ μᾶλλον καὶ πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθέντες τὸν νεκρὸν
 παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θείης ἄξιος μεγάρθεος
 εἵνεκεν καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκεν καὶ ταῦτα ἐποίουν· ἐκλεί-

ποντες τὰς τάξεις ἐφοίτων θρησόμενοι Μασίστιον. μετὰ δ' 100
 ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὁ γὰρ χώρος ἐφαινετο
 πολλῷ ἔων ἐπιτηδεώτερός σφι ἐνστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαται-
 ικὸς τοῦ Ἐρυθραίου τὰ τε ἄλλα καὶ εὐνδρότερος. ἐς τοῦτον
 δὴ τὸν χώρον καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην τὴν ἐν τῷ
 χώρῳ τούτῳ εὐόσαν ἔδοξέ σφι χρεὸν εἶναι ἀπικέσθαι καὶ δια- 105
 ταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὄπλα ἦσαν
 διὰ τῆς ὑπορῆς τοῦ Κισθαίρωνος παρὰ Ὑσιᾶς ἐς τὴν Πλαταιίδα
 γῆν, ἀπικόμενοι δ' ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα πλεῖστον τῆς τε κρή-
 νης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτειος τοῦ ἤρωος,
 διὰ ὄχθων τε οὐκ ἐψηλῶν καὶ ἀπέδον χώρον. ἐνθαῦτα ἐν τῇ 26
 διατάξει ἐγένετο λόγων πολλῶν ὄθισμός Τεγεγέτων τε καὶ Ἀθη- 111
 ναίων. ἐδικαίειν γὰρ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας,
 καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα. Λακεδαιμονίων δὲ 27
 ἀνέβρωσε ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονοτιέστερος εἶναι
 ἔχειν τὸ κέρας ἢ περὶ Ἀργάδας. οὕτω δὲ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι 115
 καὶ ὑπερεβάλλοντο τοὺς Τεγεγίτας.

XLIX. Schlachtordnung der beiden Heere. (IX, 28—32).

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐτάσσοντο ὧδε οἱ ἐπιφοιτῶντές τε καὶ 28
 οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων· τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακε-
 δαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους ἔοντας Σπαρ-
 τιήτας ἐφύλασσαν ψυλοὶ τῶν εἰλωτῶν πεντακισχιλίοι καὶ τρις-
 μύριοι, περὶ ἄνδρα ἕνασιν ἐπιὰ τεταγμένοι. προσεχέας δὲ 5
 σφίσι εἴλοντο ἐστάναι οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Τεγεγίτας καὶ τιμῆς
 εἵνεκεν καὶ ἀρετῆς. τούτων δὲ ἦσαν ὀπλίται χίλιοι καὶ πεντα-
 κόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχιλίοι,
 παρὰ δὲ σφίσι εἵροντο παρὰ Πανσανίειν ἐστάναι Ποιδαιγητέων
 τῶν ἐκ Παλλήρης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τούτων δ' ἐχό- 10
 μενοι ἴσταντο Ἀργάδες Ὀρχομένοι ἐξακόσιοι, τούτων δὲ Σικυώ-
 νιοι τριςχιλίοι. τούτων δ' εἵχοντο Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι.
 παρὰ δὲ τούτους Τροϊζηρίων ἐτάσσοντο χίλιοι, Τροϊζηρίων δ'
 ἐχόμενοι Λεπρεγέτων διηκόσιοι, τούτων δὲ Μυκηναίων καὶ
 Τιτυνθίων τετρακόσιοι, τούτων δ' ἐχόμενοι Φλιάσιοι χίλιοι· 15
 παρὰ δὲ τούτους ἔστησαν Ἐρμιονέες τριηκόσιοι. Ἐρμιονέων
 δ' ἐχόμενοι ἴσταντο Ἐρετριέων τε καὶ Σικυρέων ἐξακόσιοι, τού-

των δὲ Χαλκιδέες τετρακόσιοι, τούτων δὲ Ἀμπρακιητέων πεν-
τακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Λευκαδίον καὶ Ἀνακτορίον ὄκτα-
20 κόσιοι ἔστησαν, τούτων δ' ἐχόμενοι Παλῆες οἱ ἐξ Κεφαλληνίης
διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Αἰγινήτων πεντακόσιοι ἐτάχθησαν.
παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγαρέων τριςχίλιοι. εἶχοντο δὲ
τούτων Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρόωτοι Ἀθη-
29 ναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι.
26 ἐπιτὰ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἦσαν ὀπλίται, σύμ-
παντες ἔοντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυριάδες καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ
ἐκατοντάδες ἐπιτὰ. ὀπλίται μὲν οἱ πάντες συλλεγόντες ἐπὶ τὸν
βάρβαρον ἦσαν τοσοῦτοι, ψιλῶν δὲ πλῆθος ἦν ἰσὺς τῆς μὲν
30 Σπαρτιητικῆς τάξεως πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες ὡς
ἔόντων ἐπιτὰ περὶ ἕκαστον ἄνδρα, καὶ τούτων πᾶς τις παρήρητο
ὡς ἐς πόλεμον· οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων
ψилоί, ὡς εἷς περὶ ἕκαστον ἕν ἄνδρα, πεντασάσιοι καὶ τετρακισ-
30 χίλιοι καὶ τρισμύριοι ἦσαν. ψιλῶν μὲν δὴ τῶν ἀπάντων τῶν
35 μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυριάδες καὶ ἑννέα χιλιάδες καὶ
ἐκατοντάδες πέντε, τοῦ δὲ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ συν-
ελθόντος ἐς Πλαταιὰς σὺν τε ὀπλίτησι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι
μαχίμοισι ἑνδεκα μυριάδες ἦσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ ὀκτα-
κόσιων ἀνδρῶν καταδέουσαι. σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρεούσι
40 ἕξεπληροῦντο αἱ ἑνδεκα μυριάδες. παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπιέων
ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιεόντες, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακόσιους καὶ
31 χιλίους· ὄπλα δὲ οὐδὲ οὗτοι εἶχον. οὗτοι μὲν νῦν ταχθέντες
ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Μαρδόνιον
βάρβαροι ὡς ἀπεκίθδενσαν Μασίστιον, παρήσαν, πυθόμενοι
45 τοὺς Ἑλλήνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν
τὸν ταύτην ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ ἀντιτάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρ-
δονίου. κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας. καὶ δὴ
πολλὸν γὰρ περιῆσαν πλῆθει οἱ Πέρσαι, ἐπὶ τε τάξις πλεῖ-
νας ἐκεκοσμέατο καὶ ἐπέιχον τοὺς Τεγεάτας. ἔταξε δὲ οὕτω·
50 ὅ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολέξας ἔστησε ἀντίον
Λακεδαιμονίων, τὸ δὲ ἀσθενέστερον παρέταξε κατὰ τοὺς Τεγεά-
τας. ταῦτα δ' ἐποίησε φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων.
Περσέων δ' ἐχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δ' ἐπέσχον Κοριν-
θίους τε καὶ Ποτιδαιήτας καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικωνίους.

Μήδων δ' ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δ' ἐπέσχον Ἐπιδαυ- 55
ρίους τε καὶ Τροϊζηνίους καὶ Λεπρεήτας τε καὶ Τιβρονθίους
καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους ἔστησε
Ἰνδοὺς· οὗτοι δ' ἐπέσχον Ἐρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας καὶ
Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δ' ἐχομένους Σάκας ἔταξε, οἱ
ἐπέσχον Ἀμπρακιήτας τε καὶ Ἀνακτορίους καὶ Λευκαδίους καὶ 60
Παλῆας καὶ Αἰγινήτας. Σακέων δ' ἐχομένους ἔταξε ἀντίᾳ Ἀθη-
ναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων Βοιωτῶν τε καὶ Λοκρῶν
καὶ Μηλιέας καὶ Θεσσαλοὺς καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ
ὦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμῆδισαν, ἀλλὰ τινες αὐτῶν καὶ τὰ
Ἑλλήνων αὖξον περὶ τὸν Παρνησὸν κατειλημένοι, καὶ ἐνθεῦτεν 65
δομώμενοι ἐφερόν τε καὶ ἤγον τήν τε Μαρδονίου στρατιήν καὶ
τοὺς μετ' αὐτοῦ ἔόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε
καὶ τοὺς περὶ Θεσσαλίην οἰκημένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους.
ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα οὐνόμασται τῶν ὑπὸ Μαρ- 32
δονίου ταχθέντων, τὰ περ ἐπιφανέστατα τε ἦν καὶ λόγου πλεί- 70
στον. ἐνήσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμειγμένοι, Φρυγῶν
τε καὶ Θρηάκων καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων καὶ τῶν ἄλλων,
ἐν δὲ καὶ Αἰθιοπίων τε καὶ Αἰγυπτίων οἱ τε Ἐρμιούβιες καὶ
οἱ Καλασίριες καλεόμενοι μαχαιοφόροι, οἱ περ εἰσὶ Αἰγυπτίων
μῦνοι μάχιμοι. τούτους δ' ἔτι ἕν ἑν Φαλήρῳ ἀπὸ τῶν νεῶν 75
ἀπεβιβάσατο ἔοντας ἐπιβάτας· οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν
τὸν ἄμα Ξέρξη ἀπικόμενον ἐς τὰς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν
δὴ βαρβάρων ἦσαν τριήκοντα μυριάδες, ὡς καὶ πρότερον δεδή-
λωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμάχων οἶδε μὲν
οὐδείς ἀριθμὸν (οὐ γὰρ ὦν ἠριθμήθησαν), ὡς δ' ἐπεικάσαι, ἐς 80
πέντε μυριάδας συλλεγῆναι εἰκάζω. οὗτοι οἱ παραταχθέντες
πεζοὶ ἦσαν, ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

L. Opfer. Die Hellenen werden auf den Rath des Timegenides von den Persern am Kithairon überfallen. Persischer Kriegsrath und Beschluss, sofort eine Schlacht zu liefern. (IX, 33—42).

Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάκτο κατὰ ἔθνεα καὶ κατὰ 33
τέλεια, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθρόντο καὶ ἀμφοτέρω. τοῖσι 37
μὲν νῦν Ἑλλήσι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱερά ἀμνημονοῦσι, διαβάσι δὲ τὸν

Ἄσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι οὐ. Μαρδονίῳ δὲ προθυμομένῳ
 5 μάχης ἄρχειν οὐκ ἐπιτήδεα ἐγένετο τὰ ἰσά, ἀμυνομένῳ δὲ καὶ
 38 τούτῳ καλά. καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἰσοῖσι ἐχρᾶτο. ὡς δὲ οὐκ
 ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι οὔτε τοῖσι μετὰ
 ἐκείνων ἑοῖσι Ἑλλήνων, ἐπιθρόοντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ γινο-
 μένων πλεόνων, Τιμηγερίδης ὁ Ἑρπυος ἀνὴρ Θηβαῖος συνεβού-
 10 λευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐμβολὰς τοῦ Κιθαιρωνος φυλάξαι λέγων,
 ὡς ἐπιθρόουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην καὶ ὡς ἀπο-
 39 λάμψοιτο σπυροῦς. ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγε-
 γόνεσαν ὀκτώ, ὅτε ταῦτα ἐκείνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ
 μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὐ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμπει
 15 τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐμβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαται-
 ῶν φέρουσι, τὰς Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθη-
 ναῖοι δὲ Δρὸς κεφαλὰς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἵπποταὶ οὐ μάλιστα
 ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον λαμβάνουσι ὑποζύγιά
 τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατό-
 20 πεδον, καὶ ἀνθρώπους, οἳ εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἐλόντες δὲ
 ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι ἀφειδέως ἐφόρευον, φειδόμενοι οὔτε
 ὑποζυγίου οὐδενὸς οὔτε ἀνθρώπου. ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτεί-
 νοντες, τὰ λοιπὰ αὐτῶν ἤλαυνον περιβαλλόμενοι παρά τε
 40 Μαρδόκιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον
 25 ἑτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης
 ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἄσωποῦ ἐπήσαν οἱ βάρβαροι,
 πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μὲντοι
 ἵππος ἢ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλλη-
 νας· οἱ γὰρ Θηβαῖοι, αἵτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως
 30 ἔφερον τὸν πόλεμον καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης, τὸ δὲ
 ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι μάλα ἔσχον
 οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρείας.

41 Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερῶν οὐδὲν ἐπὶ πλεῖν ἐγένετο
 τούτων· ὡς δὲ ἐνδεκάτῃ ἐγγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν
 35 Πλαταιῆσι, οἳ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλεῖνες ἐγγόνεσαν, καὶ
 Μαρδόκιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἤλθον
 Μαρδόκιος τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκειος, ὅς ἐν
 ὀλίγοισι Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρά Ξέρξη. βουλευομένων
 δὲ αἶδε ἦσαν αἱ γνώμαι, ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς χρεὸν εἶη ἀνα-
 40 ζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν ἵεναι ἐς τὸ τεῖχος

τὸ Θηβαίων, ἐνθα σῖτόν τε σφι ἐσσηνεῖσθαι πολλὸν καὶ χόρ-
 τον τοῖσι ὑποζυγίοισι, κατὰ ἡσυχίην τε ἴσομένους διαπρήσε-
 σθαι ποιούντας τάδε. ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον,
 πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον, πολλὸν δὲ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπύματα·
 45 τούτων φειδομένους μηδενὸς διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλή-
 νων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστειώτας ἐν τῆσι πόλεσι, καὶ
 ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην· μηδὲ ἀνακινδυνεύειν
 συμβάλλοντας. τούτου μὲν ἡ αὐτὴ ἐγένετο καὶ Θηβαίων γνώμη,
 ὡς προειδὸτος πλεῖν τι καὶ τούτου, Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ
 τε καὶ ἀγνωμονεστέρῃ καὶ οὐδαμῶς συγγνωσκομένη. δοκέειν 50
 τε γὰρ πολλῷ χρέστονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλλη-
 νικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους
 ἔτι πλεῖνας τῶν συλλελεγμένων, τὰ τε σράγια ἑᾶν χαιρεῖν μηδὲ
 βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν.
 τούτου δὲ οὕτω δικαιοῦντος ἀντέλεγε οὐδεὶς, ὥστε ἐκράτεε τῇ 42
 γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλέως, 56
 ἀλλὰ οὐκ Ἀρτάβαζος. μεταπεμψάμενος ὦν τοὺς ταξίαρχους
 τῶν τελέων καὶ τῶν μετὰ ἐκείνου ἔοντων Ἑλλήνων τοὺς στρατη-
 γοὺς εἰρώτα, εἴ τι εἰδεῖεν λόγιον περὶ Περσέων ὡς διαφθερέ-
 ονται ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν 60
 οὐκ εἰδόντων τοὺς χρησμούς, τῶν δ' εἰδόντων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ
 οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς γε Μαρδόκιος ἔλεγε· „Ἐπεὶ
 τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν ἢ οὐ τολμάτε λέγειν, ἀλλὰ ἐγὼ ἐρέω ὡς
 εὐ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς χρεὸν ἔστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν
 Ἑλλάδα διαρπάσαι τὸ ἱερόν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν 65
 ἀπολέσθαι πάντα. ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι οὔτε ἴμεν
 ἐπὶ τὸ ἱερόν τοῦτο οὐτ' ἐπιχειρήσομεν διαρπάξαι, ταύτης τε εἵνεκεν
 τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολοῦμεθα. ὥστε ὑμῶν ὅσοι τυγχάνουσι εὖνοι
 ἔόντες Πέρσῃσι, ἤδεσθε τοῦδε εἵνεκεν, ὡς περιεσομένους ἡμέας Ἑλλή-
 νων.“ ταῦτα σφι εἰπας δεύτερα ἐσήμαινε παραρτέεσθαι 70
 πάντα καὶ εὐχρινέα ποιέεσθαι ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμ-
 βολῆς ἔσομένης.

LI. Alexandros, der König der Makedonier, erscheint zur Nachtzeit im Lager der Hellenen und verräth ihnen, dass dem Mardonios die Opfer nicht günstig gewesen. Infolge dessen versuchen die Hellenen ihre Stellung zu wechseln. Spott des Mardonios. Angriff der persischen Reiterei. Zurückweichen der Hellenen. (IX, 44—51).

44 Ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἠσυχίη ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ἵππῳ, τριηκᾶτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντιω, στρατηγὸς τ' ἐὼν καὶ βασι-
5 λεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθρον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς, ἐλθόντες δ' ἔλεγον, ὡς ἄνθρωπος ἦτοι ἐπὶ ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγοὺς δὲ οὐνομάζων ἐθέλειν φησὶ ἐς
45 λόγους ἐλθεῖν. οἱ δ' ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, ἀντίκα εἶποντο 11 ἐς τὰς φυλακὰς. ἀπικόμενοι δ' ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· „Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκη ὑμῖν τὰ ἔπει τάδε τίθειμαι, ἀπίρρητα ποιούμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Πανσανίην, μὴ με καὶ διαφθεῖρτε· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συν-
15 ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτὸς τε γὰρ Ἑλλήν γενέος εἰμι τώρχατον, καὶ ἀντὶ ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλωμι ὄραν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὦν, ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δὲ οἱ δέδονται τὰ μὲν σφάγια ἔαν χαίρειν, ἅμα ἡμέρη δὲ διαφωσκούσῃ συμβολὴν
20 ποιέσθαι. καταρρώδηκε γὰρ μὴ πλεῖνες συλλεχθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε. ἦν δὲ ἄρα υπερβάλλεται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος καὶ μὴ ποιήσεται, λιπαρέετε μένοντες. ὀλιγέων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκεν
25 οὕτω ἔργον παράβολον ἐργασμαὶ ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλώσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν ἐξάκνης οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισι κω. εἰμι δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.“ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼς ἀπήλαυε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐσωτοῦ κίβιν.
46 οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρασ
30 ἔλεγον Πανσανίη, τὰ περ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ τούτῳ

τῷ λόγῳ καταρρώδησας τοὺς Πέρσας ἔλεγε τάδε· „Ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡδὲ ἢ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεόν ἐστι τοὺς Ἀθηναίους στήναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμέας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτοὺς τε καὶ τοὺς κατὰ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκεν· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτῶν ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι, ἡμεῖς δὲ 35 ἀπειροὶ τ' εἰμὲν καὶ ἀδάεες τούτων τῶν ἀνδρῶν· Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπειρήται Μήδων, ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἐμπειροὶ εἰμεν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χρεόν ἐστι ἰέναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρασ, ἡμέας δ' ἐς τὸ εὐώνυμον.“ πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε· „Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπὸ ἀρχῆς, ἐπεὶ 40 εἶδομεν κατὰ ὑμέας τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν ταῦτα, τὰ περ ὑμεῖς φθάνετε προφέρετε· ἀλλ' ἀρρώδέομεν, μὴ ὑμῖν οὐκ ἠδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δὲ ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἠδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνασιν καὶ ἔτοιμοί εἰμεν ποιεῖν ταῦτα.“ ὣς 47 δὲ ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἡὼς τε διέφαινε καὶ διηλλάσσοντο 45 τὰς τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεῖτε ἤκουσε, ἀντίκα μεισιτάναι καὶ αὐτὸς ἐπειροῦτο, παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὡς δ' ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γεγόμενον ὁ Πανσανίης, γνούς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρασ· 50 ὡς δὲ αὐτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐώνυμου. ἐπεὶ δὲ 48 κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, ἔλεγε τάδε· „ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἀριστοὶ ὑπὸ τῶν τῆδε ἀνθρώπων, ἐκπαγλεσμένων ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου οὔτε τάξιν ἐκλείπετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε 55 τοὺς ἐναντίους ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δὲ ἄρα ἦν οὐδὲν ἀληθές. πρὶν γὰρ ἢ συμμῖξαι ἡμέας ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ τάξιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν, ἐν Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιουμένους αὐτούς τε ἀντὶα δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. ταῦτα οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα, ἀλλὰ πλεῖστον δὴ ἐν ὑμῖν ψεύσθη· 60 μὲν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος ὡς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα προκαλούμενοι καὶ βουλόμενοι μούνοισι Πέρσησι μάχεσθαι, ἄρτιοι ἔόντες ποιεῖν ταῦτα οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὖρομεν, ἀλλὰ πτώσσοντας μᾶλλον. νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλὰ ἡμεῖς ἄρχομεν. τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεῖτε 65 δεδόξωσθε εἶναι ἀριστοὶ, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν ἐμαχεσάμεθα; καὶ ἦν μὲν δοκῆ καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι,

οἱ δὲ ὦν μετέπειθεν μαχέσθων ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέοι, ἀλλὰ
 ἡμέας μούνοιν ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσώμεθα· ὀλιότεροι δὲ ἂν
 49 ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν· ὁ μὲν ταῦτα
 71 εἶπας τε καὶ ἐπισχῶν χρόνον, ὡς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνατο,
 ἀπηλλάσσετο ὀπίσω, ἀπελθὼν δ' ἐσήμαινε Μαρδονίῳ τὰ κατα-
 λαβόντα. ὁ δὲ περιχαρῆς γενόμενος καὶ ἐπαερθεὶς ψυχρῇ νίκῃ
 ἐπῆγε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὡς δ' ἐπήλασαν οἱ ἱππό-
 75 ται, εἰσίνοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐξακοντίζοντες
 τε καὶ τοξενόντες ὥστε ἱπποτοξόται τ' ἐόντες καὶ προσφέρεσθαι
 ἄποροι. τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπὸ ἧς ὑδρεύετο πᾶν
 τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέκωσαν. ἦσαν
 μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μούνοι, τοῖσι
 80 δὲ ἄλλοισι Ἑλλήσι ἢ μὲν κρήνην πρόσω ἐγένετο, ὡς ἕκαστοι
 ζυγῶν τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ· ἐρυνόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ
 Ἀσωποῦ οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτων· ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
 γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι ὑπὸ τε τῶν ἱππέων καὶ
 τοξενμάτων.

50 Τούτου δὲ τοιοῦτου γινομένου οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατη-
 86 γοί, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς καὶ ὑπὸ τῆς
 ἵππων ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτῶν τε τούτων καὶ
 ἄλλων, ἐλθόντες παρὰ Πανσανίην ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρα. ἄλλα
 γὰρ τούτων τοιοῦτων ἐόντων μᾶλλον σφεας ἐλύπεε· οὔτε γὰρ
 90 σιτία εἶχον ἔτι, οἱ τὲ σφεων ὀπέωνες ἀποπεμφθέντες ἐς Πε-
 λοπόννησον ὡς ἐπισιτιέμενοι ἀπεκκληρίατο ὑπὸ τῆς ἵππων,
 51 οὐκ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον. βουλευομένοισι
 δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται ἐκείνην τὴν
 ἡμέραν οἱ Πέρσαι συμβολὴν ποιούμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἵεναι.
 95 ἢ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης,
 ἐπὶ ἧ ἑστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ
 τῆς Πλαταιέων πόλιος. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπειρῷ·
 σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνας ῥέει κάτω
 ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπὸ ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία
 100 στάδια, καὶ ἔπειθεν συμμίσγει ἐς τὸντὸ· ὄνομα δὲ οἱ Ὠερόη.
 θρυγαῖρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς
 τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐβουλευσάντο μεταναστῆραι, ἵνα καὶ ὕδατι
 ἔχῃσι χρᾶσθαι ἀφθόνῳ, καὶ οἱ ἱππέες σφείας μὴ σινοῖατο,
 ὡς περ κατιδὺ ἐόντων. μετακινέσθαι τ' ἐδόκει τότε, ἐπεὶ ἂν

τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ φυλακῇ, ὡς ἂν μὴ ἰδοῖατο οἱ Πέρσαι 105
 ἐξορῳμένους καὶ σφεας ἐπόμενοι ταρασσοῖεν οἱ ἱππῶται. ἀπι-
 κομένων δ' ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἐδόκει
 τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν Κιθαι-
 ρῶνα, ὡς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπέωνας τοὺς ἐπὶ τὰ σιτία οἰχο-
 μένους· ἦσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολελαμμένοι.

LII. Nächtlicher Aufbruch der Hellenen. Das Centrum nähert sich der Stadt. Der rechte und linke Flügel rückt an dessen Stelle, trotz der anfänglichen Weigerung des Amompharētos. (IX, 52—57).

Ταῦτα βουλευσόμενοι ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν πᾶσαν προς-52
 κειμένης τῆς ἵππων εἶχον πόνον ἄτρυτον. ὡς δὲ ἢ τε ἡμέρη
 ἔληγε καὶ οἱ ἱππέες ἐπέπαιναντο, νυκτὸς δὴ γινομένης καὶ εὐ-
 σης τῆς ὄρας ἐς τὴν συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα
 ἀερθέντες οἱ πολλοὶ ἀπηλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν 5
 συνέκειτο οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες, οἱ δὲ ὡς ἐκινήθησαν, ἔφευγον
 ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν, φεύγοντες δὲ
 ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἡραῖον. τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλιός ἐστι τῆς
 Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης
 ἀπέχον. ἀπικόμενοι δ' ἔθεντο πρὸ τοῦ ἱεροῦ τὰ ὄπλα. καὶ οἱ 53
 μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο, Πανσανίης δὲ ὄρων 11
 σφείας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου παρήγγελλε καὶ
 τοῖσι Λακεδαιμόνιοισι ἀναλαμβάνοντας τὰ ὄπλα ἵεναι κατὰ τοὺς
 ἄλλους τοὺς προϊόντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χῶρον ἵεναι, ἐς
 τὸν συνεθήσαντο. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄριστοι ἦσαν τῶν τα-15
 ξιδάρχων πείθεσθαι Πανσανίην, Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδew
 λοχηγῶν τοῦ Πιτανήτεω λόχου οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φεύξε-
 σθαι οὐδὲ ἐκὼν εἶναι ἀσχνέειν τὴν Σπάρτην, ἐθῶνμαζέ τε
 ὄρων τὸ ποιούμενον ἅτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ. ὁ
 δὲ Πανσανίης τε καὶ ὁ Εὐρύναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ 20
 πείθεσθαι ἐκείνους σφίσι, δεινότερον δ' ἔτι, ἐκείνους ταῦτα
 ἀγαινομένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ ἦν ἀπο-
 λίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεθήσαντο τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι,
 ἀπόληται ὑπολειφθεὶς αὐτὸς τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ' 25
 αὐτοῦ. ταῦτα λογιζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ 25
 Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο πείθοντες μιν ὡς οὐ χρεὸν εἶη

54 ταῦτα ποιεῖν. καὶ οἱ μὲν παρηγορέοντο Ἀμομφάρετον
 μούνον Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεγέτων λειλιμμένον, Ἀθη-
 ναῖοι δ' ἐποίουν τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτά-
 30 χθῆσαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα ὡς ἄλλα
 φρονούντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὡς δ' ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον,
 ἐπειπον σφέων ἵππεία ὀψόμενόν τε, εἰ πορεύεσθαι ἐπιχει-
 ροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴ τε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῖνται
 ἀπαλλάσσεσθαι, ἐπιείρεσθαι τε Πανσανίην, τὸ χρεὸν εἶη ποιεῖν.
 55 ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τέ σφεας
 36 κατὰ χώρην τεταγμένους καὶ ἐς νεῖα ἀπιγμένους αὐτῶν τοὺς
 πρώτους. ὡς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃ τε
 Εὐρύναξ καὶ ὁ Πανσανίης μὴ κινδυνεύειν μένοντας μόνους
 Λακεδαιμονίους, οὐ κως ἐπειθον, ἐς δ' ἐς νεῖα τε συμπεσόν-
 40 τες ἀπίκατο καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγ-
 μένος. νεϊκῶν δὲ ὁ Ἀμομφάρετος λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέ-
 ρησι τῆσι χερσὶ, καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Πανσανίω ταύτη
 τῆ ψήφῃ ψηφίζεσθαι ἔρη μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους, λέγων
 τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ μαινόμενον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων
 45 ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτιῶντα τὰ ἐν-
 τεταλμένα λέγειν ὁ Πανσανίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγ-
 ματα, ἐχρήζε τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρήσαι τε πρὸς ἑω-
 56 τοὺς καὶ ποιεῖν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ περ ἂν καὶ σφεῖς. καὶ
 ὁ μὲν ἀπηλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δ' ἐπεὶ ἀναρι-
 50 νομένους πρὸς ἑωυτοὺς ἦως κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ
 κατήμενος ὁ Πανσανίης, οὐ δοξῶν τὸν Ἀμομφάρετον λείψε-
 σθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων, τὰ δὴ καὶ
 ἐγένετο, σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάν-
 55 τας· εἶποντο δὲ καὶ Τεγεῆται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν
 τὰ ἔμπροσθεν ἢ Λακεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντιεί-
 χοντο καὶ τῆς ὑπώρεης τοῦ Κιθαιρῶνος, φοβερόμενοι τὴν
 57 ἵππον, Ἀθηναῖοι δὲ κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον. Ἀμομ-
 φάρετος δὲ ἀρχὴν γε οὐδαμὰ δοξῶν Πανσανίην τολμήσειν
 σφέας ἀπολιπεῖν, περιεῖχεται αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν
 60 τὴν τάξιν. προτεροτέρων δὲ τῶν σὺν Πανσανίῃ, καταδόξας
 αὐτοὺς ἰθέη τέχνη ἀπολιπεῖν αὐτόν, ἀναλαβόντα τὸν λόχον
 τὰ ὄπλα ἤγε βάρη πρὸς τὸ ἄλλο στίφος. τὸ δὲ ἀπελθόν
 ὄσον τε δέκα σιάδια ἀνέμενε τὸν Ἀμομφάρετον λόχον, περὶ

ποταμὸν Μολόεντα ἰδρυμένον Ἀργιόπιόν τε χώρον καλεόμενον,
 τῆ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἰδρὸν ἦσται· ἀνέμενε δὲ τοῦδε 65
 εἵνεκεν, ἵνα ἦν μὴ ἀπολείπη τὸν χώρον ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ
 Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθῆοι
 ὀπίσω παρὰ ἐκείνους. καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον παρ-
 εγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἢ τῶν βαρβάρων προσέκειτο πᾶσα.
 οἱ γὰρ ἵπποταῖ ἐποίουν οἶον καὶ ἐώθεσαν ποιεῖν αἰεὶ, ἰδόν- 70
 τες δὲ τὸν χώρον κεινὸν ἐν τῷ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῆσι
 προτέρησι ἡμέρησι, ἤλανον τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω καὶ
 ἅμα καταλαβόντες προσεκέατό σφι.

LIII. Schlacht bei Plataiai. Mardonios rückt zum Kampfe über den
 Asopos vor. Die Lakedaimonier rufen die Athener zu Hilfe. Harter,
 aber endlich siegreicher Kampf der Lakedaimonier. Mardonios fällt.
 (IX, 58—65).

Μαρδόμιος δὲ ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποιοχόμενους 58
 ὑπὸ νύκτα εἶδε τε τὸν χώρον ἔρημον, καλέσας τὸν Ἀηρισαῖον
 Θώρηκα καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασιδήιον
 ἔλεγε· „ὦ παῖδες Ἀλεύω, ἐτι τί λέξετε τάδε ὄρωντες ἔρημα;
 ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιώχοροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, 5
 ἀλλ' ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρώτους· τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους
 ἐκ τῆς τάξης εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροιοχόμενῃ νύκτα καὶ οἱ πάντες
 ὄρωμεν διαδρόντας· διέδεξάν τε, ἐπεὶ σφεας εἶδε πρὸς τοὺς ἀψευδέως
 ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ὄντες ἐν
 οὐδαμοῖσι εἴσσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. καὶ ὑμῖν μὲν εἴσσι Περσέων 10
 ἀπείροισι πολλῇ ἐκ γ' ἐμεῦ ἐγένετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τούτους,
 τοῖσι τι καὶ συηδέατε· Ἀρταβάζου δὲ θῶμα καὶ μάλλον ἐποιοῦμην
 τὸ καὶ καταρρώδησαι Λακεδαιμονίους, καταρρώδησαντά τε ἀποδέξασθαι
 γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρεὸν εἶη ἀναζεύξαντας τὸ στρατόπεδον ἵνα
 ἐς τὸ Θηβαίων ἄστῳ πολιορκησομένους· τὴν ἐτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς 15
 πείσεται· καὶ τούτων μὲν ἐτέρωθι ἔσται λόγος, νῦν δ' ἐκείνοισι ταῦτα
 ποιέουσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστί, ἀλλὰ δικωτέοι εἰσὶ, ἐς δ' καταλαμφθέντες
 δώσουσι ἡμῖν, τῶν δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.“ ταῦτα εἶπας 59
 ἤγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ διαβάντας τὸν Ἀσωπὸν κατὰ στίβον
 τῶν Ἑλλήνων ὡς δὴ ἀποδιδρασκόντων, ἐπέιχε ἔ' ἐπὶ Λακε- 20

δαίμονιους τε καὶ Τεγεήτας μούρους· Ἀθηναίους γὰρ τραπο-
 μένους ἐς τὸ πεδίον ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα. Πέρσας δὲ
 ὀρῶντες ὠρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρ-
 βαρικῶν τελέων ἄρχοντες αὐτίκα πάντες ἤειραν τὰ σημήια, καὶ
 25 ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὔδενι κοσμη-
 θέντες οὔτε τάξι. καὶ οὔτοι μὲν βοῆ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπήισαν
 60 ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας· Πανσανίης δὲ, ὡς προσέκειτο
 ἢ Ἴππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἵππεά λέγει τάδε·
 „Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου, ἐλευθέρην εἶναι ἢ
 30 δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς
 τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὴν παροικημένην
 νύκτα διαδράντων. νῦν ὧν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν τὸ ποιητέον ἡμῖν·
 ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμει ἀριστα περιστέλλειν ἀλλήλους. εἰ μὲν
 νῦν ἐς ἡμέας ὠρμησε ἀρχὴν ἢ ἵππος, χρῆν δὴ ἡμέας τε καὶ τοὺς
 35 μετὰ ἡμέων τὴν Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεήτας βοηθῆσαι ὑμῖν·
 νῦν δὲ (ἐς ἡμέας γὰρ ἄπασα κεχώρηκε) δίκαιοί ἐστε ὑμεῖς πρὸς τὴν
 πιεζομένην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνόντες ἰεναί. εἰ δὲ ἄρα αὐτοὺς
 ἡμέας καταλαμβάνηκε ἀδύνατόν τι βοηθῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἡμῖν τοὺς τοξότας
 ἀποπέψαντες χάριν θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρόντα τόνδε
 40 πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοις, ὥστε καὶ ταῦτα ἐξακοῦσιν.“
 61 ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο, ὠρμέατο βοηθῆσαι καὶ τὰ
 μάλιστα ἐπαμύνειν. καὶ σφι ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ
 ἀντιπαχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος γενομένων ὥστε
 μηκέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκείμενόν σφεας ἐλύπεε.
 45 οὕτω δὴ μονωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἔοντες σὺν
 φιλοῖσι ἀριθμὸν οἱ μὲν πεντακισμύριοι, Τεγεῆται δὲ τριςχίλιοι
 (οὔτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπεσχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων), ἐσφαγιά-
 ζοντο ὡς συμβαλέοντες Μαρδόνει καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρούσῃ.
 καὶ οὐ γὰρ σφι ἐγίνετο τὰ σφάγια χρηστά, ἐπιπτον δὲ αὐτῶν
 50 ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεῖνες ἐτρωματίζοντο·
 φράξαντες γὰρ τὰ γέροα οἱ Πέρσαι ἀπίεσαν τῶν τοξενμάτων
 πολλὰ ἀφειδέως, οὕτω ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων καὶ
 τῶν σφαγίων οὐ γινομένων ἀποβλέψαντα τὸν Πανσανίην πρὸς
 τὸ Ἥραιον τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεόν, χρηίζοντα
 52 μηδαμῶς σφέας ψενσθῆναι τῆς ἐλπίδος. ταῦτα δ' ἔτι τούτου
 56 ἐπικαλομένου προεξαναστάντες πρότεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον
 ἐς τοὺς βαρβάρους, καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν

εὐχὴν τὴν Πανσανίει ἐγίνετο θεομένοισι τὰ σφάγια χρηστά.
 ὡς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγίνετο, ἐχώρεον καὶ οὔτοι ἐπὶ τοὺς Πέρσας,
 καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι τὰ τόξα μετέντες. ἐγίνετο δὲ πρῶτον 60
 περὶ τὰ γέροα μάχη. ὡς δὲ ταῦτα ἐπεπτώεε, ἤδη ἐγίνετο ἢ
 μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Ἀημίτριον καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν,
 ἐς δ' ἀπίεοντο ἐς ὠδισμόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι
 κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήματι μὲν νῦν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσοιες
 ἦσαν οἱ Πέρσαι, ἄνοπλοι δ' ἔοντες καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες 65
 ἦσαν καὶ οὐκ ὅμοιοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίῃ. προεξαῖσσοντες δὲ
 κατὰ ἓνα καὶ δέκα, καὶ πλεῖνές τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι,
 ἐρέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας καὶ διεφθείροντο. τῇ δ' ἐτύγχανε 63
 αὐτὸς ἐὼν Μαρδόνιος, ἀπὸ Ἴππου τε μαχόμενος λευκοῦ ἔχων
 τε περὶ ἐωτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους, ταύτη 70
 δὲ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νῦν χρόνον
 Μαρδόνιος περιῆν, οἱ δὲ ἀντεῖχον καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλον
 πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε καὶ
 τὸ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένον ἐὼν ἰσχυρότατον ἔπεσε, οὕτω δὴ
 καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεῖ- 75
 στον γὰρ σφεας ἐδηλέετο ἢ ἐσθῆς ἔρημος ἐοῦσα ὄπλων· πρὸς
 γὰρ ὄπλίτας ἔοντες γυμνήτες ἀγῶνα ἐποιεῦντο. ἐνθαῦτα ἢ τε 64
 δίκη τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδειο τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρ-
 δονίου ἐπετελέετο, καὶ νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἀπασέων
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδειο. 80
 ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀριμνήστου ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ
 λογίμου. ἐν δὲ Πλαταιῆσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν 65
 Λακεδαιμονίων, ἔφενγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ
 ἐωτῶν καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, τὸ ἐποίησαντο ἐν μοίρῃ
 τῇ Θηβαΐδι. θῶμα δέ μοι, ὅπως παρὰ τῆς Ἀήμητρος τὸ 85
 ἄσος μαχομένων οὐδὲ εἰς ἐγάνη τῶν Περσέων οὐτ' ἐσελθῶν
 ἐς τὸ τέμενος οὐτ' ἐναποθανῶν, περὶ τε τὸ ἴρον οἱ πλεῖστοι
 ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκέω δέ, εἴ τι περὶ τῶν θείων προη-
 γμάτων δοκέειν δεῖ, ἢ θεὸς αὐτῇ σφεας οὐκ ἐδέετο ἐμπρη-
 σαντας τὸ ἴρον τὸ ἐν Ἐλευσίνι. 90

LIV. Flucht des Artabazos. Die übrigen Hellenen. Eroberung des persischen Lagers und Vernichtung des persischen Heeres. Beiderseitige Verluste. (IX, 66—70).

66 Ἀὕτη μὲν νῦν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος ἀντίτα τε οὐκ ἠρέσκετο καὶ ἀρχὰς λειπομέ-
νου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλείας, καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορευτῶν
οὐδὲν ἦνε συμβάλλειν οὐκ ἔων· ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιαύδε ὡς
5 οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιουμέ-
νοισι. τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος (εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ
ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσαρας μυριάδας ἀνθρώπων περιέου-
τόν), τοῦτους, ὅπως ἢ συμβολὴ ἐγένετο, εὖ ἐξεπιστάμενος, τὰ
ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε κατηρισμένως, παρ-
10 ἀγγείλας κατὰ τὸντὸ ἰέναι πάντας, τῇ ἂν αὐτὸς ἐξηγήται,
ὅπως ἂν αὐτὸν ὀρθῶσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα παραγγείλας ὡς
ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. προτερέων δὲ τῆς ὁδοῦ ὤρα
καὶ δὴ φεύγοντας τοὺς Πέρσας. οὕτω δὴ οὐκέτι τὸν αὐτὸν
κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχασε φεύγον οὐτ' ἐς
15 τὸ ξύλινον οὐτ' ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλὰ ἐς Φωκέας, ἐθέ-
67 λων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπικέσθαι. καὶ δὲ
οὗτοι μὲν ταύτη ἐγράποντο· τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μετὰ
βασιλείας ἐθελοκαλέοντων, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο
χρόνον ἐπὶ συχνόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι εἶχον
20 προθυμίην οὐκ ὀλίγην μαχόμενοι τε καὶ οὐκ ἐθελοκαλέοντες,
οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτῶν οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα
ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δ' ἐγράποντο καὶ οὗτοι, ἔφευγον
ἐς τὰς Θήβας, οὐ τῇ περ οἱ Πέρσαι καὶ τῶν ἄλλων συμμά-
χων ὁ πᾶς ὄμιλος, οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενὶ οὔτε τι ἀπο-
68 δεξάμενος ἔφευγον. δηλοῖ τέ μοι, ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν
25 βαρβάρων ἤρητο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι πρὶν ἢ καὶ
συμμίξαι τοῖσι πολεμίοισι ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων.
οὕτω τε πάντες ἔφευγον πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ
Βοιωτῆς. αὕτη δὲ τσαῦτα προσωφέλεε τοὺς φεύγοντας, αἰεί
30 τε πρὸς τῶν πολεμίων ἄγχιστα εὐῶσα, ἀπέργουσά τε τοὺς
φιλίους φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν δὴ νικῶντες
69 εἶποντο τοὺς Ξέρξῳ διώκοντες τε καὶ φρονέοντες. ἐν δὲ τούτῳ

τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι τοῖσι τε-
ταγμένοισι περὶ τὸ Ἡραϊον καὶ ἀπογενομένοισι τῆς μάχης,
ὅτι μάχη τε γέγονε καὶ νικῶν οἱ μετὰ Πανσανίεω. οἱ δὲ ἀκού-
35 σαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους
ἐγράποντο διὰ τῆς ὑπωρέης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσαν
ἂνω ἰθὺ τῷ ἱοῦ τῆς Δήμητρος, οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ
Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν. ἐπεῖτε
δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλιαῖοι,
40 ἀπιδόντες σφείας οἱ τῶν Θηβαίων ἵπποται ἐπειγομένους οὐδένα
κόσμον ἤλαινον ἐπὶ αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἱππάρχει Ἀσω-
πόδωρος ὁ Τιμάνδρου. ἐσπεσόντες δὲ κατεστόρεσαν αὐτῶν ἐξα-
κοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν διώκοντες ἐς τὸν Κιθαί-
ρωνα. οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο· οἱ δὲ Πέρσαι
70 καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος, ὡς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἐφθ-
45 σαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους
ἀπικέσθαι. ἀναβάντες δ' ἐφράξαντο ὡς ἠδυνέατο ἄριστα τὸ
τεῖχος. προσελθόντων δὲ τῶν Ἀθηναίων κατεστήμεε σφι τει-
χομαχίῃ ἐθόμενεστέρα. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι,
50 οἱ δ' ἠμύνοντο καὶ πολλῷ πλέον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων
ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχεῖν· ὡς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι
προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγένετο τειχομαχίῃ καὶ χρόνον ἐπὶ
πολλόν. τέλος δὲ ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι
τοῦ τεύχους καὶ ἤριπον· τῇ δὲ ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι
55 δ' ἐσῆλθον Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρ-
δονίου οὗτοι ἦσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καὶ
τὴν φάτιν τῶν ἵππων εὐῶσαν χαλκῆν πᾶσαν καὶ θῆγς ἀξίην.
τὴν μὲν νῦν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθεσαν ἐς τὸν
νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται, τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸντὸ, ὅσα
60 περ ἔλαβον, ἐσῆρκεσαν τοῖσι Ἑλλήσι. οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι
στίφος ἐποίησαντο πεσόντος τοῦ τεύχους, οὐδέ τις αὐτῶν ἀκλῆς
ἐμμένητο, ἀλκίαζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβημένοι τε καὶ
πολλὰ μυριάδες κατελιμμένα ἀνθρώπων. παρῆν τε τοῖσι Ἑλ-
λησι φρονεῖν οὕτω ὥστε τριήκοντα μυριάδων στρατοῦ, κατα-
65 δεουσέων τεσσέρων, τὰς ἔχων Ἀρτάβαζος ἔφευγε, τῶν λοιπέων
μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ
Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ ἐνεθήκοντα,
Τεγεατέων δὲ ἑκαίδεκα, Ἀθηναίων δὲ δύο καὶ πενήκοντα.

LIV. Rückkehr der Perser unter Artabazos nach Asien. Gesandtschaft der Samier bei der hellenischen Flotte. Abschluss eines Bündnisses mit den Samiern. (IX, 89—92).

89 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκος φεύγων ἐκ Πλαταιέων καὶ δὴ πρόσω ἐγένετο. ἀπικόμενον δὲ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας ἐπὶ τε ξείνια ἐκάλεον καὶ ἀνειρώτων περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῆσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος γινούς, ὅτι, εἰ ἐθέλει σφι πᾶσαν τὴν ἀληθειῆν τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός (ἐπιθήσεσθαι γὰρ οἱ πάντα τινὰ οἶετο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα), ταῦτα ἐκλογιζόμενος οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξηγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε·
 10 „Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοί, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαι τε τὴν ταχίστην ἔλθω ἐς Θρηάκην καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατὰ τι πρήγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαροδόσιος καὶ ὁ στρατός αὐτοῦ οὗτος κατὰ πόδας ἐμεῦ ἐλάωνων προσδόκιμός ἐστι. τοῦτον καὶ ξεινίζετε καὶ εὖ ποιῶντες φαίνεσθε. οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα
 15 ποιῆσαι μετμελήσει.“ ταῦτα δ' εἰπας ἀπήλανε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίας ἰθὺς τῆς Θρηάκης, ὡς ἀληθέως ἐπειγόμενος καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ συγχροῦς ὑπὸ Θρηάκων κατακοπέντας κατὰ ὁδὸν καὶ
 20 λιμῶ συστάνας καὶ καμάτω· ἐκ Βυζαντίου δὲ διεβή πλοίοισι.
 90 οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρας, τῆς περ ἐν Πλαταιῆσι τὸ τρώμα ἐγένετο, συνεκρόησε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Ἀήλῳ κατέατο οἱ Ἕλληνες οἱ ἐν τῆσι νησίσι ἅμα Λευτιχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ
 25 ἀπικόμενοι, ἤλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου Λάμπων τε Θρασυκλέος καὶ Ἀθηραγόρης Ἀρχεστρατίδω καὶ Ἡγησίστρατος Ἀρισταγόρῳ, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λάθρῃ τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμου τυράννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφῶν ἐπὶ
 30 τοὺς στρατηγούς ἔλεγε Ἡγησίστρατος πολλὰ καὶ παντοῖα, ὡς ἦν μόνον ἴδονται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομενέουσι· ἦν δὲ καὶ ἄρα ὑπομεί-

ρωσι, οὐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύτην εὔρειν ἂν αὐτοὺς. θεοὺς τε κοινοὺς ἀνακαλέων προέτραπε αὐτοὺς ἴσασθαι ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης καὶ ἀπαμῦναι τὸν βάρβαρον. εὐπετέες τε αὐτοῖσι 35 ἔφη ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νέας αὐτῶν κακῶς πλέειν καὶ οὐκ ἀξιωμαίους ἐκείνοισι εἶναι. αὐτοὶ τε, εἴ τι ὑποπιτεύουσι μὴ δόλῳ αὐτοὺς προάγοιεν, ἔτοιμοι εἶναι ἐν τῆσι νησίσι τῆσι ἐλείπων ἀγόμενοι ὄμηροι εἶναι. ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ 91- ξείνος ὁ Σάμιος, εἴρετο Λευτιχίδης, εἴτε κληθόνος εἵνεκεν ἐθέ- 40 λων πυνθῆσθαι εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην· „ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὔνομα“; ὁ δ' εἶπε· „Ἡγησίστρατος“. ὁ δὲ ἔπαρπασας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὠρμητο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε· „Δέχομαι τὸν οἰωνόν, ὦ ξεῖνε Σάμιε. σὺ δὲ ἡμῖν ποίεις, ὅπως αὐτὸς τε δὸς πίστιν ἀποπλώσσει καὶ οἱ σὺν σοὶ ἔόντες οἶδε, ἢ μὲν Σαμίους 45 ἡμῖν προθύμους ἔσεσθαι συμμάχους.“ ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε καὶ 92 τὸ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὄρκια ἐποιεῖντο συμμαχίης περὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες οἱ μὲν ἀπέπλεον· μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἡγησίστρατον, οἰωνόν τὸ οὔνομα ποιούμενος· οἱ δὲ Ἕλληνες 50 ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέρην τῇ ἕστεραῇ ἐκαλλιέρηοντο.

LVI. Schlacht bei Mykale. (IX, 96—106).

Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, ἀνήγον τὰς νέας ἐκ τῆς 96 Ἀήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο τῆς Σαμίας πρὸς Καλαμίσοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ ὀρμισάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτη παρεσκευάζοντο ἐς ναυμαχίην, οἱ δὲ Πέρσαι πυνθόμενοι σφῶν προσπλέειν ἀνήγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἠπειρον τὰς νέας τὰς 5 ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆμαν ἀποπλέειν. βουλευόμενοι γὰρ σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι· οὐ γὰρ ὦν ἐδόκεον ὅμοιοι εἶναι· ἐς δὲ τὴν ἠπειρον ἀπέπλεον, ὅπως ἔωσι ὑπὸ τὸν πτεῖον στρατὸν τὸν σφέτερον ἔοντα ἐν τῇ Μυκάλῃ, ὃς κελύσαντος Ξέρξεω καταλελειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ Ἰωνίην ἐφύλασσε. 10 τοῦ πληθὸς μὲν ἦν ἑξ μυριάδες, ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ Τιγράνης κάλλει καὶ μεγάλῃ ὑπερφέρων Περσέων. ὑπὸ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλεύσαντο καταφρονῶντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνειρῶσαι τὰς νέας καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρκμα τῶν νεῶν καὶ σφέων αὐτῶν χρησφύγετον. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνή- 97

16 γοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποιτιέων ἴσον τῆς Μυκάλης
 ἐς Γαίσωνά τε καὶ Σκολοπέοντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἐστὶ
 ἴσον, τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλέος ἰδρύσατο Νεῖλεω τῷ Κόδρου
 ἐπιστόμενος ἐπὶ Μιλῆτου κλισίῳ, ἐνθαῦτα τὰς τε νέας ἀνεί-
 20 ρυσαν καὶ περιεβάλλοντο ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα
 ἐκκόψαντες ἡμερα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν.
 καὶ παρεσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι καὶ ὡς νικήσοντες.
 ἐπὶ ἀμφότερα γὰρ ἐπιλεγόμενοι παρεσκευάζοντο.

98 Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐπύθοντο οἰχωρότας τοὺς βαρβάρους
 25 ἐς τὴν ἠπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐμπεφυγόντων ἀπορίῃ τε εἶχοντο,
 ὃ τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσσονται ὀπίσω εἴτε καταπλέωσι
 ἐπὶ Ἑλλησπόντιον. τέλος δ' ἔδοξε τοῦτων μὲν μηδέτερα ποιέειν,
 ἐπιπλέειν δ' ἐπὶ τὴν ἠπειρον. παρασκευασάμενοι ὧν ἐς ναυ-
 μαχίῃν καὶ ἀποβάθρας καὶ ἄλλα, ὅσων ἔδεε, ἔπλεον ἐπὶ τῆς
 30 Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τ' ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέδου καὶ
 οὐδεὶς ἐφαίνετό σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ ὄρων νέας ἀνεκλυ-
 σμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πῆζον παρακεκοιμένον παρὰ
 τὸν αἰγιαλόν, ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νηὶ παραπλέων,
 ἐγγυμῆσας τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα, Λευτυχίδης ὑπὸ κήρυκος
 35 προηγόρευε τοῖσι Ἴωσι λέγων· „Ἄνδρες Ἴωνες, ὅσοι ὑμέων τυγ-
 χάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε, τὰ λέγω· πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι
 Πέρσαι, τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι. ἐπεὶν συμμίσγωμεν, μεμνήσθεαι
 τινα χρῆ ἐλευθερίας μὲν πάντων πρῶτον, μετὰ δὲ τοῦ συνθήματος
 40 Ἡβης. καὶ τὰδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἀκούσας ὑμέων πρὸς τοῦ ἐπακού-
 ούσαντος.“ οὗτος δὲ οὗτος ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος καὶ
 ὁ Θεμιστοκλέος ὁ ἐπὶ Ἀρτεμισίῳ. ἢ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ
 ῥήματα τοὺς βαρβάρους ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἢ ἔπειτεν
 ἀνεπιχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι.
 99 Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένον δεύτερα δὴ τὰδε ἐποίειν οἱ
 45 Ἕλληνες· προσσχόντες τὰς νέας ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν.
 καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο, οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας
 παρασκευαζομένους ἐς μάχην καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας,
 τοῦτο μὲν ὑπονοήσαντες τοὺς Σάμιους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν
 ἀπαιρέονται τὰ ὄπλα. οἱ γὰρ ὧν Σάμιοι ἀπικομένων Ἀθη-
 50 ναίων αἰχμαλώτων ἐν τῆσι νησὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον
 ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους οἱ Ξέρξεω, τοῦτους λυσάμενοι
 πάντας ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες ἐς Ἀθήνας· τῶν εἶνεκεν

οὐκ ἤμισια ὑποψίην εἶχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω
 πολεμίων λυσάμενοι. τοῦτο δὲ τὰς διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς
 τῆς Μυκάλης φερούσας προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φν-
 55 λάσσειν ὡς ἐπισταμένοιισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώραν. τοῦτους
 μὲν Ἴωνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ἂν τι ποιέειν δυνά-
 μιος ἐπιλαβομένοιισι, τρόποιισι τοιοῦτοιισι προεφιλάσσοντο οἱ
 Πέρσαι, αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ γέγραφα ἔρκος εἶναι σφίσι. ὡς 100
 δὲ ἄρα παρεσκευάσατο τοῖσι Ἕλλησι, προσήμισαν πρὸς τοὺς βαρ-
 βάρους. ἰούσι δὲ σφι φήμη τ' ἐξέπειτατο ἐς τὸ στρατόπεδον
 πᾶν καὶ κηρυκίον ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματώγης κείμενον. ἢ δὲ
 φήμη διήλθε σφι ὧδε, ὡς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν
 νικῶν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεμηρίοισι
 ἐστι τὰ θεῖα τῶν προηγμάτων, εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρας 65
 συμπίπτοντος. τοῦ τε ἐν Πλαταιῆσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ
 μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ταύτῃ
 ἐσαπικετο, ὥστε θαρσῆσαι τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον καὶ
 ἐθέλειν προθυμότερον κινδυνεύειν. καὶ τότε ἕτερον συνέπεισε 101
 γενόμενον, Δήμητρος τεμένεια Ἐλευσινίης παρ' ἀμφοτέρας τὰς 70
 συμβολὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ
 Δημητρίον ἐγίνετο, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἢ μάχη, καὶ
 ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γεγονέναι δὲ νίκην τῶν
 μετὰ Πανσανίεω Ἑλλήνων ὀρθῶς σφι ἢ φήμη συνέβαινε ἐλ-
 75 θούσα. τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῆσι πρῶτὸν ἔτι τῆς ἡμέρας ἐγίνετο, 75
 τὸ δ' ἐν Μυκάλῃ περὶ δειλὴν. οὗ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας συν-
 ἔβαινε γίνεσθαι μῆρος τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι
 ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγένετο. ἦν δὲ ἀφῶδιή σφι πρὶν
 τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὔτι περὶ σφέων αὐτῶν οὕτω, ὡς τῶν
 Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἢ Ἑλλάς. ὡς μέντοι ἢ 80
 κληθῶν αὐτῇ σφι ἐξέπειτατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρός-
 οδον ἐποιεῦντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπεινον
 ἐς τὴν μάχην, ὡς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλησπόντος ἄεθλα
 προέκειτο. τοῖσι μὲν νῦν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προεχεσί τού- 102
 τοισι τεταγμένοιισι μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἢ ὁδὸς ἐγίνετο κατ' 85
 αἰγιαλόν τε καὶ ἄπεδον χῶρον, τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι καὶ
 τοῖσι ἐπεξῆς τοῦτοιισι τεταγμένοιισι κατὰ τε χαράδρον καὶ ὄρεα.
 ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήμισαν, οὗτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ
 κέρεϊ καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μὲν νῦν τοῖσι Πέρσησι ὄρθια ἦν

90 τὰ γέρεα, ἡμύνοντό τε καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ·
 ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατός, ὅπως
 ἐωντιῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσά-
 μνοι ἔργον εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθεῦτεν ἤδη ἕτεροιοῦτο τὸ
 95 πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέρεα οὕτω φερόμενοι ἐξέπεσον ἀλέες
 ἐς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ δεξάμενοι καὶ χρόνον συχνὸν ἀμνόμενοι
 τέλος ἔφευγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ
 Σικυώνιοι καὶ Τροιζῆνιοι (οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι)
 συνεπισπόμενοι συνεπέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὡς δὲ καὶ τὸ τεῖχος
 ἀραιόητο, οὐτ' ἔτι πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς
 100 φυγὴν τε ὠμέατο οἱ ἄλλοι πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατὰ
 ὀλίγους γινόμενοι ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐπίπτοντι
 Ἕλληρων. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύ-
 γουσι, δύο δὲ τελετώσι· Ἀρταύνης μὲν καὶ Ἰθαμίτης τοῦ
 ναυτικοῦ στρατηγέοντες ἀποφεύγουσι, Μαρδόντης δὲ καὶ ὁ τοῦ
 103 πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης μαχόμενοι τελετώσι. ἔτι δὲ μαχο-
 106 μένων τῶν Περσέων ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν
 καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχίριζον. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Ἕλλη-
 ρων συγχοὶ ἐνθαῦτα, ἄλλοι τε καὶ Σικυώνιοι καὶ στρατηγὸς
 Περίλεως. τῶν τε Σαμίων οἱ στρατευόμενοι ἕοντες τ' ἐν τῷ
 110 στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ καὶ ἀπαραρηγμένοι τὰ ὄπλα, ὡς εἶδον
 αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκεία τὴν μάχην, ἔρπον, ὅσον
 ἠδυνέατο, προσωφελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἕλλησι. Σαμίους δὲ
 ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας, οὕτω δὲ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες
 104 ἀπὸ Περσέων ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροις. Μιλησίοισι δὲ προσ-
 115 ἐτάξατο μὲν τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρέειν, σωτηρίας εἵνεκὲν
 σφι, ὡς, ἦν ἄρα σφέας καταλαμβάνη οἱά περ κατέλαβε, ἔχοντες
 ἡγεμόνας σφίζονται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐτάχθησαν
 μὲν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλησίοι τούτου τε εἵνεκεν
 καὶ ἵνα μὴ παρεόντες τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποιεῖον· οἱ
 120 δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προστεταγμένου ἐποίουν, ἄλλας τε κα-
 ηγεμόνοισι σφι ὁδοὺς φεύγουσι, αἱ δὲ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους,
 καὶ τέλος αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο πολεμιώτατοι. οὕτω δὲ τὸ δεύ-
 105 τερον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἕλ-
 λήρων Ἀθηναῖοι, μετὰ δὲ Ἀθηναίους Κορίνθιοι καὶ Τροιζῆνιοι
 106 καὶ Σικυώνιοι ἠρίστευσαν. ἐπειτε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες
 126 τοὺς πολλούς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν

βαρβάρων, τὰς νέας ἐνέπηρσαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν λήρην
 προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν, καὶ θησαυροὺς τινὰς χρημάτων
 εὔρον. ἐμπροσάντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νέας ἀπέπλεον.

AN H A N G.

Einzelne Erzählungen aus Herodot's Geschichtswerke.

I. Arion und Periandros. (I, 23, 24).

Περιάνδρος, Κυψέλου παῖς, ἐτυράνευε Κορίνθου· τῷ δὲ 23
 λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογεῖουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ
 θῶμα μέγιστον παραστῆναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ
 δελφίνος ἔξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἕοντα κίθαριν τῶν τότε
 ἕοντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθήραμβον πρῶτον ἀνθρώπων·
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ οἰνομάσαντα καὶ διδάξαντα
 ἐν Κορίνθῳ. τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρό- 24
 νου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰτα-
 λίην τε καὶ Σικελίην, ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα ἐθέλησαι
 ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι. ὀρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάρον- 10
 τος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσα-
 σθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δ' ἐν τῷ πελάγει ἐπι-
 βουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δὲ
 συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι προῖέντα, ψυχὴν
 δὲ παραιτέομενον. οὐκὼν δὲ πείθειν αὐτὸν τούτοις, ἀλλὰ 15
 κελεύειν τοὺς πορθημέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν, ὡς ἂν ταφῆς
 ἐν γῆ τύχη, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπει-
 ληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ
 σφι οὕτω δοκέοι, περιδεῖν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα
 ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι αἰεῖσαι· αἰείσας δὲ ὑπεδέκετο ἕωντὸν κατ- 20
 εργάσασθαι. καὶ τοῖσι ἐξελεῖν γὰρ ἠδονὴν εἰ μέλλοιεν ἀκού-
 σεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπου αἰδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πύ-
 μνης ἐς μέσην νέα. τὸν δ' ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ
 λαβόντα τὴν κίθαριν, στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελεῖν

25 νόμον τὸν ὄρθιον, τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἐωυτόν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον, τὸν δὲ δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξευῖλαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάνα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ, καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέσθαι πᾶν τὸ γεγονός.

30 Περιανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μειέντα, ἀνακῶς δ' ἔχειν τῶν πορθημένων. ὡς δὲ ἄρα παρῆναι αὐτούς, κληθέντας ἱστορέεσθαι, εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φημένων δ' ἐκείνων, ὡς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλῆν καὶ μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν

35 Ἀρίονα, ὥσπερ ἔχων ἐξεπῆδησε· καὶ τοὺς ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχόμενους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοι τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι, καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταίναρον, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ ἄνθρωπος.

II. Kroisos. (I, 6, 28—45, 85—91).

6 Κροῖσος ἦν Ἀνδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλκίπτεω, τύραννος δ' ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἄλως ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρείης μεταξὺ Συρίων τε καὶ Παφλαγόνων ἐξίει πρὸς βορέην ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνιον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος

5 βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρον ἀπαγωγῆν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας καὶ Λωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ

28 τῆς Κροῖσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. χρόνον δὲ

10 ἐπιγινόμενον καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς

29 Ἄλως ποταμοῦ οἰκημένων, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τούτον τὸν χρόνον ἐτύγγανον ἔόντες, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναῖοισι νόμους κελύ-

15 σασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα, κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῆ λύσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατεῖχοντο δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι,

30 τοὺς ἂν σφι Σόλων θῆται. αὐτῶν δὴ ὦν τούτων καὶ τῆς θεω-

20 ρίης ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπῆκετο παρῶ

Ἀμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος δ' ἐξευῖζετο ἐν τοῖσι βασιλῆοισι ὑπὸ τοῦ Κροῖσον· μετὰ δέ, ἡμέρη τρίτη ἢ τετάρτη, κελύσαντος Κροῖσον τὸν Σόλινα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἔοντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θεησάμενον δὲ μιν τὰ πάντα καὶ

25 σκεψάμενον, ὡς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ Κροῖσος τὰδε· „Ἔσινε Ἀθηναῖε, παρὰ ἡμέας γὰρ περὶ σοῦ λόγος ἀπίκται πολλός καὶ σοφίης τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφῶν γῆν πολλὴν θεωρίας εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὦν ἐπέειπεςτάί με ἕμερος ἐπήλθές σε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον.“ ὁ μὲν ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων

30 ὀλβιώτατος ταῦτα ἐπειρώτα· Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἔοντι χρησάμενος λέγει· „ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον.“ ἀποθωμιάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο ἐπιστορεφῶς· „Κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον.“ ὁ δ' εἶπε· „Τέλλω τούτο μὲν τῆς πόλιος εὖ ἠκούσης παῖδες ἦσαν καλοὶ τε κάγαθοί, καὶ σφι εἶδε

35 ἄπκσι τέκνα ἐκγενόμενα καὶ πάντα παρμυείναντα, τούτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἤκοντι, ὡς τὰ παρὰ ἡμῖν, τελευτῆ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίῃ βοηθήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τ' ἐθαψαν αὐτοῦ, τῇ περ ἔπεσε,

40 καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.“ ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προειρέψατο

31 ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπαι πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα, τίνα δεύτερον μετὰ ἐκείνῳ ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δ' εἶπε· „Κλέοβιν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ εὐσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρίων ὑπῆν, καὶ πρὸς τούτῳ βώμη σώματος

45 τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέρω ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· εὐούσης ὀρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγει κομισθῆναι ἐς τὸ ἱόν, οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὄρῃ· ἐκκληρόμενοι δὲ τῇ ὄρῃ οἱ νεηνῖαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγην εἰλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὠχέετο

50 ἢ μήτηρ, σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα διακομίσαντες ἀπῆκοντο ἐς τὸ ἱόν. ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῆ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο, διέδεξέ τ' ἐν τούτοισι ὁ θεός, ὡς ἄμεινον εἶη ἀνθρώπων τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνῶν τὴν βώμην, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν

55 μητέρα αὐτῶν, οἶων τέκνων ἐκύρησε. ἢ δὲ μήτηρ περιχαρῆς εὐούσα τῷ τ' ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στάσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχετο,

Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλην, 95
δοῦναι τὴν θεόν, τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην
60 δὲ τὴν εὐχὴν ὡς ἐθύσαν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν
αὐτῷ τῷ ἱερῷ οἱ νεηγία οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλὰ ἐν τελείῳ τούτῳ
ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφρων εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς
32 ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. “ Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευ-
τερεῖα ἔνεμε τοῦτοισι, Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε. “ ὦ ζεῖνε
65 Ἀθηναίε, ἢ δὲ ἡμετέρῃ εὐδαιμονίῃ οὕτω τοι ἀπερίπτται ἐς τὸ μηδὲν,
ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας; “ ὁ δ' εἶπε·
“ ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐόν φθονερόν τε καὶ
ταρχυῶδες ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπῶν πρηγμάτων πέρι. ἐν γὰρ τῷ
70 μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἐστι ἰδεῖν, τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ
καὶ παθεῖν. ἐς γὰρ ἐβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζῆς ἀνθρώπῳ προ-
τίθημι. οὗτοι ἐόντες ἐνικυτοὶ ἐβδομήκοντα παρέχονται ἡμέρας διηκο-
σίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ διεμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου·
τουτέων τῶν ἀπάσεων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἐβδομήκοντα ἔτεα ἢ
ἐτέρῃ αὐτέων τῇ ἐτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει
75 πρῆγμα οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἐστὶ ἀνθρώπος συμφορῆ. ἐμοὶ δὲ
σύ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεται καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων·
ἐκεῖνο δὲ, τὸ εἶρεῖ με, οὐκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα
καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γὰρ τι ὁ μέγα πλούσιος μάλλον τοῦ
ἐπὶ ἡμέρῃν ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχῃ ἐπίσποιτο πάντα
80 καλὰ ἔχοντα τελευτῆσαι εὖ τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζῆσσι πλούσιοι
ἀνθρώπων ἀνόλβιοι εἰσι, πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες.
ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνόλβιος δὲ δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος
μοῦνον, οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνόλβιου πολλοῖσι. ὁ μὲν ἐπιθυ-
μίην ἐκτελέσει καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι δυνατώτερος,
85 ὁ δὲ τοῖσιδε προέχει ἐκεῖνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως
δυνατὸς ἐκεῖνῳ ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἢ εὐτυχίῃ οἱ ἀπερύκει· ἄτηρός
ἐστὶ ἀνούσος ἀπαθῆς κακῶν, εὐπαις εὐειδής. εἰ δὲ πρὸς τοῦτοισι ἔτι
τελευτῆσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος, τὸν σύ ζητέεις, ὀλβιος κεκλη-
σθαι ἀξίος ἐστὶ· πρὶν δὲ ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχεῖν μηδὲ καλέειν κω
90 ὀλβιον, ἀλλὰ εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἀνθρω-
πον ἐόντα ἀδύνατόν ἐστι, ὡς περ χωρὴ οὐδεμία καταρκέει πάντα ἐωυτῇ
παρέχουσα, ἀλλ' ἄλλο μὲν ἔχει, ἐτέρου δ' ἐπιδέεται· ἢ δὲ ἂν τὰ
πλεῖστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη. ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν
αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δ' ἐνδεές ἐστι. ἢ δὲ ἂν αὐτῶν

πλεῖστα ἔχων διατελέῃ καὶ ἐπειτεν τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, 95
οὗτος παρὰ ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι.
σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτήν, κῆ ἀποβήσεται·
πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προφύζους ἀνέτρεψε. “ ταῦτα 33
λέγων τῷ Κροῖσῳ οὕτως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποι-
ησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, 100
ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτήν παντὸς χρήματος
ὄραν ἐκέλευε.

Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη 34
Κροῖσον, ὡς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων
ἀπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δὲ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς 105
οἱ τὴν ἀληθείην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ
τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροῖσῳ δύο παῖδες, τῶν οὐτερος μὲν
διέφθαρτο, ἦν γὰρ δὴ κωφός, ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλικίων μακροῦ
τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν
τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροῖσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς ἀπολείει μιν αἰχμῇ 110
σιδηρῇ βληθέντα. ὁ δ' ἐπεῖτε ἐξηγέρθη καὶ ἐωυτῷ λόγον
ἔδωκε, καταθρόωδῆσας τὸν ὄνειρον ἄγεται μὲν τῷ παιδί γυναῖκα,
εωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Ἀσθῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο
πρῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια καὶ τὰ τοιαῦτα
πάντα, τοῖσι χρεώνται ἐς πόλεμον ἀνθρώποι, ἐκ τῶν ἀνδρῶν- 115
των ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μὴ τί οἱ κρημά-
μενον τῷ παιδί ἐμπέσῃ. ἔχοντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς 35
τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ σημοφορῆ ἐχόμενος
καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας, ἐὼν Φοῦξ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βα-
σιληίου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροῖσου οἰκία κατὰ νόμους 120
τοὺς ἐπιχωρίους καθαροῦ ἐδέετο ἐπικυρῆσαι, Κροῖσος δὲ μιν
ἐκάθηρε. ἐστὶ δὲ παραπλησίῃ ἢ καθαροῖσι τοῖσι Ἀσθῶσι καὶ τοῖσι
Ἑλλῆσι. ἐπεῖτε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυρῆ-
νετο, δολόθεν τε καὶ τίς εἶη, λέγων τάδε· “ ὦ ἄνθρωπε, τίς τε
ἐὼν καὶ κότεν τῆς Φρυγίης ἦμων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεος; τίνα τε ἀν- 125
δρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; “ ὁ δὲ ἀμείβετο· “ ὦ βασιλεῦ, Γορ-
δίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, οὖνομάζομαι δὲ Ἀδρηστος, φονεύσας
δὲ ἀδελφὸν ἐμεωυτοῦ ἀέκων πάρεμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς
καὶ ἐστερημένος πάντων. “ Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβετο τοῖσιδε·
“ Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἐκγονος ἐὼν καὶ ἐλλήλυθας ἐς φίλους, 130
ἐνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς μένων ἐν ἡμετέρου. συμφορῆν

δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων κερδανέεις πλείστον. ὁ μὲν δὴ διαί-
ταν εἶχε ἐν Κροίῳ. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐν τῷ Μυσίῳ
Ἄλκυον ὕδρ' ἔργον γίνεται μέγα· ὀρμώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ
135 ὄρεος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε. πολλὰς δὲ
οἱ Μυσοὶ ἐπὶ αὐτὸν ἐξεληθόντες ποιεέσκον μὲν κακὸν οὐδὲν,
ἔπασσον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος δὲ ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροί-
σον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι ἔλεγον τάδε· „ὦ βασιλεῦ, ὕδρ' ἔργον
μέγιστον ἀνεράνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὅς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦτον
140 προθυμώμενοι εἰλεῖν οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσδεόμεθα σευ τὸν παῖδα
καὶ λογάδας νεηρίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἂν μιν ἐξέλωμεν
ἐκ τῆς χώρας.“ οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο, Κροῖσος δὲ μνημο-
νεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπαια ἔλεγέ σφι τάδε· „Παιδὸς μὲν πέρι
τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαμι· νεογάμος
145 τε γὰρ ἔστι καὶ ταχὺτὰ οἱ νῦν μέλει. Λυδῶν μὲντοι λογάδας καὶ
τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω καὶ διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι εἶναι
37 ὡς προθυμοτάτοις συνεξελεῖν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας.“ ταῦτα
ἀμείψατο. ἀποχρωμένων δὲ τούτοις τῶν Μυσῶν ἐπεσέρχεται
ὁ τοῦ Κροῖσου παῖς ἀκηκοὺς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φα-
150 μένου δὲ τοῦ Κροῖσου τὸν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει
πρὸς αὐτὸν ὁ νεηρίας τάδε· „ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν
κοτε καὶ γενναϊότατα ἡμῖν ἦν ἐς τε πολέμους καὶ ἐς ἀγρας φοιτῶν-
τας εὐδοκίμειν. νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκλησίσας ἔχεις, οὔτε
τινὰ δειλίην μοι παριδῶν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισι με χρῆ ὄμ-
155 μασαι ἐς τε ἀγορῆν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτῶντα φαίνεσθαι; κοῖος μὲν τις
τοῖσι πολήτησι δόξω εἶναι, κοῖος δὲ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοῖω δ'
ἐκεῖνη δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέτετε ἰέναι ἐπὶ τῇ θήρῃ,
38 ἢ λόγῳ ἀνάπεισον, ὅπως μοι ἀμείνω ἔστι ταῦτα οὕτω ποιούμενα.“ ἀμεί-
βεται Κροῖσος τοῖσιν· „ὦ παῖ, οὔτε δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι
160 παριδῶν τοι ποίω ταῦτα, ἀλλὰ μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστάσα
ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρῆς ἀπολέσθαι. πρὸς
ὦν τὴν ὄψιν ταύτην τὸν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ
παραλαμβάνόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων, εἴ πως δυνάμιμην ἐπὶ
τῆς ἐμῆς σε ζῆς διακλέψαι. εἴς γὰρ μοι μῦθος τυγχάνεις ἐὼν παῖς·
165 τὸν γὰρ δὴ ἕτερον διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν οὐκ εἶναι μοι λογίζομαι.“
39 ἀμείβεται ὁ νεηρίας τοῖσιν· „Συγγνώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι
γε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μυνθάνεις, ἀλλὰ
λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμὲ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ ὄνει-

ρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρῆς φάναι ἐμὲ τελευτήσῃ· ὕδρ' δὲ κοῖαι μὲν
εἰσι χεῖρες, κοῖη δὲ αἰχμῆ σιδηρῆ, τὴν σὺ φοβέσαι; εἰ μὲν γὰρ 170
ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσῃ με ἢ ἄλλου τευ, ὅ τι τούτω οἶκε,
χρῆν δὴ σε ποιεῖν, τὰ ποιεῖς· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεῖτε ὦν σὺ
πρὸς ἀνδρας ἡμῖν γίνεται ἢ μάχῃ, μέτετε με.“ ἀμείβεται Κροῖσος· 40
„ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾶς γνώμη ἀποφάνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου. ὡς ὦν
νευκήμενος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετήμι τέ σε ἰέναι ἐπὶ τῇ ἀγρῇ.“ 175
εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἄδρη· 41
στον, ἀπικόμενον δὲ οἱ λέγει τάδε· „Ἄδρηστε, ἐγὼ σε συμφορῇ
πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑπο-
δεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην. νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ ἐμῷ
προπονήσαντος χρηστά ἐς σέ χρηστοῖσι με ἀμείβεσθαι) φύλακον παιδός 180
σε τοῦ ἐμοῦ χρῆζω γενέσθαι ἐς ἀγρῇ ὀρμώμενον, μὴ τινες κατὰ
ὀδὸν κλώπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ σέ
τοι χρεόν ἐστι ἰέναι ἐνθα ἀπολαμπρύνεσαι τοῖσι ἔργοισι· πατρώϊόν τε
γὰρ τοῖ ἐστι καὶ προσέτι ρώμη ὑπάρχει.“ ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος· 42
„ὦ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἐγώ γε ἂν οὐκ ἦκα ἐς ἀεθλον τοιόνδε· οὔτε 185
γὰρ συμφορῇ τοιῆδε κεχηρμένον οἶκος ἔστι ἐς ὀμήλικας εὐπρόσποντος
ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα, πολλαχῆ τε ἂν ἴσχων ἐμειωτόν. νῦν δέ,
ἐπεῖτε σὺ σπεύδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γὰρ σε ἀμείβεσθαι
χρηστοῖσι), ποιεῖν εἰμι ἔτοιμος ταῦτα, παῖδά τε σόν, τὸν διακελεύσαι
φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσδῶκα τοι ἀπονοστήσειν.“ 190
τοιούτοις ἐπεῖτε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦσαν μετὰ ταῦτα 43
ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηρίσιν καὶ κισί. ἀπικόμενοι δ' ἐς τὸν
Ἄλκυον τὸ ὄρος ἐξήτεον τὸ θηρίον, εἰρόντες δὲ καὶ περι-
στάντες αὐτὸ κίκλω ἐσηκόντιζον. ἐνθα δὴ ὁ ξείνος, οὗτος δὴ
ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλούμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων 195
τὸν ἔν τῷ μὲν ἀμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροῖσου παιδός. ὁ
μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην,
ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροῖσῳ τὸ γεγονός, ἀπικόμενος δ' ἐς
τὰς Σάρδις τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδός μῦθον ἐσήμηρέ
οἱ. ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδός συντεταραγμένος, 44
μᾶλλον τι ἐδεινολογέτο, ὅτι μιν ἀπέκτεινε, τὸν αὐτὸς φόνου 201
ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς ἐκάλεε μὲν Δία
καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθῶς εἶναι, ἐκάλεε
δ' ἐπίστιόν τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν μὲν ἐπίστιον καλέων, διότι
δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξείνον φονέα τοῦ παιδός ἐλά- 205

θανε βόσκων, τὸν δὲ ἑταιρήμιον, ὡς φύλακα συμπέμφας αὐτὸν
 45 εὐρήγοι πολεμιώτατον. παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Ἀυδοὶ φέ-
 ροντες τὸν νεκρὸν, ὅπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φρονεὺς. στᾶς δὲ οὐ-
 τος πρὸ τοῦ νεκροῦ παρεδίδου ἑωυτὸν Κροῖσῳ, προτείων τὰς
 210 χεῖρας, ἐπι κατασφάζει μιν κελύων τῷ νεκρῷ, λέγων τῆν τε
 προτέραν ἑωυτοῦ συμφορῆν, καὶ ὡς ἐπὶ ἐκείνη τὸν καθήραντα
 ἀπολωλεκῶς εἶη· οὐδὲ οἱ εἶη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων
 ἀκούσας τὸν τε Ἄδρηστον κατοικτεῖρει, καίπερ ἑὼν ἐν κακῷ
 οἰκίῳ τσοούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· „Ἐχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ
 215 σεῦ πᾶσαν τῆν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. εἰς δὲ
 οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσασο,
 ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι προσήμικαινε τὰ μέλλοντα ἔσε-
 σθαι.“ Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε, ὡς οἰκὸς ἦν, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα·
 Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φρονεὺς μὲν
 220 τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φρονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος,
 ἐπειτε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινω-
 σκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἦδε βαρυσυμφορώτατος,
 ἐπι κατασφάζει τῷ τύμβῳ ἑωυτόν. Κροῖσος δ' ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν
 πένθει μεγάλῳ κατήστο τοῦ παιδὸς ἔστερημένος.

85 Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ
 226 καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς, ἄφωνος δέ.
 ἐν τῇ ὣν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπε-
 ποιήκεε, ἄλλα τ' ἐπιφραζόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἀελφοὺς περὶ
 αὐτοῦ ἐπετόμφεε χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

230 Ἀνδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
 μὴ βούλου πολύνεκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκοῖεν
 παιδὸς φθεγγόμενον. τὸ δὲ σοι πολὺ λώιον ἀμφὶς
 ἔμμεναι· ἀυθήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

ἄλισκομένον δὲ τοῦ τείχεος Σαρδίων, ἦε γὰρ τῶν τις Περσέων
 235 ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν νυν ὄρέων
 ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδὲ τί
 οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος
 ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔβρηξε
 φωνήν, εἶπε δέ· „Ἐνθροπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον.“ οὗτος μὲν δὴ
 240 τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα
 86 χρόνον τῆς ζῴης. οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδεις ἔσχον καὶ

αὐτὸν Κροῖσον ἐζώρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεςκαιδεκα καὶ
 τεσσερεςκαιδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε
 καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν
 οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ δὲ συνήσας πυρῆν μεγάλην²⁴⁵
 ἀνεβίβασε ἐπὶ αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τ' ἐν πέδησι δεδεμένον καὶ
 δις ἐπὶ τὰ Ἀυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἶτε δὴ
 ἀκροθίνια ταῦτα καταγεῖν θεῶν ὕπερ δῆ, εἶτε καὶ εὐχὴν ἐπι-
 τελέσαι ἐθέλων, εἶτε καὶ πνυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεο-
 σεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρῆν, βουλόμενος²⁵⁰
 εἰδέναι, εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆ-
 ναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα· τῷ δὲ Κροῖσῳ ἔστεωτι ἐπὶ
 τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν κακῷ ἑόντι τσοούτῳ, τὸ τοῦ
 Σόλωνος, ὡς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ μηδένα εἶναι τῶν
 ζῶντων ὄλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν προσετῆραι τοῦτο, ἀνεεικά-²⁵⁵
 μενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς οὐνο-
 μάσαι Σδλων. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα κελεύσαι τοὺς ἐρημνέας
 ἐπειρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο, καὶ τοὺς
 προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγῆν ἔχειν
 ἐρωτώμενον, μετὰ δέ, ὡς ἠραγάζετο, εἶπεῖν· „Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι²⁶⁰
 τυράννοισι προστίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.“ ὡς δὲ
 σφι ἄσσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρωτῶν τὰ λεγόμενα. λιπαρεόν-
 των δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων ἔλεγε δὴ ὡς ἦλθε ἀρχὴν
 ὁ Σόλων ἑὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ
 ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷα δὴ εἶπας, ὡς τε αὐτῷ πάντα ἀπο-²⁶⁵
 βέβηκέ οἱ, τῇ περ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν
 λέγων ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι
 αὐτοῖσι δοκέοντας ὄλβιους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπ-
 ηγέεσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα.
 καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἐρημνέων, τὰ Κροῖσος εἶπε,²⁷⁰
 μεταγρόντα τε καὶ ἐνώσαντα, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀνθρωπος ἑὼν
 ἄλλον ἀνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω,
 ζῶντα πυρὶ διδοίη, πρὸς τε τούτοισι δείσαντα τὴν τίσιν καὶ
 ἐπιλεξάμενον, ὡς οὐδέν εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλῶς
 ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ καὶ²⁷⁵
 καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσον. καὶ τοὺς⁸⁷
 πειρωμένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. ἐνθαῦτα
 λέγεται ὑπὸ Ἀυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μεταγνώσιν,

ὡς ὄρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ
 280 οὐδέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλούμενον,
 εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἕξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παρασιῆναι καὶ θύ-
 σασθαι μιν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν δακρύοντα ἐπι-
 καλέσθαι τὸν θεόν, ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νημερίας συνδραμεῖν
 ἕξαπίνης νέφεα καὶ χειμῶνά τε καταβράχνηναι καὶ ὕσαι ὕδατι
 285 λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναι τε τὴν πυρῆν. οὕτω δὴ μαθόντα
 τὸν Κῦρον, ὡς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ Θεοφιλῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός,
 καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἶρεσθαι τάδε· „Κροῖσε,
 τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέ-
 μιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστήναι;“ ὁ δ' εἶπε· „ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ
 290 ταῦτα ἐπρήξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμευουτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ.
 αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεός ἐπαίερας ἐμὲ στρατεύεσθαι.
 οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι, ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέσεται·
 ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες
 τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσέ κού φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι.“ ὁ
 88 μὲν ταῦτα ἔλεγε, Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κατεισέ τε ἐγγὺς ἑω-
 296 τοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθώμαζέ τε ὀρέων
 καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνους ἐόντες πάντες. ὁ δὲ συννόη
 ἐχόμενος ἤσυχος ἦν. μετὰ δ' ἐπιστραφεῖς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς
 Πέρσας τὸ τῶν Ἀυδῶν ἄστει κεραῖζοντας εἶπε· „ὦ βασιλεῦ,
 300 κότερον λέγειν πρὸς σέ, τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι
 χρῆ; Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν, ὅ τι βούλοιο. ὁ
 δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων· „Οὗτος ὁ πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα πολλῇ
 σπουδῇ ἐργάζεται;“ ὁ δ' εἶπε· „Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ
 χρήματα τὰ σὰ διαφορέει.“ Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· „Οὐτε πόλιν
 305 τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἐτι τού-
 89 των μέτα· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σὰ.“ Κῦρος δ' ἐπιμελὲς
 ἐγένετο, τὰ Κροῖσος εἶπε, μειαστησάμενος δὲ τοὺς ἄλλους εἶρειο
 Κροῖσον, ὅ τι οἱ ἐνορήῃ ἐν τοῖσι ποιευμένοισι. ὁ δ' εἶπε·
 „Ἐπεῖτε με θεοὶ ἔδωκαν δούλῳ σοι, δικκίῳ, εἴ τι ἐνορέω πλέον, ση-
 310 μαινέιν σοι. Πέρσαι φύσιν ἐόντες ὑβρισταὶ εἰσι ἀχρήματοι. ἦν ὦν σὺ
 τούτους περιύδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας χρήματα μεγάλα,
 τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέσθαι· ὅς ἂν αὐτῶν πλείεστα κατάσχη,
 τοῦτον προσδέκεσθαι τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποίησον ὧδε, εἴ
 τοι ἀρέσκει, τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι τῆσι
 315 πύλῃσι φυλάκους, οἱ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα

ἀπαιρέσμενοι, ὡς σφεα ἀναγκαιῶς ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διί. καὶ σὺ
 τέ σφι οὐκ ἀπεχθήσεαι βίῃ ἀπαιρέσμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι
 συγγρόντες ποιέειν σε δίκαια ἐκόντες προήσουσι.“ ταῦτα ἀκούων ὁ 90
 Κῦρος ὑπερέηδετο, ὡς οἱ ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ
 πολλὰ καὶ ἐντειλόμενος τοῖσι δορυφόροισι, τὰ Κροῖσος ὑπεθή- 320
 κατο ἐπιτελεῖν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· „Κροῖσε, ἀνηρτημένου
 σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἰτέο δόσιν, ἦντινα
 βούλεαι τοι γενέσθαι παραυτίκα.“ ὁ δ' εἶπε· „ὦ δέσποτα, ἔασας
 με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐγὼ ἐτίμησα θεῶν
 μάλιστα, ἐπιερεσθαι, πέμψαντα τάδε τὰς πέδας, εἰ ἕξαπατᾶν τοὺς 325
 εὖ ποιούντας νόμος ἐστί οἱ.“ Κῦρος δ' εἶρετο, ὅ τι οἱ τοῦτο ἐπ-
 ηγορέων παραιτέοιτο. Κροῖσος δὲ οἱ ἐπαλιλλόγησε πᾶσαν τὴν
 ἑωυτοῦ διάνοιαν καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσεις καὶ μάλιστα
 τὰ ἀναθήματα, καὶ ὡς ἐπαερθεῖς τῷ μανθίῳ ἐστρατεύσατο
 ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα, κατέβαινε αὐτῖς παραιτέομενος 330
 ἐπεῖναι οἱ τῷ θεῷ τοῦτο ὀνειδίσει. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε·
 „Καὶ τούτου τεύξεαι παρὰ ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντός, τοῦ ἂν
 ἐκάστοτε δέῃ.“ ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπτων τῶν
 Ἀυδῶν ἐς Δελφοὺς ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ
 νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν, εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μανθίοισι 335
 ἐπαίερας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα
 τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπὸ ἧς οἱ ἀροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι,
 δεικνύντας τὰς πέδας· ταῦτά τ' ἐπειρωτᾶν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι
 νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι 91
 Ἀυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν 340
 τάδε· „Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν καὶ θεῷ.
 Κροῖσος δὲ πέμπτου γονέος ἀμαρτάδα ἐξέπλησε, ὅς ἑὼν δορυφόρος
 Ἡρακλειδέων δόλω γυναικίῳ ἐπισπόμενος ἐφόνευσε τὸν δεσπότην καὶ
 ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδὲν οἱ προσήκουσαν. προθυμομένου δὲ Λο-
 345 ξίω, ὅπως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοῦ Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίων
 πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἴός τ' ἐγένετο παραγαγεῖν
 μοῖρας. ὅσον δ' ἐνέδωκαν αὐταί, ἦνυσέ τε καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία
 γὰρ ἔπεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἄλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω
 Κροῖσος ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἀλοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύ-
 350 τερα δὲ τούτων καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρησε. κατὰ δὲ τὸ μανθίον τὸ
 γενόμενον οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται· προηγόρευε γὰρ οἱ Λοξίης,
 ἦν στρατεύεται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσει. τὸν

δὲ πρὸς ταῦτα χρῆν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι ἐπιείρησαι πέμψαντα, κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγει ἀρχήν. οὐ συλλαβῶν δὲ τὸ
 355 ῥηθὲν οὐδ' ἐπανειρόμενος ἑωυτὸν αἴτιον ἀποφαινέτω. "ταῦτα μὲν ἢ Πυθίῃ ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνήκειαν ἐς Σάρδις καὶ ἀπήγγειλαν Κροίσῳ. ὁ δὲ ἀκούσας συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτιάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ.

III. Polykrates. (III, 39—43, 120—125).

39 Καμβύσῳ ἐπὶ Αἴγυπτον στρατευομένου ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεια τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῆ δασάμενος τὴν πόλιν σὺν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ
 5 Συλοσῶντι ἔνειμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον, ὕσχων δὲ ξεινίην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεί συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρὰ ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτους τὰ πρήγματα ἠΰξετο καὶ ἦν βεβωμένα
 10 ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκον γὰρ ἰθύσειε στρατεῖσθαι, πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυχέως· κέκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας· ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα. τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβῶν. συγχρᾶς μὲν
 15 δὴ τῶν νήσων ἀραιρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστυα. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθόντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε, οἱ τὴν τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν
 40 Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὤρουσαν. καὶ κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτο ἦν ἐπιμελής. πολλῶ δ' ἔτι πλευνός οἱ εὐτυχίης γινομένης γράψας ἐς βυβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· "Ἀμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει. ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἰ σὰι μεγάλα εὐτυχία οὐκ ἀρέσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδω-
 25 μαι τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν, καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσσω, ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα. οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος, εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειδόμενος ποιή-

σον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὖρῃς ἐόν τοι πλεί-
 στου ἄξιον, καὶ ἐπὶ ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις,³⁰
 τοῦτο ἀπόβλεπε οὕτω, ὅπως μηκέτι ἦξει ἐς ἀνθρώπους. ἦν τε μὴ
 ἐναλλάξ ἤδη τῶπὸ τούτου αἰ εὐτυχίαι τοι τῆσι πάθῃσι προσπίπτωσι,
 τρῶπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο. "ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πο-
 41 λυκράτης καὶ νόῳ λαβῶν, ὡς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἀμασις, ἐδίξθητο
 ἐπὶ ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσθηθεῖν ἀπολομένῳ τῶν κειμη-
 35 λίων, διζήμενος δὲ εὕρισκε τόδε· ἦν οἱ σφρηγῖς τὴν ἐφόρει
 χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἑοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου
 τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου. ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκει ἀποβαλεῖν,
 ἐποίηε τοιάδε· πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν,
 μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος. ὡς δὲ ἀπὸ τῆς⁴⁰
 νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάντων ὁρῶν-
 των τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας
 ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δ' ἐς τὰ οἰκία συμφορῇ ἐχρᾶτο. πέμπτη⁴²
 δὲ ἢ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων τάδε οἱ συνήρκει γενέσθαι· ἀνὴρ
 ἄλιεὺς λαβῶν ἰχθῶν μέγαν τε καὶ καλὸν ἠΰξιο μιν Πολυκράτει⁴⁵
 δῶρον δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη ἐθέ-
 λειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου ἔλεγε διδοῦς τὸν
 ἰχθῶν· "ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορῆν,
 καίπερ ἐὼν ἀποχειροβίβτος, ἀλλὰ μοι ἐδόκει σεῦ τ' εἶναι ἄξιος καὶ
 τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. "ὁ δὲ ἠσθεῖς τοῖσι⁵⁰
 ἔπεσι ἀμείβεται τοῖσιδε· "Κάρτα τ' εὖ ἐποίησας καὶ χάρις διπλῆ
 τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δῶρου· καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν. "ὁ
 μὲν δὴ ἄλιεὺς μέγα ποιούμενος ταῦτα ἦγε ἐς τὰ οἰκία, τὸν δὲ
 ἰχθῶν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὕρισκον ἐν τῇ νηδίῳ αὐτοῦ
 ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτους σφρηγίδα. ὡς δὲ εἰδόν τε καὶ ἔλα-
 55 βον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηγότες παρὰ τὸν Πολυκράτεια, διδόν-
 τες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον, ὅτεῳ τρῶπῳ εὐρέθη. τὸν δὲ
 ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρήγμα, γράφει ἐς βυβλίον πάντα,
 τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταελάβηκε, γράψας δ' ἐς Αἴγυπτον
 ἐπέθηκε. ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἀμασις τὸ βυβλίον τὸ παρὰ τοῦ⁴³
 Πολυκράτους ἦγον ἔμαθε, ὅτι ἐκκομίσει τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώ-
 61 πῳ ἀνθρώπων ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρηγματος, καὶ οὐ
 οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλοι Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα,
 ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὕρισκει. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς
 Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ταῦτα⁶⁵

ἐποίησε, ἵνα μὴ συντυχῆς δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλαβούσης αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὡς περὶ ξείνου ἀνδρός.

120 Κατὰ δὲ καινὴν μάλιστα τὴν Καμβύσειω νοῦσον ἐγένετο τάδε. ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὑπαρχος Ὀροίτης ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὀσίον· οὔτε γὰρ τι παθῶν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὐδὲ ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμησε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι.

122 ὁ δὲ ὢν Ὀροίτης ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένη ἔπεμπε Μύσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Ἀνδῶν ἐς Σάμιον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων, ὃς θαλασσοκρατεῖν ἐπενοήθη, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὢν ταῦτά μιν διανοούμενον ὁ Ὀροίτης πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· „Ὀροίτης Πολυκράτει ὧδε λέγει. πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοις, καὶ χρημάτων τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σύ νυν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεαυτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σφρηγέως. σύ νυν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἐκχεῖν· εἴνεκέν τε χρημάτων ἄρξεις ἀπάτης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δὲ μοι ἀπιστεῖς τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐόν, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω.“ ταῦτα ἀκούσας Πολυκράτης ἤσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως, ἡμίθεο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου ἄνδρα τῶν Ἀστών, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής. ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδόκιμον ἐποίησε τοιάδε· λάφρακας ὀκτὴ πληρώσας λίθων πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε, καταθήσας δὲ τὰς λάφρακας εἶχε ἐτοιμάς. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ θεησάμενος

124 ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτει. ὁ δὲ πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι, πρὸς δὲ καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μειέωρον ἐόντα λουῖσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὄψιν παντοίῃ ἐγένετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὀροίτην, καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίετο. ὁ δὲ οἱ ἠπείλησε, ἦν σῶς ἀπονοστήσει,

πολλὸν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερηῆσθαι. Πολυκράτης δὲ πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροίτην, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκρίδεα τὸν Καλλιφώντος Κροτωνιήτην ἄνδρα, ἡγετὸν τ' ἐόντα καὶ τὴν τέχνην ἀσέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἐωυτὸν. ἀπικόμενος δ' ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἐωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἐωυτοῦ φρονημάτων· οἱ γὰρ μὴ οἱ Σουρησοίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξίός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπεῖν συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγγέσιος Ὀροίτης ἀνεσταίρωσε· τῶν δὲ οἱ ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπῆγε, κελεύων σφέας ἐωυτῷ χάριν εἰδέναι ἐόντας ἐλευθέρους, ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διός, ὅπως ἴοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύεσθαι.

Inhaltsübersicht.

	Seite
Vorrede	III—IV
Herodot's Leben	V—VII
Der herodoteische Dialect	VIII—XII
I. Zug der verbündeten Ioner und Athener gegen Sardes. Ein- nahme und Einäscherung der Stadt	1
II. Dareios schwört den Athenern Rache	1—2
III. Zug des Mardonios gegen Hellas. Schiffbruch bei dem Berge Athos. Niederlage des Landheeres und Rückkehr nach Asien.	2—3
IV. Dareios fordert die Hellenen zur Unterwerfung auf. Viele unterwerfen sich, namentlich auch die Insel Aigina	3
V. Neuer Feldzug unter Datis und Artaphrenes. Eroberung von Naxos, Delos und Eretria	3—5
VI. Landung der Perser in Attika und Vorrückung nach Mara- thon. Ankunft der Athener in Marathon unter Anführung des Miltiades. Sendung nach Sparta um Hilfe. Hilfe der Plataier	5—6
VII. Berathung der athenischen Feldherren vor der Schlacht. Schlacht bei Marathon	6—9
VIII. Die gefangenen Eretrieer in Asien. Ankunft der Spartaner	9
IX. Neue Rüstungen gegen Hellas. Tod des Dareios. Sein Sohn Xerxes gelangt auf den Thron	9—10
X. Xerxes, noch unentschlossen, wird von Mardonius zu einem Feldzuge wider die Hellenen aufgestachelt. Wiederunter- werfung Aegyptens	10
XI. Wiederholte Rüstungen. Grösse des Zuges. Durchstich des Berges Athos. Anlegung von Magazinen. Marsch des Land- heeres bis Sardes	11—13
XII. Absendung von Herolden nach Hellas, um zur Unterwerfung aufzufordern. Brücken über den Hellespont. Zerstörung der Schiffbrücke durch einen Sturm. Züchtigung des Helles- pont durch Xerxes. Bau einer anderen Brücke	13—14
XIII. Aufbruch von Sardes. Sonnenfinsternis. Marsch bis Abydos. Heer- und Flottenschau in Abydos	14—15
XIV. Vorbereitungen zum Uebergang; Opfer. Der Uebergang selbst. Marsch bis Doriskos. Zählung des Landheeres	15—16
XV. Heeres- und Flottenmusterung. Aufbruch von Doriskos und Fortsetzung des Marsches bis Akanthos	17—18
XVI. Marsch von Akanthos bis Therme	18—20
XVII. Rast in Therme. Seefahrt des Xerxes zur Peneiosmündung und nach dem Tempethal. Zug durch Makedonien. Ankunft der zu den Hellenen geschickten Herolde. Aufzählung der Völker, die sich unterworfen hatten. Beschluss der übrigen Hellenen wider dieselben. Grund der unterlassenen Sendung von Herolden nach Sparta und Athen	20—21
XVIII. Athens Verdienst um Hellas. Zwei Orakelsprüche. Die hölzerne Mauer. Verschiedene Meinungen über den Sinn dieser Sprüche. Die Ansicht des Themistokles dringt durch. Flottenbau	22—25
XIX. Schlichtung aller Streitigkeiten unter den Hellenen. Kund- schafter nach Sardes; deren Gefangennahme und Freilassung	25—26

XX. Die Thessaler. Der Tempepass	26—27
XXI. Aufstellung der Hellenen bei Artemision und Thermopylai	27—28
XXII. Erstes Seegefecht. Die griechische Flotte bei Chalkis, die persische bei Sepias	28—29
XXIII. Nochmalige Zusammenrechnung aller feindlichen Streitkräfte	29—31
XXIV. Aufstellung der Flotte bei Magnesia. Dreitägiger heftiger Sturm. Die hellenische Flotte stellt sich wieder bei Ar- temision auf, die persische bei Aphetai. Die Hellenen nehmen fünfzehn Schiffe	31—33
XXV. Xerxes zieht durch Thessalien und Achaia. Thermopylai. Die Streitmacht der Griechen und ihr Anführer Leonidas	33—34
XXVI. Leonidas zieht mit einer auserlesenen Schaar nach den Thermopylen. Berathung der Hellenen bei den Thermopylen. Ein persischer Späher. Gespräch des Xerxes mit Demaretos	34—36
XXVII. Zweitägiger Kampf und Niederlage der Meder und Kissier. Verrath des Epialtes. Die Perser unter Hydarnes überschreiten das Gebirge	36—38
XXVIII. Berathung der Hellenen und Entlassung der Bundesgenossen. Leonidas bleibt mit den Thespiern und Thebanern. Letzter Kampf. Tod des Leonidas und seiner Spartaner	38—41
XXIX. Der Spartaner Dienekes. Bestattung der Gefallenen. Ehrende Inscriben. Uebergang der Thebaner zu den Persern	41—42
XXX. Gespräch des Xerxes mit Demaretos und Achaimenes	42—44
XXXI. Zahl der bei Artemision versammelten hellenischen Schiffe. Streit um die Hegemonie. Die Athener überlassen dem Lake- dämonier Eurybiades den Oberbefehl. Bestechung des Themis- tokles	44—45
XXXII. Eine Abtheilung der persischen Flotte beabsichtigt, die Hel- lenen im Rücken anzugreifen. Der Taucher Skyllias meldet dies den Hellenen. Erstes Seetreffen bei Artemision. Ein Sturm zerstört das persische Geschwader. Verstärkung der helleni- schen Flotte. Glücklicher Angriff auf die kilikischen Schiffe	46—48
XXXIII. Zweite Schlacht bei Artemision. Grosse Verluste auf beiden Seiten, unentschiedener Ausgang	49
XXXIV. Rückzug der Hellenen. Themistokles versucht die Ioner dem Perserkönige abtrünnig zu machen. Die Perser auf Euböia	49—51
XXXV. Besichtigung des Kampfplatzes bei Thermopylai. Weiter- marsch der Perser durch Doris, Phokis, Boiotien; Streif- zug nach Delphoi	51—53
XXXVI. Die hellenische Flotte segelt nach Salamis. Auswanderung der Athener. Gesamtzahl der Schiffe	54—55
XXXVII. Berathung der hellenischen Flottenführer. Einmarsch der Perser in Attika, Verheerung des Landes. Einnahme Athens und Erstürmung der Burg. Der heilige Oelbaum	55—57
XXXVIII. Die Hellenen wollen nach dem Isthmos fahren, was durch Themistokles vereitelt wird. Streit mit Adeimantos. Eury- biades entschliesst sich zu bleiben. Die Aiakiden	57—59
XXXIX. Ankunft der persischen Flotte bei Phaleron. Berathung des Xerxes mit den Führern der Flotte. Xerxes entscheidet sich, eine Seeschlacht zu liefern. Die persische Flotte rückt nach Salamis vor, das Landheer gegen den Peloponnes. Befestigung des Isthmos. Angabe der versammelten Völker	59—61
XL. Die Peloponnesier wollen nach dem Isthmos zurückkehren. List des Themistokles, ausgeführt mit Hilfe des Sikinnos. Die Perser umzingeln die Inseln Psyttaleia und Salamis.	

Streit der hellenischen Feldherrn. Aristides erscheint mit der Meldung von der Umzinglung	61—63
XXI. Schlacht bei Salamis	64—65
XLII. Xerxes denkt an die Rückkehr nach Persien. Sendung von Boten dahin. Stimmung in Susa. Mardonios rath dem Könige zur Abreise, während er selbst zurückbleiben will. Xerxes schickt seine Söhne nach Ephesos zurück	66—67
XLIII. Flucht der persischen Flotte nach dem Hellespontos. Verfolgung durch die hellenische Flotte bis Andros. Berathung der Hellenen. Themistokles schickt abermals einen Boten an Xerxes	68—70
XLIV. Rückzug des Xerxes	70
XLV. Frühjahr 479. Die persische Flotte bei Samos, die hellenische bei Aigina. Boten der Ioner. Mardonios sendet den Alexandros nach Athen. Dessen Rede. Antwort der Athener	70—73
XLVI. Zweiter Feldzug. Mardonios setzt sich von Thessalien aus in Bewegung und rückt zum zweitenmale in Athen ein. Neue Friedensanträge. Lykides, der zum Frieden rath, wird gesteinigt	73—74
XLVII. Ausmarsch des spartanischen Heeres unter Pausanias. Die Argeier verrathen dies dem Mardonios. Rückzug der Perser nach Boiotien	75—76
XLVIII. Ankunft der Phokeer im persischen Lager und ihre Prüfung. Die Hellenen am Kithairon. Kampf mit der Reiterei. Tod des Masistios. Neue Aufstellung der Hellenen	76—79
XLIX. Schlachtordnung der beiden Heere	79—81
L. Opfer. Die Hellenen werden auf den Rath des Timagenides von den Persern am Kithairon überfallen. Persischer Kriegsrath und Beschluss, sofort eine Schlacht zu liefern	81—83
LI. Alexandros, der König der Makedonier, erscheint zur Nachtzeit im Lager der Hellenen und verrath ihnen, dass dem Mardonios die Opfer nicht günstig gewesen. Infolge dessen versuchen die Hellenen ihre Stellung zu wechseln. Spott des Mardonios. Angriff der persischen Reiterei. Zurückweichen der Hellenen	84—87
LII. Nächtlicher Aufbruch der Hellenen. Das Centrum nähert sich der Stadt. Der rechte und linke Flügel rückt an dessen Stelle, trotz der anfänglichen Weigerung des Amompharetos	87—89
LIII. Schlacht bei Plataiai. Mardonios rückt zum Kampfe über den Asopus vor. Die Lakedaimonier rufen die Athener zu Hilfe. Harter, aber endlich siegreicher Kampf der Lakedaimonier. Mardonios fällt	89—91
LIV. Flucht des Artabazos. Die übrigen Hellenen. Eroberung des persischen Lagers und Vernichtung des persischen Heeres. Beiderseitige Verluste	92—93
LV. Rückkehr der Perser unter Artabazos nach Asien. Gesandtschaft der Samier bei der hellenischen Flotte. Abschluss eines Bündnisses mit den Samiern	94—95
LVI. Schlacht bei Mykale	95—99
Anhang. Einzelne Erzählungen aus Herodot's Geschichtswerke.	
I. Arion und Periandros	99—100
II. Kroisos	100—110
III. Polykrates	110—113